

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2015 /7 FİYATI: 4 TL

Son Selam

Mete Akyol:
**Öfke Nedir
Bilmedi,
Bilmek de
İstemedi,
Süleyman
Demirel** s. 4

Yol Arkadaşı
Ali Naili
Erdem:
**Ağabeyim
Demirel** s. 11

Cengiz Özakıncı:
**Atatürk'e
Yakıştırılan
Anzak
Demeçleri ve
Eski Yunan
Masalları** s. 25

Bir Ramazan
Armağanı:
**Atatürk'ün
Balıkesir
Hutbesi** s. 13

Can Pulak:
**Denizlerin
Evladı
Sadun
Boro'nun
Ardından**
s. 70

Turhan
Selçuk
Karikatür
Ödüllerini
Kazananlar
Belli Oldu
s. 110

ACI KAYBIMIZ

İslamköy’de başladığı yaşamını ülkemizin en zor siyasal, toplumsal ve ekonomik koşullarında sürdürerek kendini yetiştiren, tüm hayatını Türk milletine ve Türkiye Cumhuriyet Devleti’ne adanarak çağdaş mühendis kimliğiyle ülkemizin yapılandırılmasında aldığı görevlerle, daha sonra yarım yüzyılı aşkın bir süre siyaset adamı ve devlet adamı kimlikleriyle sürdüren,

Başbakan ve Cumhurbaşkanı olarak Devletimizin yönetiminde üstün hizmetlerde bulunan ve ülkemizde **Demokrasi’nin** gelişmesinde çokönemli katkılar sağlayan
büyük insan

9. Cumhurbaşkanımız

Sayın SÜLEYMAN DEMİREL’i

kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyim.

Merhuma Allah’tan rahmet, ailesinin tüm bireyelerine ve yakınlarına sabırlar ve başsağlığı dilerim.

Prof. Dr. Mehmet HABERAL

Bütün Dünya 2000

**Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:**

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni
Mete Akyol

**Görsel Yönetmen
ve Yayın Genel Yönetmeni**
Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

*Başkent Üniversitesi'nin bir kültür
hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

- 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler,
Ankara adresindeki Aküm
Reklamcılık, Danışmanlık ve
Yayıncılık Ajansı*
- Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin*
- 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle,
Ankara adresindeki tesislerinde
basılmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,
Gürbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydınel,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sadi Bülbül, Haluk Cansın,
Nevin Dedeoğlu, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü,
Sinan Meydan, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,
Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk,
Sezin Saç Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,
Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu,
Dr. Öğüt Yazman, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Okur-BütünDünya Yazışma Adresi:
okurlabasbasa@butundunya.com.tr

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 215 51 27-313
Faks: (0312) 222 90 07

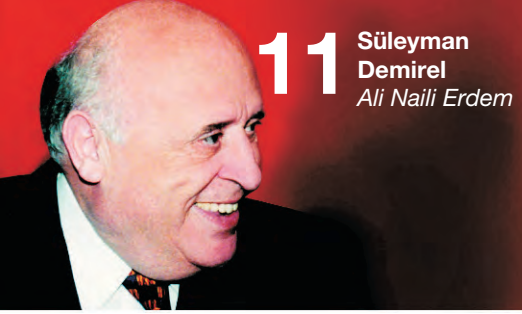
İletişim Adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 22 / 06 / 2015

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

- 4** Öfkelendiremezdi Onu Hiçbir Şey *Mete Akyol*
9 Son Etkinlik ve Son Konuşması

11 Süleyman Demirel
 Ali Naili Erdem

- 13** Atatürk'ün Balıkesir Hutbesi
17 Hakimiyeti Milliye Yazıları
19 Mustafa Kemal'in Bursa'da Öğretmenlere Konuşması
Cengiz Önal
25 Atatürk'e Yakıştırılan Anzak Demeçleri ve Eski Yunan Masalları *Cengiz Özakıncı*
33 Miralay Bekir Sami *Dr. Sıtkı Aydınel*
39 İzmir'in İşgalinde Şehit Edilen Dr. Yarbay Şükrü Bey
Metin Özata
43 Türk; Öğün, Çalış, Güven!
Kaya Boztepe
49 Tehcir Sırasında Yaşananlar ve Çıkan İsyanlar *Gürbüz Evren*
53 Kuvvacı Vaiz *Sinan Meydan*
59 Türk Lirası'nın İlk Büyük Ameliyatından Sonra...
Mete Akyol
65 "Bir Bilen" in Zincirbozan Mektupları *Konur Ertop*
70 Sadun Boro'nun Ardından
Can Pulak
73 Sınır Komşularımız *Metin Gören*

İÇİNDEKİLER

- 76** Brutus Caesar'ı Niçin Öldürdü? *Tekin Özerterem*
81 Sezar *Sabriye Aşır*
85 Keman Ustası *Yıldırım Atçı*
90 Eğitimde Yaşanan Sorunlar
Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu
93 Altın Post ve Argo Denizcileri
Haluk Erdemol
96 Beyoğlu'nda Bir Kültür Hazinesi *B.D. Yazı İşleri*
98 Hypatia *Berk Yüksel*
101 Bitkiler Niçin Makyaj Yapar
Yücel Aksoy
106 Neler Olmuyor Ki Dünyada
Sezin San Sungunay
110 Turhan Selçuk
 Karikatür Yarışması
113 İnsan Olma Sorumluluğu
Halit Yıldırım
115 Büyüklere Bir Ders
119 Oliver Cromwell *Mümtaz İdil*
123 Haus der Music *İzlen Şen Toker*
128 İpek Yolu'nda İz Birakanlar
Yahya Aksoy
132 Zengin ve Yoksul
133 Sarı Çadır *Muzaffer İzgü*
137 35 Yıl Sonra Gerçekleşen Mezuniyet *Nevin Dedeoğlu*
139 Zeynep Şimşek *Sema Erdoğan*
144 Bir Nüfus Sayımı Anısı
Mehmet Ünver
147 Kabuğu Kaptırmadan
Mehmet Uhri
24 İlk Dersimiz Türkçe
38 Bilginizi Denetleyin
48 Firçalayarak
151 Çözümler
152 Yarının Büyükleri
154 Bulmaca
156 Satranç
158 Ayın Kitapları
160 Bir Fotograf Bin Sözcük

Bütün Dünya 'DAN SİZE
Mete Akyol

Öfkelendiremezdi Onu Hiçbir Şey...

Bugünlerdeki Bekir Coşkun ve Yılmaz Özdil, Recep Tayyip Erdoğan'a neler yapıyorlarsa, o günlerdeki ben de, hemen hemen aynı şeyleri Süleyman Demirel'e yapıyordum.

Hatta ben zaman zaman işi o denli ileri götürürdüm ki, Süleyman Demirel ağzıyla kuş da tutsa, ben onun bu insanüstü becerisini “Eh, galiba fena değil” dudak bükmesiyle küçümseyerek bile kabullenmezdim, hemen karşısına geçip kuşun gönüllü avukatlığına soyunur ve kuşun kuyruğundan kopan iki tüy parçasının hesabını, o kuşu ağzıyla tutan Demirel’den sormaya kalkardım. Fakat Süleyman Demirel, değil intikam peşinde koşmak ya da öfkelenmek, bir kez de olsa, sitem etmeyi bile aklından geçirmezdi. Üstelik, aradan birkaç gün geçtikten sonra yeniden karşılaştığımızda, yine tebessümüyle yanıma gelir, yine kendine özgü o hoşgörü cömertliğine tüm içtenliğini de katarak, yine halimi hatırmı sorardı.

Bizim zamanımızda Türkiye’de gazetecilik de, siyasetçilik de, bugün aynen Batı’nın uygar ülkelerinde olduğu gibi yapıldı. Dün yapılmış olanlar dün de kalırdı; bugün yapılacak olanlar, bugün yapıldı. Meseleleri

mesele yapmadığımız için de, ortada mesele kalmazdı.

***

Yalnızca uygar ilişkilerde olduğu gazetecilerden değil, ülkenin siyasal iklimi gereği ne zaman nereden ve ne şiddette eseceği belli olmayan siyasal fırtınalar nedeniyle “gırtlak gırtlığa” gelmek zorunda kaldığı siyasal rakiplerinden de esirgemezdi bu hoşgörüsünü, Süleyman Demirel.

Bu görüşümün en somut kanıtına, “12 Mart Olayı”nın aydınlarda oluşturduğu rahatsızlığın daha bir yıl bile geçmeden devletin ve ordunun üst yönetim katlarına da sıçradığı günlerde tanık oldum. Başbakanlık görevine ordu müdahalesiyle son verilen Süleyman Demirel’in “suskunluğu”nun ülke genelinde oluşturduğu rahatsızlık, giderek aydınlara rahatsızlığıyla bütünleşip, kendi katlarına da yansımaya başlayınca, devletin de, ordunun da üst yöneticileri, nedeni kendileri olan bu rahatsızlığa artık bir son vermenin

kaçınılmaz olduğunun ayırıcına varmışlardı. **“Devlet ve ordu yöneticilerinin sınırsız güçlerinden doğan mahzurları yok etmenin tek yolu, gene devlet ve ordu yöneticilerinin sınırsız güçleridir”** yöntemi uygulandı ve bu görev, protokol sırasına göre en baştaki, en güçlü kişiye verildi.

26 Ağustos Büyük Taarruzu’nun teğmeni, emekli Orgeneral Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, bu çok özel devlet görevi nedeniyle harekete geçti ve nöbet tuttuğu Çankaya tepesinde bir akşam çok özel bir “Barış Yemeği” daveti düzenledi. Adı “Barış Yemeği” olan bu davetin asıl amacı, daha gerçekçi bir anlatımla söyleyelim, “Devletin ve ordunun üst yöneticilerinin, kendi elleriyle Başbakanlık görevinden uzaklaştırdıkları Süleyman Demirel’le barışmalarını sağlamak” idi.

Çankaya Köşkü’nde bir hafta sonra 5 Ocak 1972’de verilecek “Barışma Yemeği”nin hazırlıkları sürerken, köşkün “Birinci Hanımefendisi” Atıflet Sunay, bir yıldır “yüzüne de, sesine de hasret kaldığı” sevgili dostu Nazmiye Demirel’e telefon etti ve “kadın kadına bir dostluk fısıltısıyla”, bir hafta sonraki yemeğin önce müjdesini verdi, sonra da bu yemeğe kendisinin de kesinlikle katılımını beklediğini, özlem dolu şu tümcesiyile bildirdi:

“Gözümde tütüyorsun vallahi, Nazmiye kardeşçim.”

Nazmiye Demirel, “Atıflet ablacığı”nın bu haberini akşam eşine bildirirken şunu da ekledi *“Ama davetlilerin hemen hepsiyle küsüz”* dedi.

Süleyman Demirel, ilerideki yıllarda sık sık yinelediği bir sözünü, ilk kez orada, eşine söyledi:

“Devletin tepesinde küslük olmaz, hanım” dedi. *“Elbette gideriz... Hele bir davetiyemiz gelsin...”*

“Barışma Yemeği”nde tüm konuklar yemek öncesi salonda içkilerini içerlerken Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile konukları Başbakan Prof. Nihat Erim ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, salonun yanındaki özel bir odada, ana konuğun gelmesini bekliyorlardı. Ana konuk Süleyman Demirel, evsahibini ve onun iki özel konuğunu “makul bir süre” beklettikten sonra eşiyile köşke geldiğinde kendilerini önce, evsahibesi Bayan Sunay karşıladı.

Bayan Sunay ve Bayan Demirel, bir yıllık özlemlerini yanak yanağa öpüşerek giderirlerken Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay geldi, Süleyman

Demirel'in koluna girerek ana konuğunu, öteki iki konuğunu beklettiği özel odaya götürdü. Onların bir adım arkasından benim de girdiğim odada, Başbakan Nihat Erim ve Orgeneral Memduh Tağmaç'ı, ayakta beklerlerken gördüm.

Süleyman Demirel, Cumhurbaşkanı Sunay'ın kolunda odaya girince Başbakan Nihat Erim ona doğru bir adım attı ve bir yıl kadar önce komutanlar tarafından oturtulduğu Başbakanlık koltuğunun asıl sahibi Süleyman Demirel'e, "Bağışlamanın beni Sayın Demirel, benim bir suçum yok. Sizin silah zoruyla kaldırdığınız koltuğa, ben de silah zoruyla oturtuldum. İnanın benim bir suçum yok" dercesine içtenlikli bir tebessümle ve "Hadi siz de elinizi uzatın da aramızdaki kırgınlığı birlikte ortadan kaldıralım" sınımsızlığındaki bir hareketle elini uzattı, "Hoşgeldiniz" dedi.

Başbakan'dan sonra sıra Genel Kurmay Başkanı'ndaydı. Orgeneral Memduh Tağmaç da elini uzattı ve Başbakan'ın biraz önceki yüz, el ve kol ifadelerini bir asker disiplini içinde

yineleyerek Süleyman Demirel'in elini sıktı, "sözcüklerden de daha yüksek sesle konuşan bu davranışıyla" bir yıl önce koltuğundan uzaklaştırdığı eski Başbakanı'ndan o da özür diledi.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ise özürünü, birkaç dakika önce kapıda karşıladığı konuğunun koluna girerek, "Biz ayrılamayız" ya da "Ayrılacak da beraberiz" görüntüsüyle ifade etmişti. O da, bir yıl öncesinin 12 Mart'ında olup bitenleri görmemiş ya da duymamış "Dut yemiş bülbül" suskunluğundan da öte, üstelik bu olup bitenleri bir "noter" saygınlığıyla onaylamış olmasının da özür borcunu ödemişti kapıda, eski Başbakanı'na...

Süleyman Demirel ise tüm bu "gösteriler"i, "Dün dündü, bugün bugündür" siyaset felsefesiyle kendine özgü bir hoşgörülle izlemiş, bir yıl önce Başbakanlık makamından koparılması meselesini bugün mesele yapmayarak, ortada bir mesele bırakmamış, ülkenin ve kendinin siyasal yaşamındaki yeni bir cildin kapağını açmıştı.

Tüm bu olup biten herşeyi gözleriyle gören kulaklarıyla duyan yeminli

bir tanık kimliğiyle ifade edeyim:

"Silah zoruyla Başbakanlık koltuğundan uzaklaştırılması olayı bile Süleyman Demirel'in sınırsız hoşgörüsünün

Cevdet Sunay,
Süleyman Demirel
ve Nihat Erim

üstüne çıkamamış, onu öfkeliendirememiştir.”

Özünde “Devletin üst katının Süleyman Demirel’den özür dilemesi odası olan görünürdeki Barışma Odasında” taraflar, ayakta bir iki dakika hal-hatır söyleşi yaptıktan sonra salona geçmek üzere kapıdan çıkarılarken önlerine geçtim ve

“Yanyana ve böylesi güler yüzlerinizle birlikte bir fotoğrafınızı çekebilir miyim, efendim?” diyerek tümünden izin istedim.

Orgeneral Memduh Tağmaç sesimi ya duymadı ya da galiba duymazlıktan geldi, salondaki konukların arasına yürüdü. Süleyman Demirel ise hem sesimi duyunca, hem yüzümü görünce birden heyecanlandı:

“Ooo, özlediğimiz eski dostlar da varmış burada” dedi ve yine bana konuşup, söylediklerini Cumhurbaşkanı’na ve Başbakan’a duyurdu:

“Senin tatlı tatlı iğneleyeci yazılarını da özledim.”

Sanki futbol oynuyormuşuz gibi, Demirel’in onsekizin içinde verdiği bu pası anında gole çevirdim:

“Siz konuşmaya başlayın ki, biz de rahat rahat yapabilelim gazeteciliğimizi, efendim” dedim.

Sunay, Demirel ve Erim’i yanyana getirip, fotoğraflarını çekerken, bu kez Cumhurbaşkanı Sunay takıldı

06.01.1972, Milliyet, Sayfa 1

ERİM İLE DEMİREL ÇANKAYA'DA BARIŞTI

Neşriye Müdürü Süleyman Demirel (sağda) ile Başbakan Erim (solda) Çankaya'da.

Başbakan ile AP Genel Başkanı yanyana geldiler, el sıkışıp 50-15 dakikalık karşılıklı tebessüm edip dargınlığı sona erdirdiler.

ANKARA, METE AKYOL bildiriyor

BİZLAK'ın akşam Çankaya'da düzenlediği... Başbakan Mehmet Erim ile AP Genel Başkanı Süleyman Demirel birbirlerinin ellerini sıkarak yaklaşık 30-40 saniye süren bir devam eden konuşulduğu söyleniyor.

< III > 1972 YILI KASIM AYINDA

6.1.1972 tarihli Milliyet gazetesinin "Barış Yemeği" haberi

bana: “*Mete böyle resimlerimizi çeker, sonra bizi kandırır, hiçbirini yayınlamaz*” dedi. “*Geçen yıl televizyon için iki saat röportaj yaptım burada benle, sonra bir dakika bile yayınlamadı televizyonda.*”

Cumhurbaşkanının bu “suçlaması” karşısında, Süleyman Demirel imdadına yetişip, savunmamı yaparken, kaşla göz arasında bir gol de kendisi atıverdi karşı kaleye:

“*Şimdi söz verdi, siz de duydunuz, Sayın Cumhurbaşkanı*” dedi. “*Gazeteciliğini yapabilmesi için benim konuşmamı bekliyor...*”

***

O anki karşılıklı kahkahalarımızdan tam 42 yıl sonra, 20 Kasım 2014 tarihinde, Süleyman Demirel’le bir kez daha karşılıklı bir kahkaha attık. Dizlerindeki rahatsızlık nedeniyle yürüme sıkıntısı çekmesine karşın, “Can dostum” sıfatıyla tanım-

Başkent Üniversitesi'nin Türkiye'nin en donanımlı kütüphanesinin açılışında Süleyman Demirel'e eşlik eden Prof. Dr. Haberal ve ekibinin yanında ben de "ehliyetli sürücü" olarak yer aldım.

ladığı ve "Hayranıyım" dediği Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın bir davetine, iki satırlık bir kutlama telgrafı göndermek yerine, "bizzat gelerek katılacağımı" bildiren Süleyman Demirel'in bu dostluk zarafeti karşısında Prof. Haberal da kendi dostluğunu kanıtlamak istedi.

Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'nde kurduğu Türkiye'nin en büyük ve en donanımlı üniversite kütüphanesinin o gün açılış törenindeki konuşmasından sonra Demirel'in yakından görmek istediği bu büyük yapıtı yürümek zorunda kalmadan gezebilmesi için girişte, kolaylıkla binilen ve inilen elektrikli bir golf arabası getirtti. Sonra da bu arabayı kullanma sorumluluğunu benim omuzlarıma yükledi.

Süleyman Demirel dış kapıda kendi otomobilinden inip, şoförlüğünü benim yapacağım golf arabasına binerken, bu kez Prof. Haberal bir latife yaptı: "Sayın Cumhurbaşkanım, ne olur ne olmaz, bir kontrol edelim" dedi. "Bakalım sürücü ehliyeti var mı?"

Bir çırpıda sürücü ehliyetimi çıkardım, Süleyman Demirel'e uzattım. Bakmadı bile. Yanıma oturduktan sonra bir latife de kendisi yaptı:

"Gerek yok bakmama" dedi. "Bizim asla şüphemiz olmamıştır senin ehliyetinden..."

İçimden tatlı bir şımarıklık geldi: "Ama bu ehliyet başka bir ehliyet, Sayın Cumhurbaşkanım" dedim. "Sürücü ehliyeti, bu..."

Kaşınanı kaşımadan bırakmazdı. Ben galiba kaşındım ki, o da kaşdı: "Hem Cumhurbaşkanım diyorsun, hem de sürücü ehliyetini gösteriyorsun" dedi. "Trafik polisi miyim ben?"

Demirel'le son karşılıklı kahkahamızı o gün, orada attık. Bugün değerli bir anı olan bu olayı birgün gözlerim nemlenerek yazacağım o gün, o an aklıma gelseydi, şimdi boğazımı tıkayan gözle görülmeyen bu yumruk, kim bilir, belki de o gün gelir, o an otururdu boğazımın tam orta yerine. •

meteakyol@butundunya.com.tr

Son Etkinlik ve Son Konuşması

9. Cumhurbaşkanımız merhum Süleyman Demirel, yaşamında katıldığı son törende, Türkiye'deki en büyük üniversite kütüphanesi olan Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'nin açılışını yapmış, tören öncesi konuşmasında da,

“Başkent Üniversitesi ülkemizin yüz akıdır” sözyle Başkent Üniversitesi'ni onurlandırmıştı.

Bir topluluğa hitaben yaptığı bu son konuşmasında Süleyman Demirel ayrıca, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı kutlamış ve kendisine takdirlerini şu sözleriyle belirtmişti: *“Başkent Üniversitesi'nin dünyaca meşhur kurucusu, hepimizin sevgilisi Sayın Mehmet Haberal'ı huzurunuzda millet adına, kendi adıma tebrik ediyorum.”*

9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'in “son konuşması”ndan bölümleri, bir yargı ve takdir belgesi

ve dinlenip, ders alınması gereken “Büyük sözü” nitelikleri nedeniyle aşağıda yayımlıyoruz:

● *“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, onun kurucusu Büyük Atatürk'ün gösterdiği yolda, sendelemeden, sekteye uğramadan yoluna devam edecektir. Ve bu yolculukta, halkından destek almaya devam edecektir.”*

● *“Türk halkı, bu Cumhuriyeti kuran Büyük Atatürk'ün gösterdiği yolu, iyi yol olarak seçmiştir. Ve ona minnettardır. Şükran borçludur. Ve*

Süleyman Demirel Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'nin açılışını yaparken

onu minnet ve şükranla her zaman için anar.”

● *“Bilimi gösterici olarak, rehber olarak seçmeyen ülkelerin ileriye gidebilmesi mümkün değildir. Onun içindir ki, Büyük Atatürk, ‘Benim mirasıma girmek isteyenler varsa, ancak akli rehber alanlardır. Akli rehber alanlar, benim mirasıma girebilir ama akli rehber almayanları mirasıma dahil etmem’ diyor.”*

● *“Akıl ve bilimin kaynağı üniversitedir. Onun içindir ki, üniversite sayısının artması, üniversitelerin çoğalması, üniversitelerin halkımız tarafından rağbet görmesi, geleceğin demokrat, büyük Türkiye için çok önemlidir.”*

● *“Üniversite, bir ülkenin zenginleşmesi için çok önemli bir kapıdır. Bir ülkenin geleceğe bakışında iyi şeyler bulabilmesi için çok önemli bir kapıdır. Velhasıl üniversite, bir milletin geleceğine açılmış bir kapıdır.”*

● *“Onun için bir taraftan araştırmaya daha çok eğilmeli, gençlerimizi ve ilim adamlarımızı araştırmaya*

devam edelim..”

● *“Üniversite sadece bilim için değildir, aynı zamanda hak, hukuk ve Cumhuriyet için de üniversite gereklidir. Üniversite, Cumhuriyet’in sahipliğindedir.”*

● *“Yapılmış bulunan bu kurumlarla, daha iyi okuma, daha iyi neticeler alma ve ülkeye daha çok yararlı olma, ülkenin her tarafına daha iyi işler yapabilme kabiliyetini götürme bizim üniversitemizin görevidir. Burada, Başkent Üniversitesi’nde, bunun çok güzel bir numunesini görüyoruz.*

● *“Başkent Üniversitesi gerçekten Türkiye’ye çok büyük hizmetler etmiştir. Etmeye de devam ediyor. Bu üniversitemiz, ülkemizin yüz akıdır.”*

● *“Başkent Üniversitesi’nin dünyaca meşhur kurucusu, hepimizin sevgilisi Sayın Mehmet Haberal’ı huzurunuzda millet adına, kendi adama tebrik ediyorum. Kendisine ve arkadaşlarına bu kadar büyük gayret gösterdiği için, bu kadar güzel eserler verdiği için ve inançla her gün Türkiye’nin bir köşesinde, dünyanın bir köşesinde bilim ve insanlık için çalıştığı için tebrik ediyorum.” •*

Ağabeyim,
Genel Başkanım,
Başbakanım,
Cumhurbaşkanım

Süleyman Demirel

Tüm siyasal yaşamını Süleyman Demirel'le birlikte ve onun inanç doğrultusunda çizgisinden sapmaksızın sürdüren ve çeşitli dönemlerde Demirel Hükümetleri'nde Sanayi, Çalışma ve Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapan, hizmetleri yanı sıra dürüstlüğüyle de Türk siyasal yaşamında bir "örnek" oluşturan Ali Naili Erdem, "Ağabeyim, Genel Başkanım, Başbakanım, Cumhurbaşkanım" tanımlamasıyla andığı merhum Süleyman Demirel'in vefatı üzerine duygularını Bütün Dünya okurlarıyla paylaşıyor..

Yazan: ALİ NAILİ ERDEM

Ölüm, ebedi yaşam dünyasına göçün adıdır. Başlangıcın yeni bir iklimde devamı. 1961'de başlayan yürüyüşün üzerinden geçen ellidört sene. Darbeler, darbe teşebbüsleri, tehditler ve sürgünlere rağmen Türkiye Sevdası'yla hizmet aşkını demokrasi ile donatan bir vatanperver.

"Anamın kolları su taşımaktan uzadı" derken, susuzluğun yok edil-

mesine gönül veren bir mücahit. Bir gönül, bir akıl sultanı. Bağnazlığın her çeşidine uzak, aydınlık ve şeffaf bir Türkiye'nin var olmasına ömrünü adayan bir hizmet adamı. Veren elin, alan elden üstün olduğu inancını yaşam felsefesi yapan, kıblesi belli bir alp eren.

Bir barış, bir uzlaş, bir uyumlu müzakereci olan aziz ağabeyim

Demirel, güzellikleri çoğaltan bir karakterin sahibidir. Vefası büyük, dostlukları kadim olarak munis doğasıyla mutedilliği yaşama geçirmiştir. Mananın ihtişamını maddenin zenginlikleriyle bütünleştiren bir yerli sestir. Türkiye'ye ikinci bir Türkiye ilave ederken ne alçakgönüllülüğünden sıyrıldı, ne kendini beğenmişliğin zirvelerine tırmandı. Çağdaşlaşmayı ilke edindi. **"Benim halkımın Cumhuriyet'ten bir şikayeti yoktur"** açıklamasıyla Cumhuriyet'e ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sadakatını dile getirmiştir.

Kendisine dil uzatanları **"Ben onları kendi terbiyeleri ile başa bırakıyorum. Benim için önemli olan kavgasız, nizasız bir Türkiye'dir."** sözleriyle; çeşitli tehditlerin devamında **"Kaderde ne varsa o olur. Yeter ki biz halkımıza hizmette kusur etmeyelim."**, **"Mevlam neylerse güzel eyler"** itikadıyla hak bellediği yolda şerefle yürümüştür.

Bilimin ve teknolojinin ülkenin bütününde işlerlik kazanmasını hedef kılan ve bana göre modern bir evliya olan Demirel, **"Şişli'deki evde ne varsa teknolojinin ürettiği her şey Hakkari'nin Yüksekovası'nda da olacaktır."** haykırışlarında iktidarın nimetlerini ülkenin bütününde var eden bir müstesna Başbakan'dır.

Büyük projelerin mimarı olan Demirel, 1965'te kurduğu hükümetin ilk toplantısında **"Ben sizlerden partinin memurlarını değil, devletin memurlarını tayin etmenizi istiyorum. Bilmelisiniz ki ne geçmişin**

harabelerinin özleminde yaşayanlar ve ne de Batı'nın efsunlaşmışları bizim kalkınma hızımıza ayak uyduramazlar. Bürokrasi Kuvva-i Milliye ruhunu taşımalıdır. Statik kalıpların değil, dinamizmin mensuplarını kalkınmanın ve gelişmenin icracı elleri yapmalıyız. Meşruyetini kaybetmiş hiçbir işde olamayız. Anayasa'yı hakim kılmak görevimizdir. Bütün bakan arkadaşlarım bürolarını ve işyerlerini ya kapatmalı ya da devretmelidir. Devletin bir kuruşu bizim on kuruluşumuzdan önemlidir. Harcamalarımızı buna göre yapacağız." demiştir.

Bir idealist, bir Hak aşığı olan aziz Cumhurbaşkanım Demirel zengin, bağımsız ve adil bir Türkiye'yi var etme mücadelesini şerefle, haysiyetle vermiştir.

Bu vesileyle aziz Cumhurbaşkanımın yaşamında fevkalade önemli bir yeri olan muhterem eşi merhume Nazmiye Hanımefendi'yi rahmetle anıyorum. Sözü özü bir olan ve tam bir Cumhuriyet hanımefendisi olarak hiçbir şımarıklığın içinde bulunmadan bu dünyamızdan göçerken eşi Süleyman Demirel'in yüreğini de beraberinde götürünce dağları Ferhat gibi düz eden dostum, ağabeyim Demirel gönlümün sakin limanına sığındı.

Ve Hakk'ın rahmetine kavuştuğu ana kadar hanımının sevgisini, halkının sevgisiyle bütünleştirerek yaşama veda etti.

Nur içinde yatsın. Mekânı cennet olsun. •

Atatürk'ün **Balıkesir** Hutbesi

Balıkesir Hutbesi, Mustafa Kemal Atatürk'ün 7 Şubat 1923 tarihinde Balıkesir'deki Zağnos Paşa Camii'ndeki ünlü konuşmasıdır. Atatürk, hutbeden sonra minberden aşağıya inmiş ve çeşitli kişiler tarafından sorulan yirmiyi aşkın sorunun cevaplarını vermiştir. Hutbelerin amacının halkı aydınlatmak ve uyarmak olduğunu, hutbelerin tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olması gerektiğini belirtmiştir. Atatürk'ün bu ünlü konuşmasını okuyucularımıza bayram armağanı olarak yayımlıyoruz.

Ey Millet, Allah birdir. Şâni büyüktür. Allahın esenliği, sevgisi ve iyiliği üzerinize olsun.

Peygamberimiz efendimiz hazretleri, Cenabı Hak tarafından insanlara dinî gerçekleri duyurmaya memur ve elçi seçilmiştir. Temel kanunu, hepimizce bilinmektedir ki, yüce Kur'an'

daki mânâsı açık olan âyetlerdir. İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz, son dindir. En mükemmel dindir. Çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor. Eğer akla, mantığa ve gerçeğe uymamış olsaydı, bununla diğer ilâhi tabiat kanunları arasında

çelişki olması gerekirdi. Çünkü tüm evren kanunlarını yapan Cenabı Hak'tır.

Arkadaşlar; Cenâbı Peygamber çalışmasında iki yere, iki eve sahip bulunuyordu. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazreti Peygamber'in mübarek yolunda bulunduğumuz bu dakikada milletimize; milletimizin bugününe ve geleceğine ait hususları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde Allah'ın huzurunda bulunuyoruz. Beni buna eriştiren Balıkesir'in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu fırsat ile büyük bir sevab kazanacağımı ümit ediyorum.

Efendiler, camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler itaat ve

ibâdet ile beraber din ve dünya için neler yapılmasının gerekli olduğunu düşünmek yâni konuşup tartışmak, danışmak için yapılmıştır. Millet işlerinde her kişinin zihnini ayrı ayrı faaliyette bulunması zorunludur. İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz ve bağımsızlığımız için, özellikle egemenliğimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.

Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşündüklerinizi anlamak istiyorum. Millî amaçlar, millî irade yalnız bir kişinin düşünmesinden değil, milletin bütün kişilerinin arzularının, emellerinin sonuçlarından ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim. Hutbeler hakkında sorulan sorudan anlıyorum ki, bugünkü hutbelerin şekli, milletimizin duygusal fikirleri ve lisânî ile medenî

ihtiyaçlarıyla uygun görülmektedir.

Efendiler, hutbe demek topluma hitabetmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânâsı budur. Hutbe denildiği zaman bundan bir takım kavram ve mânâlar çıkarılmalıdır. Hutbeyi söyleyen hatiptir. Yani söz söyleyen demektir. Biliyoruz ki, Hazreti Peygamber'in hayatta olduğu mutlu dönemlerde hutbeyi kendisi söylerdi. Gerek Peygamber Efendimiz ve gerek, dört halifenin hutbelerini okuyacak olursanız görürsünüz ki, gerek Peygamberin, gerek dört halifenin söylediği şeyler o günün sorunlarıdır, o günün askeri, idâri, mâli ve siyasi, sosyal konularıdır.

İslam toplumunun çoğalması ve İslam ülkeleri gerilemeye başlayınca, Cenabı Peygamber'in ve dört halifenin hutbeyi her yerde bizzat kendilerinin söylemelerine imkân kalmadığından halka söylemek istedikleri şeyleri bildirmeye birtakım kişileri emur etmişlerdir. Bunlar herhalde en büyük ve ileri gelen kişiler idi. Onlar camilerde ve meydanlarda ortaya çıkar, halkı aydınlatmak ve doğru yolu göstermek için bir şart lâzımdı. O da milletin lideri olan kişinin halka doğruyu söylemesi, halkı dinlemesi ve halkı aldatmaması!

Halkı genel durumdan haberdar etmek son derece önemlidir. Çünkü, her şey açık söylendiği zaman halkın beyni faaliyet halinde bulunacak iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Ancak millete ait olan işleri milletten

Hutbeden amaç halkın aydınlatılması ve ona yol gösterilmesidir, başka şey değildir. Yüz, ikiyüz, hatta bin yıl önceki hutbeleri okumak, insanları cahillik ve çağın gerisinde bırakmak demektir.

Zağnos Paşa Camii içi

gizli yaptılar. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir lisanda olması ve onların da bugünün gereklerine ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi,

Atatürk'ün Balıkesir'i ilk ziyareti 6Şubat 1923

◆◆◆

"Minberler halkın akılları, vicdanları için bir ilim irfan kaynağı, ışık kaynağı olmuştur." Böyle olabilmek için minberlerde söylenecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, ilim ve fen gerçeklerine uygun olması lazımdır.

Halife ve Padişah sıfatını taşıyan despotların arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden amaç halkın aydınlatılması ve ona yol gösterilmesidir, başka şey değildir. Yüz, ikiyüz, hatta bin yıl önceki hutbeleri okumak, insanları cahillik ve çağın gerisinde bırakmak demektir. Hatiplerin normal olarak halkın günlük kullandığı dil ile

konuşmaları gereklidir. Geçen yıl Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler halkın akılları, vicdanları için bir ilim irfan kaynağı, ışık kaynağı olmuştur." Böyle olabilmek için minberlerde söylenecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, ilim ve fen gerçeklerine uygun olması lazımdır. Hutbeyi verenlerin siyasi olayları, sosyal ve medeni olayları hergün izlemeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış aşılımlar yapılmış olur.

Bu nedenle, hutbeler tamamen Türkçe ve günün gereklerine uygun olmalıdır. Ve olacaktır. •

Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor; kaste ve fiile dayanan taassupkâr hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.

M. Kemal Atatürk

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

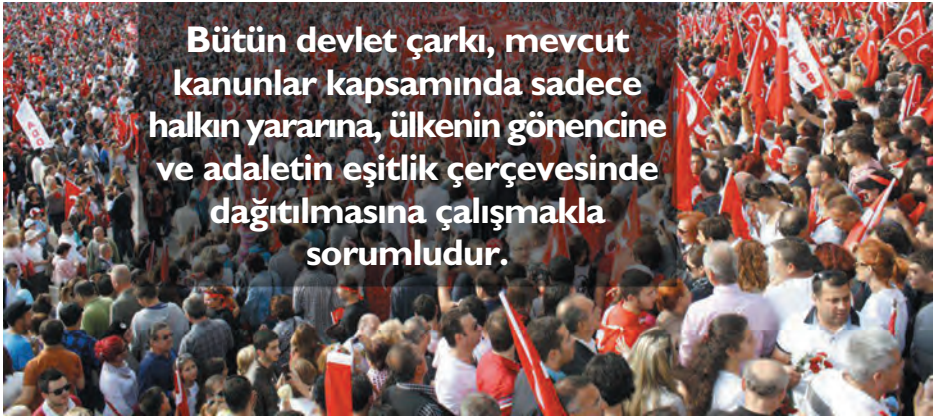
Halk ve Memurlar

Cumhuriyetin, siyasi amaçları gibi ülkeyi idare etmek için de belirli ilkeleri ve amaçları vardır. Vatanın en uzak köşelerinde sarsılmaz bir güven ve güvenlik oluşturulması, idari ilkelerin en önemlisidir.

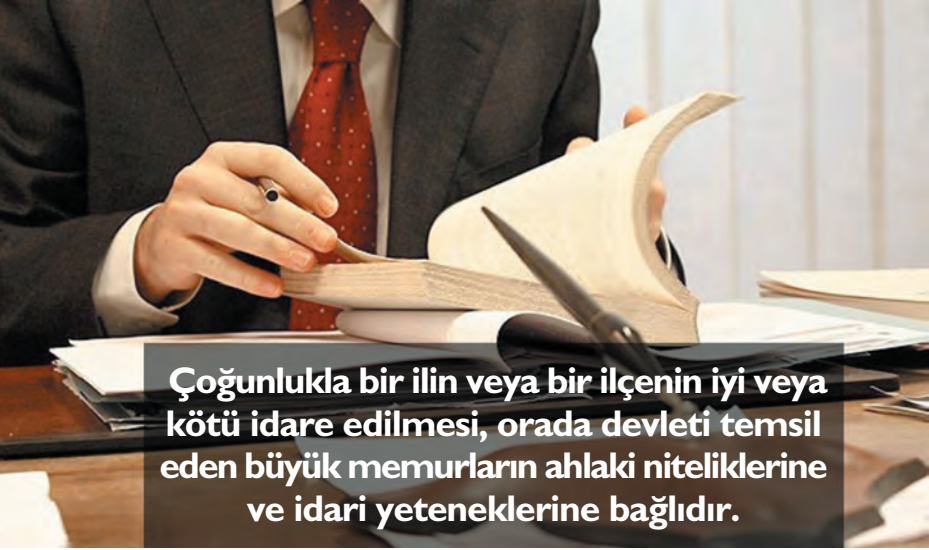
Onun içindir ki devlet, çalışmalarının çoğunu bu amacın gerçekleştirilmesine sarf ediyor. Bir ülkede güven ve güvenliği oluşturmaya aracılık yalnızca asker, jandarma ve bütün kolluk güçleri değildir. Halkın ruhunda uyandırılan kanun saygısı, düzen sevgisi ve devletin etkinliğine olan inanç bu güvenin meydana gelmesinde birinci derecedeki etkenlerdendir. Türkiye’de asırlardan buyana devam eden kötü yönetim, halk ile hükümet arasında doldurula-

maz bir uçurum açılmasına neden olmuştur. Sanki hükümet, halkın yararına çalışan bir kurum değil, ona zulüm eden, devletle olan ilişkilerinde ona derecesiz güçlükler çıkaran bir heyetten ibaretti.

Gerçekten padişahın veya saray mensubu bir kişinin yaşam ve çıkarlarını her şeyden üstün tutan, vatana ve halka karşı olan, halk için gerekli olan görevlerle kendini ilgili saymayan saltanat idaresi elbette vatandaşlara güven veremezdi.

Bütün devlet çarkı, mevcut kanunlar kapsamında sadece halkın yararına, ülkenin gönencine ve adaletin eşitlik çerçevesinde dağıtılmasına çalışmakla sorumludur.

Çoğunlukla bir ilin veya bir ilçenin iyi veya kötü idare edilmesi, orada devleti temsil eden büyük memurların ahlaki niteliklerine ve idari yeteneklerine bağlıdır.

İşte bugünkü yönetim, bu uçurumu halka sevgi, ilgi ve hizmet ile doldurmaya çalışıyor. Cumhuriyet Rejimi'nin en yüksek işi ve bu itibarla en çok göze çarpan yönü budur. Demokrasilerde halk idaresine katılanların ahlâkı ve nitelikleri pek seçkin bir önem arz eder. Onun içindir ki; demokratik bir yönetimde memurların niteliği konusu her şeyden üstün tutulur. Her sebeple söylüyoruz; Türkiye'de idare konusu, memur konusundan başka bir şey değildir. Hepimiz gözlemler ve tecrübelerimizle şu kanaati edinmiş bulunuyoruz:

Çoğunlukla bir ilin veya bir ilçenin iyi veya kötü idare edilmesi, orada devleti temsil eden büyük memurların ahlaki niteliklerine ve idari yeteneklerine bağlıdır. Cumhuriyetin memuru, hiçbir neden ile halka karşı imparatorluk memuru anlayışıyla hareket edemez. Bütün devlet çarkı,

mevcut kanunlar kapsamında sadece halkın yararına, ülkenin gönencine ve adaletin eşitlik çerçevesinde dağıtılmasına çalışmakla sorumludur. Devrim yönetiminde memur olanlar, bütün işlerinde bu hususu en önemli nokta olarak almalıydılar.

Unutmamalı ki, vatandaşlarımız arasında halen şikâyet hakkını kullanmasını bilmeyenlerin sayısı az değildir.

Bundan başka en küçük bir memurun en küçük bir yolsuzluğunu bütün devlet mekanizmasına, hatta rejimin sakatlığına yükleyen saf ve temiz kalpli vatandaşlarımız da eksik değildir. Bu hususlar göz önüne alınınca, memurlarımızın halk ile olan ilişki ve işlerinde ne kadar dikkatli olmaları gerektiği kolayca anlaşılır...

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi
30 Haziran 1929

64

Mustafa Kemal'in Bursa'da Öğretmenlere Konuşması

Hanımlar, Beyler!
İstanbul'dan geliyorsunuz.
Hoş geldiniz. İstanbul'un ışık ocaklarını temsil eden yüce heyetiniz karşısında duyduğum haz sonsuzdur. Kalplerinizdeki duyguları, beyinlerinizdeki fikirleri doğrudan doğruya gözlerinizden ve yüzlerinizden okumak benim için olağanüstü bir mutluluktur. Şu an Sizlerin önünde duyduğum en içten duyguyu izninizle söyleyeyim:

İsterdim ki çocuk olayım ve sizin ışık saçan öğretim çevrenizde bulunayım. Sizden bilgileneyim, Siz Beni yetiştirirsiniz. O zaman Türk Ulusu için daha yararlı olurum. Fakat ne yazık ki gerçekleşmesi mümkün olmayan bir arzu

karşısında bulunuyoruz.

Yerine başka bir istekte bulunacağım, bugünün çocuklarını yetiştiriniz. Onları ülkemize ve Türk Ulusu'na yararlı bireyler yapınız. Bunu sizden istiyorum ve rica ediyorum.

Öğretmen hanımlar, öğretmen beyler! Belki "muallime" demediğim için Benim yanlış konuştuğumu sanıyorsunuz. Hayır! Değil!

Aksine ben dilimizde "tâi te'nis"

Mustafa Kemal Bursa'da öğretmenlere konuşurken

(Osmanlıca bir kelimenin sonuna “e” harfi getirilerek, kelimeyi dışı yapma işlemi. Örneğin ”Kâmil, Kâmile” ve ”muallim, muallime” gibi) kullanmak zorunda olmadığımıza inanıyorum. Evet, öğretmen hanımlar ve öğretmen beyler, bilirsiniz ki, ulusumuz büyük bir felâket geçirdi. Devletimiz bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı ve varlığımıza karşı birçok cinayetler yapıldı. Ama bunların hiç birisi bizi yıldırmadı. Mücadelemize kararlılıkla devam ettik. Çok çalıştık ve sonunda bugünkü başarıyı elde ettik.

Hanımlar, Beyler!

Bir ulusu, düşürdüğü herhangi bir felâketten kurtarmakta ve aydınlatmakta devlet adamlarının sahip olduğu büyük önem inkâr edilemez. Hatta diyebiliriz ki, bugünü görmek; Türk Ulusu'nun saf ve temiz duygularla dolu ve yüce ahlâk-namus sahibi olması, vatansever ulusal çabaları ve özellikle de hor görülen faydalı duyguları sayesinde etkili olmuştur. Ancak bu bizi yanıltmasın... Bugün ulaştığımız nokta gerçek kurtuluş noktası değildir. Bu görüşümü biraz daha açıklamak isterim:

Bir ulusun felâkete uğraması ve çok zor koşullarda yaşamasının dayatılması demek, onun hastalıklı olması demektir. Bundan sıyrılmak ve gerçek kurtuluşa ulaşmak; sosyal yapımızdaki hastalığı tedavi etmekle elde edilir. Hastalığın tedavi edilmesi; çalışmalarımızı ve gerekli çareleri Bilim ve teknolojiye dayandırıp uygulamak ve bunun üzerine de aklın

rehberliğinde ilerlemeye çalışmakla mümkün olabilir. İşte o zaman söz konusu hastalık iyileştirilebilir. Yoksa tam tersine hastalık sürekli ve tedavi edilemez bir hale gelir ve bulunduğu yeri de kangrene çevirir...

Bir sosyal yapının hastalığı ne olabilir? Türk Ulusu'nu ulus yapan, ilerleten ve yükselten güçler vardır: Bunlar, düşünce güçleri ve sosyal güçlerdir. Düşünceler, anlamsız, mantıksız safsatalarla dolu olursa, o düşünceler hastadır. Keza sosyal hayat akıl ve mantıktan mahrum, yararsız ve zararlı birtakım inançlar, uyduruk hurafelerle ve geleneklerle dolu olursa felç olur. İşe; öncelikle düşünce ve sosyal güçlerin kaynaklarını temizlemekten başlamak gerekir. Memleketi ve ulusumuzu kurtarmak isteyenler için, ulusal onur sahibi olmak, güzel niyet ve yeterince özveri gerekli olan özelliklerdendir. Fakat bir sosyal yapıdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, sosyal kurumu çağın gereklerine göre ilerletebilmek için, bu özellikler yeterli gelmez; bu özelliklerin yanında “bilim ve teknoloji” de gereklidir. Bilim ve teknoloji girişimlerinin çalışma merkezi ise okuldur. İşte okul, bunun için gereklidir...

Okul adını hep birlikte saygıyla söyleyelim. Okul genç beyinlere, insanlığa saygıyı, millet ve memlekete sevgiyi, onuru, bağımsızlığı öğretir. Okul, bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takibi uygun olan en sağlam yolu belletir. Ülkemizi ve ulusumuzu kurtarmaya

çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları gerekir. Bunu sağlayan okuldur. Ancak bu şekilde her türlü girişimlerin mantıklı sonuçlara ulaşması mümkün olur.

Hanımlar ve Beyler!

Ülkemizin en gelişmiş ve güzel yerlerini üç buçuk yıl kirli ayaklarıyla çiğneyen emperyalist gücün tetikçileri olan düşmanı yenilgiye uğratan zaferin sırrı nerededir bilir misiniz? Orduların yönetiminde, bilim ve teknoloji ilkelelerini rehber kabul etmektedir. Ulusumuz bireylerini yetiştirmek için asıl olan okullarımızın, üniversitelerimizin kurulmasında aynı ilkeleri takip edeceğiz.

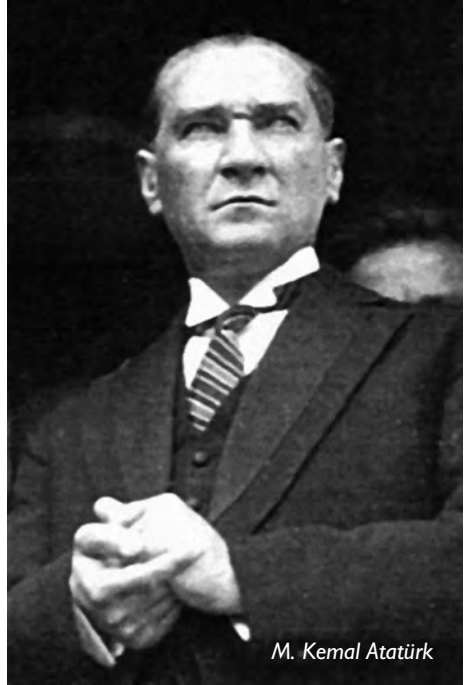
Evet, ulusumuzun siyasi ve sosyal hayatı ile düşünce eğitiminde de rehberimiz “bilim ve teknoloji” olacaktır. Bu da okul sayesinde, okulun vereceği Bilim ve Teknoloji sayesinde ki Türk Ulusu, Türk Sanatı, Ekonomisi, Türk Şiir ve Edebiyatı, bütün güzelliğiyle ortaya çıkar.

Hanımlar ve Beyler!

Ülkemizde çağdaş düşünce ve ilerlemelerin, güzelliği kaybedilmeden yayılması ve ortaya çıkması gerekir. Bunun için bütün bilim adamları ve teknoloji den sorumlu olan vatandaşların, bu konuda çalışmayı bir namus gereği bilmesi gerekir. Öğretmen

hanımlarımız ve beylerimiz, şairlerimiz, edebiyatçılarımız ve yazarlarımız sürekli olarak ulusumuza dayatılan bu olağanüstü zor koşullar ve felâket dolu günleri ve onun gerçek nedenlerini açık ve kesin olarak söyleyeceklerdir. Bunu yaparken de; bu kara günlerin yeniden geri gelmemesi için dünya yüzünde medeni ve çağdaş bir Türkiye'nin varlığını tanımak iste-

Ulusumuzun siyasi ve sosyal hayatı ile düşünce eğitiminde de rehberimiz ”bilim ve teknoloji” olacaktır.

M. Kemal Atatürk

meyenlere, onu tanıtmak zorunda olduğumuzu hatırlatacaklardır.

Hanımlar ve Beyler!

Görülüyor ki, en önemli ve verimli görevlerimiz eğitim işleridir. Eğitim işlerinde mutlaka başarılı olmak gerekir. Bir ulusun gerçek kurtuluşu ulaşması ancak bu şekilde mümkün olur. Bu zaferin sağlanması için hepimizin tek yürek ve tek fikir olarak ilkeli bir program üzerinde çalışması gerekli ve hatta zorunludur. Bence bu programın ilkeleri ikidir:

Sosyal Hayatımız'ın; 1-İhtiyaca, 2-Çağdaş gereklere uygun olmasıdır.

Gözlerimizi kapayıp soyut yaşadığımızı kabul edemeyiz. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgisiz yaşayamayız. Tam tersine ilerleyen ve medenileşen bir ulus olarak uygarlık sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak bilim ve teknoloji ile olur. Bilim ve teknoloji nerede ise oradan alacağız ve Türk Ulusu'nun her bireyinin kafasına koyacağız. Bilim ve teknoloji için hiçbir kayıt ve koşul yoktur. Hiçbir mantıklı kanıtı dayanmayan birtakım geleneklerin, inanışların korunmasında ısrar eden ulusların gelişmeleri ve ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. İlerlemede kayıt ve koşulları aşamayan uluslar hayatı akıllıca ve fiilen göremez. Dolayısıyla da; hayat felsefesini geniş gören ulusların egemenliği ve köleliği altına girmeğe mahkûmdur.

Öğretmen Hanımlar ve Öğretmen Beyler!

Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan sosyal hayatta kişi olarak pratik etkili ve verimli fertler yetiştirmek gerekir.

Bütün bu gerçeklerin ulusumuzca iyi gelişme haline getirilebilmesi ve iyi bir şekilde sindirilebilmesi için her şeyden önce cahilliği yok etmek gereklidir. Bundan dolayı eğitim programımızın ve eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Bu yok edilmedikçe hiçbir gelişme sağlayamayız ve sadece yerimizde sayıp dururuz... Yerinde duran bir şey ise; ileriye gitmediğine göre geriye gidiyor, demektir.

Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan sosyal hayatta kişi olarak pratik etkili ve verimli fertler yetiştirmek gerekir. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Ancak bu sayede sosyal kurumlar iş adamlarına, sanatçılara sahip olur. Doğal olarak ulusal dehamızı ortaya çıkartacak duygularımızı layık olduğu dereceye ulaştırmak için yüce meslek adamlarını da yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı tahsil derecelerinden geçirerek

yetiştireceğiz.

Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz eğitimin sınırları ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz. 1-Ulusuna, 2-Türkiye Devleti'ne, 3-Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, düşman olanlarla mücadele sebepleri ve araçlarıyla donatılmış olmayan uluslar için yaşama hakkı yoktur. Mücadele gereklidir.

Hanımlar, Beyler! İtiraf edelim ki, biz üç buçuk yıl öncesine kadar topluluk halinde yaşıyorduk. Bizi istedikleri gibi yönetiyorlardı. Dünya bizi, başımızdakilere yani temsil edenlere göre tanıyordu. Hâlbuki üç buçuk yıldan buyana tamamen ulus olarak yaşıyoruz. Bunun maddî ve belirgin tanığı hükümet şeklimiz ve hükümetimizin içeriğidir ki, onu kanun Büyük Millet Meclisi diye adlandırır. Bütün dünya bir an kararsız

olmasın ki, Türkiye Devleti'nin tek ve gerçek temsilcisi yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Değersiz çıkarları için ve kendilerini saklamak endişesiyle, Türk Ulusu'nun ve Türkiye Devleti'nin bağımsızlığını düşmanların eline vermede hiçbir sakınca görmeyen ve bağımsızlığımızın yok edilmesi ve Anadolu'nun ortadan kaldırılması anlamına gelen Sevr Antlaşmasını kabul eden hâkimlerin, sultanların, padişahların hikâyelerini, bu idareyi gasp etmelerini Türk Ulusu artık yalnızca tarihin sayfalarında okur.

Hanımlar, Beyler! Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin şahsınızda "eğitim orduları"nın zaferi için sadece zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacak ve devam edeceksiniz ve mutlaka başarılı olacaksınız. Ben ve sarsılmaz inançla bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğiz ve sizin rastlayacağımız engelleri kıracağız.

Son bir söz: Sizin değerli bir heyet halinde Bursa'ya gelmeniz, yalnız Bursa'yı değil, bütün Anadolu'daki kardeşlerinizi mutlu etti. Ve İstanbul'dan getirdiğiniz selâmları bütün Türk Ulusu'na bildireceğiz. Ben de sizden rica edeceğim ki, oradaki kardeşlerimize selâmlarımızı bildiriniz.

İstanbul'un talihi, İstanbul'da yaşayan katıksız Türklerin kalp ve vicdanlarındaki istek gibi görünecektir. •

Mustafa Kemal, 27 Ekim 1922 Bursa

cegzonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: İzmir'de Hükümet Konağı'nda Halk Temsilcileri'yle Konuşması)

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Ataşe (Fr.) a-Nesil, kuşak b-Yasadışı c-Güvenlik d-Elçilik görevlisi	6 Radyasyon (Fr.) a-Işınım b-Engebe c-Akım d-Çizelge	11 Sektör (Fr.) a-Sürem b-Gösteri c-Bölüm, kesim d-Yarıyıl, dönem
2 Kamara (İta.) a-Gemi odası b-Çıkış c-Eğilim d-Özgeçmiş	7 Çıngar (Rum.) a-Sonsuz b-Kavga, gürültü c-Yaygaracı d-Taslam	12 Limit (Fr.) a-Üstlenme b-Yıldırı c-Sesüstü d-Sınır, uç
3 Riziko (İta.) a-Çözümleme b-Ölçüt c-Tehlike, risk d-Karamsar	8 Şantaj (Fr.) a-Göz korkutma b-Küresel c-Gerçek d-Ayarlama	13 Happy-hour (İng.) a-İndirim saati b-Umutlu c-İleri görüş d-Tutanak
4 Numara (İta.) a-Merkez b-Rakam, sayı c-Belgesel d-Sıra dışı	9 Zeplin (Alm.) a-Büyük yaprak b-Eşgüdüm c-Ay d-Güdümlü balon	14 Amatör (Fr.) a-Çelişki b-Deneyimsiz c-Yalın, çıplak d-Hayali
5 Modern (Fr.) a-Güncel b-Çağdaş c-Sevimsiz d-Belirgin, açık	10 Labirent (Fr.) a-Çok büyük b-Dolambaç c-Gözlem d-Sonuç	15 Avans (Fr.) a-Yalanlama b-Dizge c-Öndelik d-Yasal

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Atatürk'e Yakıştırılan Anzak Demeçleri ve Eski Yunan Masalları

Atatürk döneminde İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakan Vekilliği yapmış olan Şükrü Kaya, yalnızca bir devlet adamı değil, aynı zamanda bir yazar ve çevirmendi.

Daniel Defoe'dan "Robinson Crusoe", Henry Beraud'dan "Şişko", Charles Rist ve Charles Gide'den "Günümüze Kadar İktisadi Mezhepler Tarihi", Buckley'den "Eski Yunan Masalları" ve Albert Mathiez'den "Fransız İhtilali" adlı yapıtları

Türkçe'ye çevirmişti.^[1]

Kaya'nın 1949'da yayımlanan "Eski Yunan Masalları" çevirisi, konumuz açısından önemli. Şöyle ki: Atatürk döneminde Tarih Dersi kitaplarında Türk Tarih Tezi (uygarlığın OrtaAsya'da doğduğu, göçlerle Batı

ya, Avrupa'ya yayıldığı) öğretilmişken; Atatürk'ün 1938'de ölümünden hemen sonra, bu tez terkedilmiş; bunun yerine; *Bati Uygarlığı'na katılacağız; Avrupa uygarlığını yaratan "Antik Yunan Hümanizmi" ve "Yunan Muci-*

Şükrü Kaya Atatürk'le birlikte
(17.06.1932-Ankara)

Şükrü Kaya (d.1883-ö.1959)
1949'da yayımlanan "Eski Yunan Masalları"
ve "Robinson Crusoe" çevirilerinin kapakları. ►

zesi'dir; Batı uygarlığına katılabilmek için, okullarda genç kuşaklara ve halkevleri aracılığıyla tüm topluma "Hümanist Erdem" aşılmalı; bu amaçla Antik Yunan Edebiyatını, Homeros'u vs. çevirip okutmalı ve tiyatro, opera vs. aracılığıyla halka benimsetmeliyiz, görüşü devletin Milli Eğitim ve Kültür politikasında egemen olmuştur. Atatürk'ün ölümünden bir gün sonra, 11 Kasım 1938 günü Bakanlık görevinden ayrılan Şükrü Kaya, çevirdiği Eski Yunan Masalları'nın 1949 basımına yazdığı önsözde, kendisinin de bu görüşü benimsediğini şu sözlerle belirtmişti:

"Renaissance devrinin HUMANİZMA denilen irfan doktrini, Yunan, Roma ve diğer klasik lejantların (söylencelerin, masalların) yeniden tetkik ve taklidiyle başlar. (...) Avrupa'da

rönesans devri, Yunan ve Roma edebiyat ve felsefesinin Avrupa dillerine tercümesiyle başlamıştır. Homer, Hesiod, Virgil tercüme edilen klasiklerin başında gelir. (...) Çocuklarımla sırasıyla lisedelerken (Buckley'in "Eski Yunan Masalları" kitabının) bazı yerlerini ara sıra birlikte tercüme ederdik. Kitabın aslını ve tercümesini gören bazı öğretmen ve edebiyatçı dostlarım, neşrinin gençlerimize faydalı olacağını ve zahmete değeceğini ısrarla tekrar ettiler.(...) Memleketin irfanına az da olsa bir faydası dokunursa hizmet şerefi bu

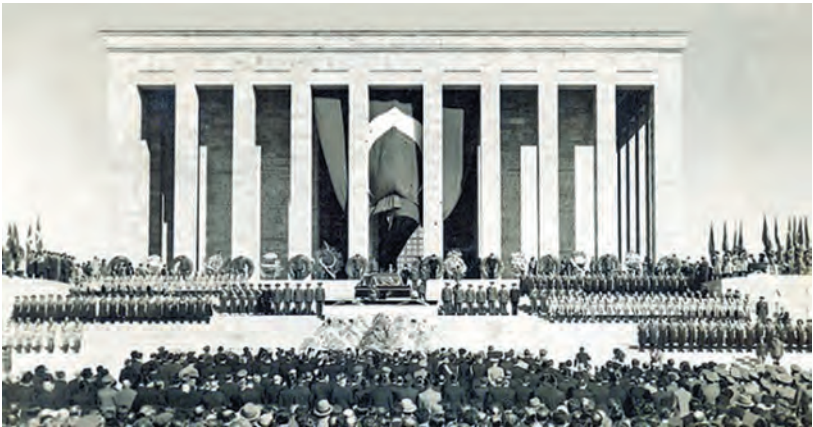
*tercüme*yi bastırmak cesaretini veren o dostlarıdır."

Kaya'nın çevirdiği "Eski Yunan Masalları"nda "hümanist doktrin" olarak nitelediği şey, Tanrı'yı insan biçimli bir varlık olarak gören ve üstün başarı gösteren insanları Tanrı yerine koyup yücelten ("anthropomorphist" ve "mystical humaniste") bir inanç dizgesiydi. "Antik Yunan Hümanizmi" 1938 sonrası devlet eliyle topluma aşılırken; yaşamı boyunca pek çok üstün başarı göstermiş olan Atatürk de, bu anlayışla düzenlenen törenlerle anılmaya başlanmıştı. "Hümanist" yazarlar, kitap ve makalelerinde, Atatürk'ü "Antik Yunan Edebiyatı"ndaki "Kişi-tanrı" yüceltmelerine benzer sözlerle övüyor; Atatürk için yaptırılan Anıtkabir, devletin eğitim ve kültür politikası olarak benimsediği akıma uygun biçimde tasarlanıyordu. Atatürk'ün Etnografya müzesinde korunmakta olan cenazesi, ölümünün 15. yıldönümünde, 10 Kasım 1953 günü, büyük

bir devlet töreniyle, yapımı tamamlanan Anıtkabir'e taşınacaktı. Resim

Gazeteler günler öncesinden bu törene özel duyurular yapmaya başlamış; Falih Rıfkı Atay'ın yönettiği Dünya gazetesi de 10 Kasım 1953 günü 6 sayfadan oluşan bir "Atatürk İlavesi" yayımlamıştı. Ruşen Eşref Ünaydın, bu ekte baş sayfayı kaplayan yazısında, Atatürk'ü "**Phidias'ın Parthenonundaki (Antik Yunan Tapınağı'ndaki) (Kişi-Tanrılardan) Atena**" ve "**Praksitelis'in Tanrılaştırdığı Hermes**"le karşılaştırıyor; onlardan üstün gördüğü Atatürk'ü "**Olympos dağından boralar ve şimşeklerle nazil olmuş (inmiş) Zeus**" (Eski Yunanlıların Baş Tanrısı'na) benzetiyordu. Falih Rıfkı Atay, 3. sayfada yayımlanan "Ölüm Yılı" başlıklı yazısında, Atatürk'ü Eski Yunan Hümanizmi'nin baş yapıtı sayılan "**Homeros'un (İlyada'daki) kahramanlarından daha destankari**" olarak niteliyordu.

Atatürk'ün cenazesi 10 Kasım 1953 günü törenle Anıtkabir'e götürülüyor. ▼

Atatürk'ün, bütün cihana hitaben söylemesini istediği nutuk

'Atatürk'ün sofrası, memleket meselelerinin konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Birkaç aydır, Mısır'da bulunan Şükrü Kaya'nın Atatürk'ün yazdığı ve okuduğu bir belgeyi, memleket meselelerini konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Atatürk, Şükrü Kaya ve Kâzım Özalp ile birlikte

Atatürk
ŞÜKRÜ KAYA
Yazan:
Yekta Rağıp ÖNEN

Buckley'den "Eski Yunan Masalları" nı çevirmiş olan Şükrü Kaya'yla yapılan özel söyleşi de "Atatürk İlavesi" nin 5. sayfasında şu başlıkla yayımlandı:

"Atatürk'ün, bütün cihana hitaben söylenmesini istediği nutuk"

"Anlatan: Şükrü Kaya", "Yazan: Yekta Rağıp Önen"

Y. R. Önen, Kaya ile yaptığı söyleşiyi özetle şöyle aktarıyordu okuyuculara: (...)

Şükrü Kaya'nın evindeyim. 10 Kasım'ın arifesinde, kendisinden aziz Atatürk'e ait hatıralarını dinliyorum. (...) derin bir heyecan, bir vcd içinde anlatıyor. Not alıp bunları zaptetmeye imkân yok! (...) İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Çanakkale mntıkasında teftişe gidecek. Veda için ziyaret ettiği zaman Atatürk

Şükrü Kaya'nın Dünya gazetesinin 10.11.1953 günlü "Atatürk İlavesi" nin 5. sayfasında yayımlanan söyleşi. (C. Özakınca Özel Arşivi)

şöyle diyor: (...)

Mehmetçik âbidesi-nin başında (...)

Dünya hitab edercesine konuşacaksınız. Orada, Çanakkale'de yalnız bizim şehitleri değil, bu toprak üstünde konuşanları döken insanları da o kahraman muharıpleri de hürmetle, saygıyla anacaksınız! (...)

Çanakkale'den cihana karşı böyle konuşacaksınız. (...) Atatürk, Şükrü Kaya'ya uzun bir kağıt uzatıyor. Bu, Çanakkale'de söyleyeceği nutuktur. Atatürk bizzat hazırlamıştır. Ve Şükrü Kaya, bu nutku alıp Çanakkale'ye gidiyor, orada Mehmetçik'in mezarı başında bu nutku söylüyor. Nutukta, Şükrü Kaya'nın yabancı muharıplere

hitaben belirttiği cümleler şunlar:

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatani toprağın-dasınız. Huzur ve sükûn içinde, uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yanyana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlâtlarını harbe göndere-n analar. Göz yaşlarınızı dindiriniz, evlâtlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlâtlarımız olmuşlar-dır.” (...) *Meğer, Mehmetçik âbidesi-nin başında söylenen bu sözleri zapteden birkaç gazeteci varmış. Onlar bu sözleri gazetelerine bildiriyorlar, nutuk dünyaya yayılıyor. Ve aradan hafta geçmiyor; Şükrü Kaya'ya telgraflar yağıyor, ta Avustralya, Yeni Zelanda'dan günlerce sonra mektup-lar geliyor. Gözleri yaşlı analardan, kardeşlerden, siyasî şahsiyetlerden, askerlerden... Şükrü Kaya, bu konuş-masından dolayı tebrik ediliyor, takdir ediliyor. Oysa ki, söz, büyük askere (Atatürk'e) aittir. (...)*

***

Şükrü Kaya'nın Mehmetçik Abidesi başında verdiği söylevin metnini **26.08.**

1931 günlü Hakimiyeti Milliyet gazetesinde bulduktan sonra; dergimizin Mart 2015 sayısında ilk kez tıpkıbasım ve tam metin olarak yayımladık ve söylevde bu sözlerin bulunmadığı ortaya

Şükrü Kaya'nın 25.08.1931 günü söylev verdiği Mehmetçik Abidesi ▶

çıktı. 1915 Çanakkale Savaşı'nda ölen Anzak (Avustralya ve Yeni Zelanda) askerlerine yönelik bu sözler, "Antik Yunan Hümanizmi"ni benimseyen "Eski Yunan Masalları" çevirmeni Şükrü Kaya tarafından, 1953'te yapı-lan söyleşi sırasında, kendisini **not almadan** dinleyen gazeteciye, **vecd içerisinde** (kendinden geçmiş bir durumda), Antik Yunan kahramanla-rının "şiirsel" söylemlerine benzer biçimde, uydurulmuştur.^[ii]

Türkiye, 1950'de Birleşmiş Millet-ler, ABD ve İngiltere yanında Kore Savaşı'na katılmış; Türk Tugayı, Kore'de Avustralya'dan gelen ANZAK'larla karşılaşmıştı. 1915'te Çanakkale'de düşman cephelerde yer alan Anzaklar ve Türkler, 1950-1953 arası Kore'de bu kez dost cephede-ydiler. Öyle ki, Anzaklar, 25 Nisan 1915 Gelibolu Çıkartması'nın 1951 ve 1953 yılı anma törenlerini, Kore'de, Türk Tugayı ile birlikte gerçekleştirmişler ve Kore Savaşı, Temmuz 1953'te sona ermişti. Türkiye-Avustralya dostluğu,

■ Türk Tugayı ve Avustralya-Yeni Zelanda Anzak birliğinin Kore'de ilk buluşması. (Üstte. Anzak askeri, sağ üst köşede) ■ Türk Tugayı ve Avustralya Anzak birliği, 25 Nisan 1953 günü Kore'de Anzakların 1915 Gelibolu Çıkartması'nın 38 yılı anma töreninde, saygı duruşunda. (Altta)

iki ülke askerlerince, cephelerde kurulmuştur. Bu dostluğun, Şükrü Kaya'nın 10 Kasım 1953'te **vecd içerisinde** ürettiği sözlere gereksinimi yoktur. •
cengizozakinci@butundunya.com.tr

1) Bkz: Aslı Ekmekçi, "The Shaping Role of Retranslations In Turkey: The Case of Robinson Crusoe" Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İngilizce, 2008.

2) Büyük asker, büyük inkılâpçı, büyük insan Atatürk'ün, yakın arkadaşlarından sayım Şükrü Kaya'nın evindeyim. **10 Kasım'ın arifesinde**, kendisinden aziz Atatürk'e ait hatıralarını dinliyorum. Bunu, ben rica ettimdi de, "Gel bakalım, konuşuruz" demişti. Millî Mücadele ve inkılâp tarihinde idare adamı olarak vazife alan değerli meslektaşım Şükrü Kaya'nın Atatürk'e ait hatıraları o kadar zengin ki... Kendisini hatıralar seline kaptırmış, **derin bir heyecan, bir vecd içinde anlatıyor. Not alıp bunları zaptetmeye**

imkân yok! Atatürk'ün görüşü, düşüncüsü, hissedişlerini, insanlık, efendilik taraflarını, hâdiselerle izah ediyor, o; **heyecanlandıkça** yeni hâtralar canlanıyor, ve ben, "Büyük insan"ın büyüklüğünü **kavriyamamanın aczi** içine düşünüyorum. Sayın Şükrü Kaya, Atatürk'le beraber geçirdiği günleri elbetteki yazacaktır, ben, hâtraları hazinesinden ancak, bir iki tanesini buraya nakledeceğim.

Büyük insan: Atatürk. "İnsan Atatürk"e bakınız: İç İşleri Bakanı **Şükrü Kaya, Çanakkale muntikasında** teftişe gidecek. **Veda için ziyaret ettiği zaman** Atatürk şöyle diyor:

"Çanakkale'yi ziyaret ettiğin zaman **aziz şehitlerimizi de ziyaret edeceksin.** Bu vazifeyi yapacağına şüphe yok! Yalnız nasıl bir nutuk söyleyeceksin. Ben söyleyeyim; *burada yatan aziz şehitlerimiz sizi hürmetle, saygı ile anıyoruz diyeceksin. Mehmetçik abidesinin başında, dilinin bütün talakatıyla konuşacaksın. Burada rahat ve huzur içinde yatınız, diyeceksin. Siz omasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere siper etmeseydiniz, bu boğaz aşılır, İstanbul işgal edilir, vatan toprakları istilaya uğrardı,* diyeceksin.

"Evet, böyle konuşacağım!"

"Hayır, hayır!.. Sen böylenin çok üstünde çok daha başka konuşacaksın. **Dünyaya hitab edercesine** konuşacaksın. Orada, Çanakkale'de yalnız bizim şehitlerimiz değil, bu toprak üstünde kanlarını döken insanları da o kahraman muharipleri de hürmetle saygıyla anacaksın!

"Paşam ben bunu yapamam, çünkü bu sözler ancak sizin söyleyebileceğiniz yüksek sözlerdir."

"Söyleyeceksin! **Çanakkale'de cihana karşı** böyle konuşacaksın. Senin böyle konuşman lazım!"

Şükrü Kaya Atatürk'ün yanından ayrılıyor ve gece tekrar buluşuyorlar. **Atatürk, Şükrü Kaya'ya uzun bir kağıt uzatıyor. Bu Çanakkale'de söyleyeceği nutuktur. Atatürk bizzat hazırlamıştır.** Ve Şükrü Kaya, bu nutku alıp Çanakkale'ye gidiyor, orada **Mehmetçik'in mezarı başında** bu nutku söylüyor. nutukta Şükrü Kaya'nın yabancı muhariplere hitaben belirttiği cümleler şunlar:

"**Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanı toprağındaınız. Huzur ve sükûn içinde, uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yanyana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar. Göz yaşarınızı dindiriniz, evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur**

içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır." Şükrü Kaya, Atatürk'ün, toprağında yendiği milletlere karşı gösterdiği yüksek insanlık hislerinin ifadesini taşıyan cümleleri, Çanakkale' de söylüyor, Ankara'ya dönüyor.

Meğer, **Mehmetçik abidesinin başında** söylenen bu sözleri zapteden birkaç gazeteci varmış. **Onlar bu sözleri gazetelerine bildiriyorlar, nutuk dünyaya yayılıyor.** Ve aradan hafta geçmiyor; **Şükrü Kaya'ya telgraflar yağıyor, ta Avustralya, Yeni Zelanda'dan günlerce sonra mektuplar geliyor.** Gözleri yaşlı analardan, kardeşlerden, siyasi şahsiyetlerden, askerlerden... Şükrü Kaya, bu konuşmasından dolayı tebrik ediliyor, takdir ediliyor. Oysa ki, **söz, büyük askere aittir.** Ve o büyük asker, dün yendiği milletlere karşı düşmanlık hissi beslemekte, en insanî, en medenî hislerle, dostluk elini uzatmaktadır. Ve **bunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin, İçişleri Bakanına söylemektedir. Yurtta sulh, cihanda sulh!..** Atatürk'ün bu vecizesini dünya milletleri arasında düşmanlığın unutulmasından aldığı nasıl belli! (...)

Şükrü Kaya'nın anlattıklarında bir kaç hâtrayı, noksan de olsa, buraya nakledebilmekten duyduğum bahtiyarlık derindir. Muhterem meslekdaşım, gayet tabiidir ki, hâtraların tamamını yazacak, ve memlekete hediye edecektir. (...)

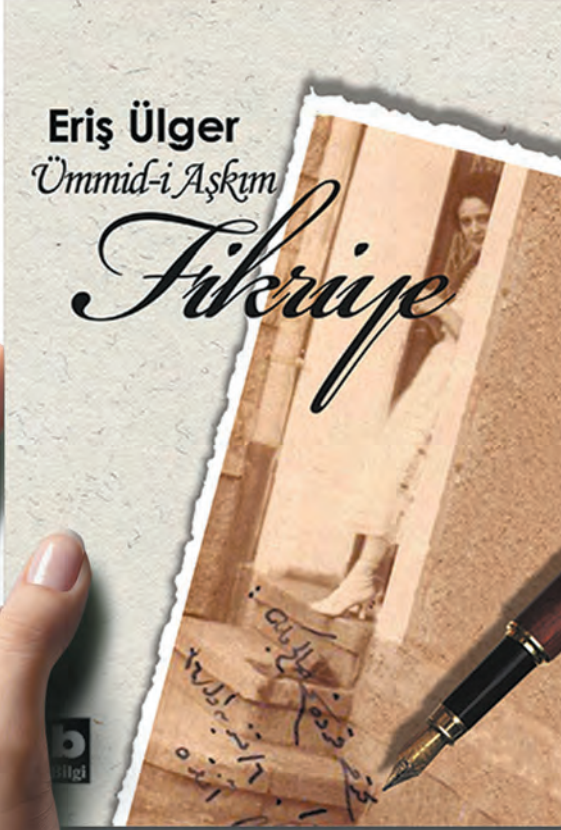
3) Elise Finimore Buckley, "Old Tales of Greece" 1908., sf. 347:

"*O father Zeus," he prayed, "who rulest upon Ida, before thee do I burn the body of my son, and before my friends and before my foes, that they both may see it. May the wine which I pour forth upon his body be a libation of peace, that by his death he may join together in friendship those hands which by his sin he made to draw the sword upon each other. O Zeus almighty, grant my prayer!"*

The people bowed their heads as they heard, and the old man poured forth the last libation. The salt tears ran from his eyes and fell upon the body of his son, and washed away from his mind all memory of his sin and cowardice, and only the image of him remained as he had been when he came in his youth and beauty for the winning of the bull. So can the hand of death wipe out all ugliness and wrong.

Fikriye Hanım, Gazi Mustafa Kemal Paşa için bazen bir gerçek bazen bir masaldır. Genellikle masallar hep mutlu sonuçlanır. Ama bu sadece masallarda böyledir. Bir yalnız adam, Çankaya Köşkü'nün o zamanki Ankara'nın bütün güzelliklerini gören balkonundadır. Bir ağustos sabahıdır. Güneş kendine has sükûneti içinde yavaş yavaş doğmaktadır. Bu yalnız adam, derin düşünceler içinde kâğıdı kalemi eline alır. Erkenden kendisini terk edip giden, onarılmaz acılar içinde bırakan, adını unutamadığı bir kadının arkasından yazmaya başlar. Yazdıkları bir şiir değil, bir ağıttır.

*Bir hüznün gibi geldi geçti hayalimden
Şikâyetçi olmadı yorgun başımdan
Bambaşka bir lezzetti sunduğu kahve fincanından/
Kaybolup gitmesi mümkün değil sızlayan vicdanımdan.*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Sitki Aydınel

Miralay (Albay) Bekir Sami

Kurtuluş Savaşımızda isimleri unutulmuş veya Harp Tarihi kitaplarında isimleri pek geçmeyen kahramanlar vardır. Bunlardan biri de Albay Bekir Sami'dir.

Kendisi gerçek anlamda feragat, fedakârlık ve fazilet sahibi bir subaydır. Kurtuluş Savaşımızda aynı adı taşıyan üç kişi vardır. Biri Büyük Elçidir. Gazi Mustafa Kemal kendisini Paris Barış Konferansına göndermiştir. Paris'te kendi kendine bazı kararlara imza atmış, Gazi bu kararları beğenmemiş, yurda geri çağırarak görevine son vermiştir.

Aynı isimdeki diğer şahıs Ödemiş Kaymakamlığı görevini yapan ve ilerde kendisinden söz edilecek olan kişidir. Bu üç ismi karıştırmamak için yazımıza şahsi

konu olan şahsiyeti Albay Bekir Sami olarak tanımlayacağız.

Albay Bekir Sami, Mondros Mütarekesi'nden önce Çatalca Müstahkem Mevki komutanı iken Mütarekeden sonra burasının kaldırılması üzerine İstanbul'a geldi. İzmir'in işgalinden sonra İzmir'de dağılan 17. Kolordu ve 56. Tümen birliklerini toplamak ve Yunanlara karşı mukavemet edecek bir kuvvet hazırlama görevini alması için Rauf Bey tarafından yapılan teklifi kabul etti. Harbiye nezaretinden bir emir çıkarıldı. Ancak yazılı emir kendisine altı ay sonra ulaşabildi. Harbiye Nazırı (Milli Savunma Bakanı) Şevket Turgut Paşa'nın sözlü emrini alarak İzmir'e gitmek üzere Galata rıhtımına geldi. 1. Dünya Savaşında birlikte çalıştıkları Yüzbaşı Selahattin'e rastlayıp kendisinin yaverliğini yapmasını teklif etti. Onu da yanına alarak 21 Mayıs 1919 da Bandırma'ya vardı.

Şevket Turgut Paşa sözlü olarak hemen Manisa'ya hareketle İzmir'den kaçan ve etrafa yayılmış olan kıtaları süratle toplayıp ve düzenlemesini, kesin zorunluluk olmadıkça Yunanlarla çatışmaya girilmemesini emretmiştir. Sonrada Nazır'ın: “*Şimdi ne yapacaksınız?*” sorusunu, Bekir Sami, “*Vatanım neyi emrediyorsa*” cevabını vermiştir.

Bu yanıt onun vatanseverliğinin bir kanıtıdır. Vapurda karşılaştığı ve Turgutlu Askerlik Şubesi'ne tayin edilen Yüzbaşı Süleyman Sururi'nin Mustafa Kemal Paşa'ya sunduğu 11

Yüzbaşı Süleyman Sururi'nin Mustafa Kemal Paşa'ya sunduğu raporda, Albay Bekir Sami'nin Kuva-i Milliye'nin kurulmasında zorluk çektiğini ve hiç kimseden talimat almadan mücadelesini tek başına sürdürdüğü ifade edilmektedir.

sayfalık raporda, Kuva-i Milliye'nin kurulmasında zorluk çektiğini ve hiç kimseden talimat almadan mücadelesini tek başına sürdürdüğü ifade edilmektedir. (Celal Bayar, 8 ciltlik Ben de Yazdım kitaplarınının 3. cildinde Süleyman Sururi hakkındaki görüşünü, “*Trakya'daki mücadelede de Süleyman Askeri Bey'in yanında ve meşhur Teşkilat-ı Mahsusa'da çalışmış, gerilla savaşlarında tecrübe sahibi idi.*” sözleriyle belirtmiştir.)

Aynı vapurda Ödemişli İnceoğlu Hamit Şevket ile de görüştüğünü ve Ödemiş'te işgal aleyhinde mukavemet hazırlamak için çalışmasını söylediğini hatıralarında belirtmektedir.

Bandırma'ya geldiği gece Çerkez Reşit Beyi de çağırıp, Bandırma ve Manyas çevresinde toplayabileceği Çerkez atlılarını kardeşi Ethem Bey'in kumandası altına alınarak Manisa'ya gönderilmesi

Yusuf İzzet Paşa

sözünü aldı. Fakat, söz verdikleri kadar atlı göndermediler. Bandırmada 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa ile de görüştü. Harbiye nezaretine İzmir olayı hakkında toplayabildiği bilgileri rapor etti. O gece orada kalarak ertesi sabah camide birçok ileri gelen kimse ile görüşerek Yunanların gelmesini bekleyen Rumların hazırlıklarına ve taşkınlıklarına karşı hiç olmazsa nefislerini korumak için kendilerini bir teşkilata bağlamak tavsiyesinde bulundu. Bütün bu faaliyetlerinden dolayı Bandırmada Tümen Komutan Vekili, memlekette fitne çıkardığı iddiasıyla İstanbul'a şikayet etti. Bandırma'da, İzmir'den gelen Albay Kâzım Bey ile de buluştu ve yanına onu da alarak 23 Mayıs 1919 günü Bandırmadan kalkan trenle Manisa'ya gittiler. Manisa'nın işgal edildiğini haber alınca geri dönerek Akhisar'da kalmaya karar verdiler. Manisa'daki mevki komutanına mevcut depolardaki silah ve cephanenin süratle Salihli istikametine sevk edilmesini bildiren yazılı emri tebliğ

ettiler. Akhisar'a geldikten sonra da Ayvalıkta 172. Alay Komutanlığına aynı tarzda bir telgraf çektiler.

Albay Bekir Sami 24 Mayıs 1919 günlü Ceride'de Akhisar'daki moral durumunun çok bozuk olduğunu ve etrafın Yunan bayraklarıyla süslendiğini, toplayabileceği kuvvetlerle İzmir'e dahi taarruz etmek istediğini hatıralarında anlatmaktadır. O arada Kazım Bey (Özalp) İstanbul'a gitmek üzere Bekir Sami Bey'den ayrıldı. 27 Mayıs sabahı Manisa'dan Topçu Alayından gelen Yüzbaşı Rasim (Altuğ, sonradan Korgeneral) ile birlikte Salihli'ye hareket ettiler. Burada genç, korkak bir Nahiye Müdürüyle karşılaştılar. Yaptıkları telkin, nasihat hatta sert davranış karşısında her fedakarlığı yapacağına söz veren bu şahsın, onlar ayrıldıktan sonra Nahiye'den kaçtığını öğrendiler.

Albay Bekir Sami'nin bütün bu faaliyetleri yanında Kuvâ-yi Milliye'nin teşkiline esas olarak en önemli tarihi mesajı Ayvalık Mevki Kumandanlığına 28 Mayıs 1919'da çektiği telgrafta görmekteyiz.

Telgrafta aynen şöyle demektedir: "Görülecek büyük işlere karşı elimizde pek az muvazzaf Türk Kıtâatı mevcuttur. Muvafık bir cereyan vermeğe muvaffak olduğumuz Ayvalık işgali meselesinden lüzum hissedeceğimiz icraatı mümkün olduğu kadar az zayıflatılmalı bilhassa Milis kuvvetleri ile yapmanızı rica ederim."

Bu arada Milli Savunma Bakanlığında gelen bir emirle Albay Bekir

Sami İstanbul'a çağrılıyordu. Fakat bu emre uymadı. Gerekirse Hükümete karşı isyan ederek Kuvâ-yı Milliye'yi organize etmeye daha İstanbul'dan ayrılırken karar vermişti. İstanbul'a çağrılmasına karşın Albay Bekir Sami bu uğurdaki gayretlerinden kesinlikle vazgeçmemiştir.

Nitekim, Ödemiş'te de başlangıçta Kuvâ-yı Milliye kurmada zorluk çekilmiş, tehlikenin boyutu anlaşılınca Kaymakam Bekir Sami Bey İtilaf Devletlerine çektiği telgrafın son cümlesinde... *"Silah patlarsa göreceğiniz sonuç pek acı ve üzücü olacaktır. Artık biliniz ki kalem değil silah ötüyor."* demiştir.

Bu gelişmeleri yakından izleyen Albay Bekir Sami'nin Kaymakam'a verdiği aşağıdaki cevap, Kuvâ-yı Milliye'nin kuruluşunda ne kadar azimle hareket ettiğini ve onun asil ruhunu yansıtmaları bakımından olağanüstü önemlidir. 1 Haziran 1919 tarihini taşıyan bu belgede, *"Hayatın ölümlü, vatan ve milletin sağlam olduğunu, hizmetlerinizin tarih ve millet nazarında kesinlikle unutulamayacağını biliniz... Kalbinizdeki alevlenen ve tutuşan azmin, milli imanun en tesirli ve en büyük silah olduğunu hatırdan çıkarmayınız. Milli heyecanı uyuşturacak haberlere kesinlikle inanmayınız."* ifadeleri bulunmaktadır.

Kaymakam Bekir Sami Bey'in bütün çabalarına karşın, halkın ve efelerin işgale karşı durmamaları sonucu ne yazık ki Ödemiş işgal edildi. Kaymakam, perişan halde, o

sırada Eşme'de bulunan Albay Bekir Sami Bey'in yanına sığındı. Sonunda Bekir Sami Bey Boğazlıyan Kaymakamlığına atandı. Albay Bekir Sami de Alaşehir'e geçerek, burada da teşkilat kurmaya çalıştı. Fakat, burada gördüğü durumu şöyle ifade ediyordu:

"Silah patlarsa göreceğiniz sonuç pek acı ve üzücü olacaktır. Artık biliniz ki kalem değil silah ötüyor."

"...Yunanların Filedelfiya dedikleri bu şehirde Yunan propagandaları o kadar ilerledi ki hayatlarından emin olmak isteyen her Müslüman vatandaş bir Rum dost edinmeye çalışmaktadır."

31 Mayıs 1919'da Erzurum'da 9. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal'e ilettiği bir mesajda "Rum ahalisi, metropolitleri ve Türk hükümet mensupları, milli heyecanı söndürmek için adeta yarışıyorlar" diyerek acı durumu iletliyordu.

Sonuçta, Alaşehir'e gelen Yüzbaşı Süleyman Sururi'ye talimat vererek Salihli'ye hareket etti. Albay Bekir Sami, Salihli'de iken 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'dan Bursa'da esas görevi olan 56. Tümeni kurma emrini aldı. Bu emir üzerine bölgedeki görevini Kula Mevki Komutanı Binbaşı Nedim'e devrederek bölgeden ayrıldı. Bölgeden ayrılması büyük bir boşluk yarattı. Bu

arada kendisi hakkında çok önemli bir olay yaşadı. Ege bölgesindeki Kuvâ-yı Milliye'yi kurma ve halkı işgale karşı direnişte bulunma yolundaki büyük gayretleri nedeniyle. Mustafa Kemal Paşa ve Ankara'da bulunan 20 Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa, Albay Bekir Sami'ye Paşalık rütbesi verilmesine karar verdiler. Bu ödülü teklif ettiklerinde, kendisi şu cevabı verdi:

“Vatanım kurtuluşu kavuşmadan böyle bir rütbe kabul etmeyi,

musalla taşında miras taksimi olarak telakki ederim. Bu nedenle teklifinize teşekkür eder, kabul edemeyeceğimi arz ederim.”

Bu cevap Albay Bekir Sami'nin başlangıçta ifade ettiğim niteliklerinin ne kadar doğru olduğunu göstermektedir. Bu özelliklerinin, bugünkü ortamla mukayese ederek, değerlendirmesini değerli okuyuculara bırakıyorum. •

sitiaydin@butundunya.com.tr

ATATÜRK VE ADALET

Atatürk bir Balıkesir seyahatinde, kendisine Milli Mücadele'de yakın hizmetler etmiş bir kimsenin müracaatı ile karşılaştı. Bir mevzuda haksız olarak mahkum olduğunu söyleyerek şikayet etti. Atatürk:

“Haklısın, meseleyi ben de biliyorum” dedikten sonra refakatinde bulunan genç bir adliye müfettişini çağırdı. Konuyu anlattı ve kararın düzeltilmesini istedi. Müfettiş

hikayeyi dinledikten sonra:

”Efendim, karar bütün adli sıralardan geçtikten sonra tekemmül etmiş (yetkinleşmiş). Hükümün infazından başka yapılacak kanuni çare yoktur. Atatürk:

“Ama ben söylüyorum; bu iş haksızdır. Çünkü ben işin usulünü biliyorum” dedi. Genç adliye müfettişi ısrar etti:

”Efendimizin bu beyanı kanun nazarında bir değişiklik yapamaz. Adliye Vekaleti'nin de bir şey yapmasına imkan yoktur.”

Ortada soğuk bir hava esti. Şimdi bir fırtına kopacağına hüküm veriliyordu. Atatürk sakin bir duruşla sordu :

”Peki, bir adli hata olursa kanun bunun tashihini öngörmez mi?”

Müfettiş: ”Yeni delille mahkemenin tekrarı istenebilir.”

Atatürk, müracaat eden sahsa döndü:

”Beni şahit olarak göster. Onda yeni deliller olduğunu haber aldım diye iddia et. Ben mahkemeye gider ve şahitlik ederim.” Sonra adliye müfettişine döndü:

“Size teşekkür ederim” dedi ve müracaatçıya da ”Neden bana vaktiyle müracaat etmedin? Zamanında gelir şahitlik ederdim. Beyhude mahkemeleri de kanunu da işgal etmezdin. Her vatandaş, hatta reisicumhur dahi olsa adalete hürmetle mükelleftir.”

Bilginizi Denetleyin

1-Bilinç altı kavramını psikolojiye kazandıran düşünür hangisidir?

- a-**Max Weber**
b-**Farabi**
c-**Sigmund Freud**
d-**Ivan Pavlov**

2-Sinema filmlerinin öykülerinin metinlerine ne ad verilir?

- a-**Taslak**
b-**Hikaye**
c-**Tretman**
d-**Senaryo**

3-İsmi bir tavuk kemiğinden alan, kemiğin iki ucu tutularak başlatılan ünlü geleneksel oyun aşağıdakilerden hangisidir?

- a-**Mors**
b-**Lades**
c-**Eveleme**
d-**Evet-Hayır**

4-Aşağıdakilerden hangisi söylenenin tam tersinin kastedildiği ifadelerden hangisi?

- a-**Laf çarpıtma**
b-**İroni**
c-**Dalga geçme**
d-**Eğlence**

5-Hangisi Türkiye'nin uluslar arası telefon kod numarasıdır?

- a-**0090** b-**00361**
c-**0046** d-**0061**

6-Dünya'dan Ay'ın hep aynı yüzünü görmemizin nedeni nedir?

- a-**Ay'ın dönüş periyodu ile güneşinkinin aynı olması**
b-**Ay'ın dönüş periyodu ile Dünya'ninkinin aynı olması**
c-**Ay'ın kendi etrafında çok yavaş dönmesi**
d-**Ay'ın kendi etrafında dönmemesi**

7-Hinduların kutsal saydıkları, cadde ve sokaklarda trafiği karıştırırsa bile dokunmadıkları hayvan hangisidir?

- a-**Maymun** b-**Fil**
c-**İnek** d-**Boa yılanı**

8-Aşağıdakilerden hangisi elektriği iletir yani yalıtkan değildir?

- a-**Naylon** b-**Seramik**
c-**Deniz suyu** d-**Mika**

9-Ünlü İnek Şaban karakterini hangi ünlü komedyen beyaz perdede canlandırmıştır?

- a-**Şener Şen**
b-**Kemal Sunal**
c-**İlyas Salman**
d-**Müjdat Gezen**

10-Felsefede varlık konusunu araştıran disiplin hangisidir?

- a-**Etik**
b-**Estetik**
c-**Epistemoloji**
d-**Ontoloji**

11-Söylenmelerine hiç karşılık vermeyen karısı bir kova suyu başına boşalttıktan sonra, "Bu gök gürültüsünün ardından bu yağmuru bekliyordum" diyen filozof kimdir?

- a-**Sokrates**
b-**Platon**
c-**Hegel**
d-**Kant**

İZMİR'İN İŞGALİNDE

"ZİTO" VENİZOLOŞ YERİNE "KATO" VENİZOLOŞ DEYİNCE ŞEHİT EDİLEN DR. YARBAY ŞÜKRÜ BEY

Yazan: METİN ÖZATA

15 Mayıs 1919 sabahı Yunan askeri birlikleri, Amerikan, İngiliz, Fransız ve Yunan Savaş gemilerinin korumasında iki vapurdan indi ve dubalar yoluyla Punta İskelesindeki Avcılar Kulübü önünden rıhtıma çıkınca İzmir metropoliti tarafından takdis edildiler ve bir resmigeçit yaptılar. Bu sırada bütün kiliselerin çanları çalıyor, limandaki vapurların düdükleri durmadan ötüyordu. Rumların oturdukları Frenk Mahallesi, birinci ve ikinci Kordon, Liman ve Pasaport semtleri Yunan bayrakları ve Venizelos'un resimleriyle donatılmıştı. Müslüman mahallelerindeyse ölüm sessizliği vardı.

Takdis ve geçit resmi bittikten sonra iki Yunan Efsun taburu Kokaryalı'ya (Güzelyalı) doğru saat 10'da yürümüş ve Kemeraltı girişindeki üstü otel altı kahvehane olan, adına Askeri Otel veya Kiraathane

Dr. Yarbay Şükrü Bey

denilen binanın önüne gelmişlerdi. Bu sırada bir kafile yerli Rum ve onların başındaki şişman biri elindeki tabancayla devamlı olarak oradaki Türklere hakaret ediyordu. Askeri Kiraathanenin köşesini döndüklerinde Giritli Kara Tahsin adında biri tabancasını ateşledi. İlk atışı boşa gitti. İkinci atışta bu şişman yerli Rum' u vurdu. Bu sırada onun yanında bulunan komiser muavini Hüseyin Efendi Efzon alayının sancağını taşıyan uzun boylu iri yarı bir Yunan askerini öldürdü. Ancak orada bulunan yerli Rumlar tarafından şehit edildiler. Bu gençler cezaevi müdürü Nuri Bey tarafından tahliye edilerek silahlandırılmış ve görevlendirilmişti.

Bunun üzerine tüm Efzon taburu rıhtıma doğru geri kaçmaya başladı. Bu olayın canlı tanığı Şükrü Oğuz Alp kaya daha sonra Yörük Ali Efe'

nin yanında milis olarak çalışmıştı.

Bu olaylardan sonra toparlanan ve öfkeyle dolu olan Yunan askerleri Hükümet konağına ve Kolordu Karargâhı kışlasına (Sarıkişla) ateş açmaya başladı. Ateş kesildiği bir sırada Ali Nadir Paşa, Teğmen Celâl (Dinçer)'den pencereden dışarı bir mendil sarkıtmasını istedi. Mendili sarkıtan Teğmen Celâl kolundan yaralandı. Bu sırada Kolordu kurmay başkanı Abdülhamid ve 56. Tümen

kumandanı Hürrem Beylerdi. Bunun üzerine Ali Nadir Paşa, perdelerden birini sökerek bir sırtığa bağladı ve pencereden salladı. Ateş kesilip de Yunan subaylarından, ateş edilmeyeceğine dair şeref sözü aldı. Yunan askerleri süngü takmış olarak kışlaya girdiler. Yüzlerce başıbozuk yerli Rum da kışlaya doldu. Bu Rumlar ilk rastladıkları Türk subaylarını dipçiklerle yere yatırarak üstlerini başlarını soydu. Bu esnada durumu gören bir kısım subay pencerelerden kaçmış; ancak çoğu Ali Nadir Paşa'yı takip etmek zorunda kalmıştı.

Yunan askerleri
Konak meydanı'nda

Ali Nadir Paşa elinde beyaz bir bayrakla kışladan çıkmış en önde gidiyordu. Arkasından, Askerlik Dairesi Başkanı Albay Süleyman Fethi, 56. Tümen Kumandanı Hürrem, Kolordu Kurmay Başkanı Abdülhamit Beyler ilerliyordu. Daha geride subay ve astsubaylar, en arkada askerler bulunuyordu. Ateş etmeyeceğine dair şeref sözü veren küçük rütbeli Yunan subayı Ali Nadir Paşa'nın şakağına

Damat Ferit'in paşası, hiçbir direniş göstermemenin cezasını görmeye başlamıştı.

tabancayı dayamış ve yüzüne üç tokat atmıştı. Sersemleyen Ali Nadir Paşa'nın bu sırada kalpağı yere düştü. Damat Ferit'in paşası, hiçbir direniş göstermemenin cezasını görmeye başlamıştı. Yunan teğmeninin tokadı

Kolordu kurmay başkanı Abdülhamid ve 56. Tümen kumandanı Hürrem Bey'in de suratına indi. Diğer subaylara da yumruk ve tokat atılmış, kalpakları yerlere atılmış ve paraları gasp edilmişti. Sonra subaylar ikişerli sırayla ve üzerlerindeki kaputları, ayakla-

rındaki çizmeleri çıkararak kışladan çıkmaya ve Pasaport'a kadar yürüme-ye zorlandı. Dışarı çıkar çıkmaz yüzlerce yerli Rum bu kafiye sararak, yürüyen subaylara taş, sopa, demir ve taşlarla kudurmuşçasına saldırdı. Zabitler daha sonra saat kulesinin dibine dizildikten sonra başlarındaki kalpakları yere atılıp çiğnendi sürekli olarak hakarete ve saldırıya uğradılar.

Bir Yunan çavuşu Nadir Paşa'yı

dipçığıyle dürterek *“Zito (Yaşasın) Venizelos! Bağır sen de,”* diye söylendi. Paşa etrafına bakmıyordu.

Yerli bir Rum *“Duydun söyledigini çavuşun, bağır; Zito Venizelos!”* diye söylendi.

Çavuş dipçikle Paşa'nın göğsünü dürtüyordu. Nadir Paşa sessiz şekilde *“Zito Venizelos,”* dedi.

Bir Yunan askeri 17. Kolordu Askerlik Daire Başkanı (Kolordu Ahz-i Asker Heyet-i Reisi) Miralay Fethi'nin kalbine süngüsünü dayamıştı, bir başka Yunan askeriyse tabip yarbay (kaymakam) Şükrü Bey'in önüne dikildi ve ondan *“Zito Venizelos”* diye bağırmasını istedi.

Dr. Şükrü Bey göğsünü şişirdi ve gözlerini Yunanın gözlerine dikti. Fethi Albay bu sırada *“Kato Venizelos!”* diye bağırıldı. Yunan askeri Fethi Bey'in kalbine süngüsünü sapladı, Fethi Bey ağır yaralandı ve Sarıkışla telgraf çavuşu İzzet Altınkalem tarafından Konak meydanı yakınındaki Gureba-i Müslimin Hastanesi'ne taşınarak doktorlara teslim edildiyse de 3 gün sonra şehit oldu.

Dr. Kaymakam Şükrü Bey (Tansu) (1890-1919), yukarı kaldırdığı ellerini indirdi ve o da *“Kato Venizelos!”* diye bağırıldı. Süngü onun da kalbine saplandı ve yere düştü.

Kato Venizelos, “Kahrolsun Venizelos!” demekti.

Şehit Dr. Şükrü Bey, Çanakkale Gazisiydi. Kaymakam Dr. Şükrü Bey'in oğlu Avukat Muzaffer Tansu anılarında Karantina semtinde otur-

duklarını babasının o gün karnesini alacak olan oğluyla bir faytonla Konak'taki Sarıkışla'ya gittiklerini silahlar patlayınca annesinin onu emirber neferle Askeri Hastaneye gönderdiğini ancak Yunan askerleri geldiğinden kaçarak eve geldiklerini anlatır.

Şehit Dr. Yarbay Şükrü (Tansu) (1897-1919) Bey'in oğlu Avukat Muzaffer Tansu babasının Balkan ve Çanakkale Savaşı hatıralarını *“Konuşan Hatıralar”* isimli kitapta 1974 yılında yayınlamıştır.

Bu kitapta anlattığına göre Kaymakam Dr. Şükrü Bey'in ailesi onun şehit olduğunu en geç öğrenenlerden olmuşlardı. Bütün araştırmalarına rağmen Dr. Şükrü Bey'in cesedini bulamamışlardı. Denize atıldığı söylendiği için annesi denize dalgıçlar indirmiş, aratmış ancak cesedi bulunamamıştı.

Daha sonra aile İstanbul'a taşınmıştı.

Türk; Öğün, Çalış, Güven!

Yazan: KAYA BOZTEPE

Türkiye'ye ilk geldiğimde küçük bir çocuktum. İlk durağımız Anıtkabir oldu.

Çanakkale geçilmez dedirten, Milli Mücadele'yi başlatarak "Ya İstiklal, Ya Ölüm" parolasıyla mucizevi başarılarla imza atarak Cumhuriyeti kuran, sonra yokluklar içinde harap olmuş bir ülkeyi tekrar inşa eden büyük Kahraman Mustafa Kemal Atatürk'ün aziz hatırası önünde, sanki karşımda bana bakıyormuş gibi heyecan içinde titriyordum.

Her kelâmında bir çok sır saklı olduğuna inandığım bu dahinin çözemediğim tek vecizesi vardı. Türk; Öğün, Çalış, Güven!

İlk nasihatı “**Öğün**”! Ne ile öğüneceğim? Kısacık hayatına yüzyıllar dolusu başarılar sığdırmış bu alçak gönüllü insanı hiç öğünürken duymadığım halde bana neden böyle bir görev veriyordu?

Çalış! Ne çalışayım, neyi çalışayım?

Son kelime ise “**Güven**”! Kime güvenmem gerek? Güvenecek kimse-leri nasıl anlayabilirim? Herkese güvenmem mi gerek acaba?

TARİHİ ANLAMAZSAK BUGÜNÜ DEĞERLENDİREMEYİZ

Neden “Türk” ya da hep “Türk Milleti” diye başlamış Atatürk? Neden “Ey Türk Gençliği” demiş?

Ümmetten millete geçmek, kul olmak yerine vatandaş olma bilincini yerleştirebilmek için. Anadolu’ya yerleşen Türkler tam anlamıyla Şaman geleneklerinden kopmadan İslamlaşmış ancak Araplaşmamışlardı.

Bugün bile izlerini gördüğümüz, Türklerin Orta Asya’dan taşıdıkları, kurşun dökmek, ağaçlara çul, çaput bağlamak, çam ağacı süslemek, bunları halı ve kilim tezgahlarında işlemek, yeni yıl yani “Nevruz” kutlamaları düzenlemek, bahar temizliği yapmak, gidenin

ardından su dökmek, ölüm ve doğumlarda kırkı çıkmasını beklemek, geline Kırmızı kuşak bağlamak, lohusa şerbeti hazırlamak, adak adamak, kurban süslemek, kan kardeş olmak, gözle görülür yerlere nazar boncuğu asmak, ölünün üzerinde bıçak bırakmak, ölmüş kimsenin ayakkabılarını evin önüne koymak, mezar taşı yaptırmak, ağıt yakmak, tahtaya vurmak gibi bir çok gelenek ve alışkanlıklar bizlere Şamanizm’den miras kalmıştır.

Yunuslar, Mevlanalar ile sevgiye ve kalbe giden yolu keşfetmiş olan Anadolu halkı, Yavuz Sultan Selim’den itibaren özümstedikleri İslam’dan uzaklaşarak Araplaşmaya başlamıştır. İmparatorluğun son yıllarında ise halk cahil bırakılmış, Araplaşmış, hurafelerle yoğrulmuş, şeyhlerle, şıhlarla yönetilir duruma gelmişti.

Şevket Süreyya Aydemir anılarında bu konuya üzüntüyle yer verir. Çorak, tuzlu topraklardan, Anadolu’nun dört bir yanından gelen Mehmetçiklerin çoğu coğrafyasını,

hangi millet, hangi dine mensup olduklarını, dahası peygamberlerinin adını bile bilmiyorlar diye anlatır. “Siz Türk değil misiniz yahu?” diye sorulduğunda “Estağfurullah biz Osmanlı kuluyuz, sizin dedikleriniz Kızılbaş” diye cevap veren askerlere şaşkın-

Atatürk, ümmetten millete geçmek, kul olmak yerine vatandaş olma bilincini yerleştirebilmek için Türk ya da Türk Milleti diye başlamış.

lıkla bakakalır.

Kimdir bu Kızılbaşlar? Osmanlı devletinin kuruluşunda da Türkmenler kızıl börk giymektedir. Yabancı kaynaklar Osman Bey’i ”Kızıl Börk Otman’ olarak kaydetmişlerdir. Orhan Bey zamanında devlet görevlilerine ak börk giydirilerek yönetici sınıf ile Türkmen halkı birbirinden ayrılmıştır. Osmanlı tarihçileri, Anadolu Türkmenlerinden oluşan Osmanlı ordusu askerlerini ”kızıl börklü” olarak tanımlamaktadır. Safeviler devletinin kuruluşu da Osmanlı’nın kuruluşu ile neredeyse birebir örtüşür. Ana kaynak ”Kızıl Börklü Türkmenler”dir, gazilerdir. Safeviler Devleti ve Şah İsmail’in Anadolu’da Türkmenler üzerindeki etkisi ve bozulan ilişkiler sonrası çıkan savaşta Yavuz Sultan Selim ”Kızılbaşların katli helaldir” şeklinde bir fetva çıkarttırmış ve bu tarihten sonra bir çok Türkmen katledilmiş ya da kimliklerini saklamak zorunda kalmışlardır.

Aslında Aleviliği küçük düşürmek için kullanılan ”Kızılbaş”, ger-

çekte ”kızıl başlık takan” demektir. Bazı rivayetlere göre Uhut savaşında Hz. Ali kendisini Hz. Peygambere siper ettiği sırada başından yaralanır. Bu savaştan sonra Hz. Ali’ ye kızılbaş denmiştir. Yine Siffin savaşında Hz. Ali’ nin taraftarları başlarına kırmızı başlık takmışlardır. Alevi olan Türkmen devleti Safevi ordusunun askerleri de başlarına kızıl başlık takarlardı. Oysa ayrıştırılmak istenilen bu halk öz be öz bizim halkımızdır, yörüktür, Türkmen’dir.

Mustafa Kemal Atatürk heyecanlı geçen bir konuşma sonrası şöyle seslenir:

“Arkadaşlar! Gidip, Toros Dağları’na bakınız, eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz ve o çadırda bir duman tütüyorsa, şunu çok iyi biliniz ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla bizi yenemez.”

Araplaştırılan, cahil bırakılan, hor görülen, hakkı yenen, milli şuurundan uzaklaştırılan ve her şeye rağmen devletine sadık kalarak uğrunda şehit olmak için gözünü bile kırpmayan bu halkın çilesini ilk elden anlatır Ulu Önder: **“Orduya ilk katıldığım günlerde, bir Arap binbaşısının ‘Kavmi Necip evladına sen nasıl kötü muamele yaparsın?’ diye tokatladığı bir Anadolu çocuğunun iki damla gözyaşında Türklük şuuruna erdim. Onda gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük benim derin kaynağım, en derin övünç membaım oldu. Benim hayatta yegane fahrim, servetim, Türklükten başka bir şey değildir.”**

TÜRK TARİH KURUMU VE TÜRK DİL KURUMU'NU KURAN, ÜMMETÇİ ANLAYIŞ YERİNE MİLLİ BİLİNCİ YERLEŞTİRMeye ÇALIŞAN ATATÜRK'ÜN BAZI VECİZELERİ:

★ Bu memleket, Dünya'nın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne en az yedi bin senelik, bir Türk Beşiği'dir. Beşik tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk tabiatın yağmurlarıyla yıkandı, o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı, onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu tabiat oldu, şimşek, yıldırım, Güneş oldu. Türk oldu. Türk budur. Yıldırımdır, kasırgadır, Dünya'yı aydınlatan Güneş'tir.

★ Benim yaratılışında fevkalade olan bir şey varsa, Türk olarak Dünya'ya gelmemdir.

★ Bu memleket tarihte Türk'ü, hâlde Türk'ü tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır.

★ Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep aynı cevherin damarlarıdır. Bu damarlar, birbirini tanısin. Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik çabalar boğulmaya mahkûmdur.

★ Bilelim ki millî benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar.

★ Bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını sağlamazsa şunun bunun oyuncuğu olmaktan kurtulamaz.

★ Bizim başka milletlerden hiçbir eksikimiz yok. Cesuruz, zekiyiz, çalışkanız, yüksek amaçlar uğrunda ölmesini biliriz.

★ Bizim milletimiz derin bir maziye maliktir... Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.

Atatürk, ümmetten millete geçmek, kul olmak yerine vatandaşı olma bilincini yerleştirebilmek için Türk ya da Türk Milleti diye başlamış.

★ Türk demek dil demektir. Milliyetin çok bariz vasıflarından birisi dildir. Türk milletindenim diyen insanlar her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk harsına, camiasına

mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.”

★ Türk milleti yeni bir iman ve kesin bir millî azim ile yeni bir devlet kurmuştur. Bu devletin dayandığı esaslar “Tam Bağımsızlık” ve “Kayıtsız Şartsız Millî Egemenlik” ten ibarettir. Yeni Türkiye devletinin yapısının ruhu millî egemenliktir. Milletinin kayıtsız şartsız egemenliğidir...

★ Türk milletine doğru ve güzel veriniz, anlatınız, muhakkak kucaklar. Atatürk'ün millet ve milliyetçilik

anlayışı kafatasçılık değildir. Bu milletin fertleri aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyor.

“Herhangi bir vatandaşa yabancı gözüyle bakmak, medeni Türk milletinin asil ahlâkından beklenebilir mi?”, sorusunu soran Mustafa Kemal Atatürk’ün “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir” sözünün tam anlamı da budur. Yani “Türk Milleti” kavramı, hangi etnik kökenden ve dinden olursa olsun, herkese eşit olan, herkesi kucaklayan bir anlayıştır.

Türk! Öğün, Çalış, Güven vecizesindeki anlam aslında bizlere verilen bir derstir.

Boyuna astığı idam fermanıyla köhne bir gemiyle, bir avuç dostuyla, dönüşü olmayan bir yola çıkan Ulu Önder’in ve yoktan var edilen bir Cumhuriyet’in hikayesini anımsayarak asla pes etmememiz gereğini öğreten bir ders. Koşullar ne kadar zor olursa olsun, imkânsız diye bir kavram olmadığını öğreten, birlikte doğan kuvvetin, el ele verilerek

mucizeler yaratmanın mümkün olduğunu gösteren bir ders. Bu dersle bize verilen görevin tanımınıdır “Türk, öğün, çalış, güven!”

Tarihine, kültürüne, diline sahip çık. Kim olduğunu, nereden geldiğini, ne zorluklar çektiğini, üzerinde oynanan oyunları unutma.

Birlik ol, bütün ol, doğru ol, yaptıklarından gurur duy. Türk tarih ve kültürü ile, üzerinde yaşadığın topraklar ve Anadolu medeniyetleri ile, haklı davan ve bağımsızlık mücadelesi ile, dik ve onurlu duruşun ile öğün. Tarihte yapıldığı gibi üzerine ölü toprağı atılmasına izin verme. Aklını kullan. Hedeflerini tespit et, kendini yetiştir. Bu uğurda tüm zorlukları aşmak için var gücünle çalış.

Seni karanlığa mahkûm etmek isteyen zihniyete karşı her zaman aynı şekilde diren. Bu değerleri anlayan, senin gibi düşünen, senin gibi çalışan insanlara ve özellikle koşullar ne olursa olsun, tüm zorlukları aşabileceğine inan, kendine güven.

Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Ne Mutlu Türküm Diyene. •

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

Tehcir Sırasında Yaşananlar ve Çıkan İsyanlar

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti vatandaşı olan Ermeniler, doğuda ilerleyen Çarlık Rusya'sı ordusuna katılmış, Mart 1915'te ise Rus askerleri ile birlikte girdikleri Van'da, Türk ve Müslüman unsurlara yönelik büyük bir katliam yapmışlardı.

Osmanlı yönetiminin İstanbul'daki Ermeni toplunun önde gelenlerine yaptığı, "Düşmanla işbirliğinden vazgeçin" uyarısı dikkate alınmamış, Ermeni komiteleri bölgedeki katliamlarını sürdürmüştü. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, 27 Mayıs 1915 tarihinde aldığı Tehcir kararı ile Doğu Anadolu'daki 6 vilayette bulunan Ermenileri Suriye başta olmak üzere güneydeki topraklara zorunlu göçe tabi tutmuştu.

Yukarıdaki paragrafı, Ermeni soykırımı iddialarını ele aldığım yazılarımda, 1915 olaylarını özetlemek için bazı değişikliklerle kullandım. Bu yazıda ise Tehcir sırasında yaşananları ve çıkan isyanları ele alacağım.

Ermeni isyancıların ve komitelelerin, Anadolu'daki savunmasız sivil Türk ve diğer Müslüman unsurları katletmesi nasıl bir trajedi ise Zorunlu Göç ve İskân yani Tehcir de, bir trajedir. Bu trajedilerin gerçek sorumluları ise Türkler ve Ermeniler değil, Ermenilere bağımsız devlet sözü vererek, silah sağlayıp isyana, komşu-

Bu trajedilerin gerçek sorumluları Ermenilere bağımsız devlet sözü vererek, silah sağlayıp isyana teşvik eden Ruslar, İngilizler, Fransızlar, Amerikalılar ve misyonerlerdir.

larını öldürmeye teşvik eden Ruslar, İngilizler, Fransızlar, Amerikalılar ve misyonerlerdir. Soykırım iddialarına bu değerlendirme ışığında bakmanın yararlı olacağını düşünenlerdenim. Konuya bu pencereden de bakmamak, Türkler, Ermenileri katletti yalanının alan kazanmasına yardımcı olacaktır.

Tehcir, yani Zorunlu Göç kararının ağırlıklı olarak Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler için uygulandığını biliyoruz. Ama Karadeniz, Ege ve Trakya'daki Ermenilerin bir kısmı da, bazı bölgelerde toplanarak Osmanlı Devletinin güneydeki Musul, Halep ve Zor eyaletlerine sevk edilmiştir.

Ermeniler için Sivas, Konya, İzmit, Eskişehir, Niğde, Merzifon, Harput, Cizre gibi bölgelerde toplama merkezleri ve dinlenme kampları oluşturulmuştur. Kafileler için demiryolu hattının bulunduğu yerlerde tren, olmadığı bölgelerde ise askeri araçlar da kullanılmıştır. Ancak kafilelerin çoğu, dönemin olanaksızlıkları nedeniyle sınırlı jandarma gücü eşliğinde, at ve öküz arabaları ile ya da yürütülerek götürülmüştür. Askeri araçların ki, bunların çoğu kağıt türü arabalardan oluşuyordu, kafilelerin taşınmasına ayrılması, ordunun ihtiyacı olan birçok malzemenin nakliyesinin durmasına yol açmıştır. Bu nedenle bir kısım araçlar alınıp, yeniden ordunun hizmetine verilmiştir. Çok fazla bilinmeyen bir konu ise Ermeni nüfusunun çok yoğun bulunduğu Kars ve Van'ın, Rus ordusunun işgali altında olması nedeniyle Tehcir uygulamasının dışında kalmasıdır.

Ermeni Zorunlu Göçünde en önemli ve büyük toplama merkezi Konya'dır. Tehcir uygulamasının başlamasından yaklaşık 3 ay sonra, Ağustos 1915'te, Konya'ya sevkıyat durdurulmuştur. İstanbul'dan gönderilen bir yazı ile kampta bulunan on binlerce Ermeni'nin, bölgedeki yerleşim alanlarına dağıtılarak, buralarda ikamet etmelerinin sağlanması istenmiştir. Bunun üzerine Ermenilerin önemli bir bölümü Konya, Koçhisar ve Tuz Gölü çevresindeki bölgelere yerleştirilmiştir.

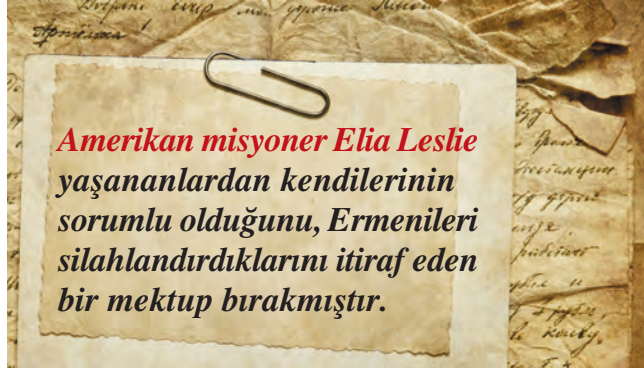
Erzurum Ermenilerinin Kastamonu'ya, büyük bir nüfusa sahip Merzifon Ermenilerinin de, Karadeniz'deki bazı il ve ilçelere yerleşmelerine izin verilmiştir. Dersim, Erzincan, Diyarbakır, Bitlis, Bingöl gibi bölgelerde Ermenilerin daha önceki yıllarda yaptıkları katliamlardan kaynaklanan düşmanlıklar nedeniyle kabileler, Kürt aşiretlerinin intikam ve soygun amaçlı saldırılarına uğramıştır. Çok sayıda Ermeni'nin hayatını kaybetmesi üzerine, kabilelerin geçiş güzergâhı değiştirilmiştir.

O smanlı yönetimi, saldırganların yanı sıra kabileleri korumak için yeterli önlemleri alamayan görevlileri de cezalandırmıştır.

Ermeni kabilelerine saldıran bir diğer kesim ise Arap aşiretleri olmuştur. Özellikle Halep hattında, soygun ve tecavüz ağırlıklı saldırıların artması üzerine, kabilelerin Siverek üzerinden gönderilmesine karar verilmiştir. Tehcir sırasında büyük bir Ermeni nüfusunu bulunduğu Urfa'da da önemli olaylar yaşanmıştır. Urfa ve Gaziantep'teki Ermeniler, Tehcir kapsamı dışında bırakılmışlardı. Buna rağmen, Ermeni kabilelerinin bölgeden geçmeye başlamasıyla birlikte Zorunlu Göç'e karşı çıkan Ermeniler, Urfa'da isyan çıkarmıştır. Her yeri yakıp yıkan silahlı Ermeni grupları, birçok sivil de öldürmüştür. Urfa'daki Ermeni yetimhanesini yıllarca gizli

silah deposuna çeviren Hristiyan misyonerler, kentteki katliamlar üzerine bölgeden kaçarak ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu durumun en iyi örneği Amerikan misyoner Elia Leslie'dir. Amerikan misyoner, yaşananlardan kendilerinin sorumlu olduğunu, Ermenileri silahlandırdıklarını itiraf eden bir mektup bırakmıştır. Ardından da intihar etmiştir.

Urfa Ermenilerinin yanı sıra bugün Kahramanmaraş'a bağlı bir ilçe olan Süleymanlı'da (eski adıyla Zeytun) Tehcir'e büyük tepki gösteril-

miştir. Daha önce 17 kez isyan eden Zeytun Ermenileri yola çıkmamak için direnmiştir.

Patrikhane'nin raporlarına göre, sayıları 39 bin civarında olan Kahramanmaraş Ermenilerinden sadece 11 bini bölgeden ayrılmıştır. Tehcir kararına karşı çıkarak, silahlı direnişe geçen bir başka topluluk ise Hatay sınırları içinde kalan Musa Dağı bölgesinde yaşayan Ermenilerdir. Musa Dağı bilindiği üzere Amanos dağlarının bir parçasıdır. Bölgede yaşayan Ermenilerden yaklaşık 6 bini

silahlanarak, Dağın yüksek kesimleri-
ne çıkmış ve çevreyi kuşatan askerlere
direnmiştir. Her iki taraftan da çok
sayıda can kaybının olduğu çatışma-
ların ardından, Ermenilerden yaklaşık
4 bini, bölgeye gelen bir Fransız savaş
gemisi tarafından gruplar halinde
tahliye edilerek, Mısır'a götürülmüş-
tür. Aynı şekilde Şebinkarahisar'daki

Türkler, Ermeni saldırılarından kurtulmak için Toros dağlarına kaçmak zorunda kalmıştır.

Ermenilerin de Tehcir kararına tepki
vererek isyan ettikleri ve ele geçirdik-
leri kaleyi uzun süre savundukları,
daha sonra da teslim oldukları
bilinmektedir.

Yeri gelmişken Adana Ermenile-
rini de hatırlatmakta yarar var.

Sayıları 50 bini aşan Ermeniler-
den sadece 14 bin kadarı, Halep ve

Beyrut bölgelerine gönderilmiştir.
Adana'da kalanlar ve 1918'den itiba-
ren kente dönmeye başlayan Ermeni-
ler, Temmuz 1920'de, Türkleri, Fran-
sız işgal güçlerinin desteğiyle (Fransız
ordusu üniforması giymiş Ermeni
gönüllülerden oluşan birlik de büyük
kıyım yapmıştır) bölgeden sürme
girişimlerine başlamıştır. Meşhur "Kaç
Kaç" olayı işte bu sırada ger-
çekleşmiştir. Türkler, Ermeni
saldırılarından kurtulmak için
Toros dağlarına kaçmak zorun-
da kalmıştır. Ermenilerin

Zorunlu Göç ve İskânını içeren Tehcir
uygulamasına tabi tutulan, hayatını
kaybeden ve yerlerine geri dönenlerin
sayısı, soykırım iddialarını çürütmekte
önemli bir yere sahiptir.

Daha sonraki yazılarımda,
özellikle geri dönenlerin sayısına ve
durumuna ilişkin bilgiler vereceğim. •
gurbuzevren@butundunya.com.tr

ATATÜRK'E SUİKAST GİRİŞİMİ

İzmir'deki suikast girişiminden
sonra Atatürk, kendisini öldürmeye
kalkışan iki kişiden birini, sorgusu
tamamlandıktan sonra yanına
çağırıldı. Odada kimse yoktu.
Atatürk adama sordu:

"Sen Mustafa Kemal'i
öldürecekmişsin, öyle mi?"

"Evet."

"Mustafa Kemal ne yapmış ki onu
öldürecektin?"

"Fena bir adammış... Memlekete çok
kötülük yapmış... Sonra bize onu öldürmek
için para da vereceklerdi."

"Sen Mustafa Kemal'i taniyor
musun?"

"Hayır"

"O halde tanımadığın bir adamı
nasıl öldüreceksin?"

"Geçerken işaret edecekler,
"Mustafa Kemal işte budur"
diyeceklerdi... Ben de ateş edip,
öldürecektim."

Atatürk birden cebinden
tabancasını çıkartarak adama uzattı:

"Mustafa Kemal benim! İşte şu
anda da karşımda duruyorum. Haydi, al
eline tabancayı ve öldür beni!..."

Adam bu yanıtı alınca bir süre
şaşkın şaşkın Ata'nın yüzüne baktı, sonra
kendini yüzüstü yere attı ve... Yüksek sesle,
içini çeke çeke ağlamaya başladı.

Saklı Tarih
Sinan Meydan

Kuvvacı Vaiz

Mehmet Akif'in Kurtuluş Savaşı Faaliyetleri

Kasım 1918'den itibaren Anadolu'nun ve Trakya'nın işgal edilmeye başlanması tüm vatanseverler gibi Mehmet Akif'i de derinden yaralamıştır. Akif o işgal günlerinde İstanbul'da Sebilürreşad' da yayımladığı yazılarında teslimiyetçilere ve mandacılara inat halka sabır, ümit ve cesaret aşılamaya çalışmıştır. Örneğin, sansüre rağmen derginin 3 Nisan 1919 tarihli 402. sayısında yayımlanan "Bugünün Büyük Vazifesi" ve "İttihad-ı Milli" başlıklı yazılarla halka direniş çağrısı yapılmıştır.

Mehmet Akif
Sebilürreşad
dergisindeki
yazılarıyla
halkı direnişe
çağırmıştır

"Bugünün Büyük Vazifesi" başlıklı yazıda bugünün görevinin, her türlü ihtirasları, nifakları bırakarak el birliği ile bir kurtuluş çaresi aramak

olduğu belirtilmiştir. Yazıda ayrıca "Kurulmuş partilerin hiç biri milletin ruhunu temsil etmiyor" denilerek "partiler üstü" bir kurtuluş çaresinden söz edilmiştir. Aynı dergide yer alan Mehmet Akif'in bir şiiiri de tamamen sansür edilmiştir.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgalinden sonra İstanbul'daki pek çok yayın organı İngiliz veya Amerikan

mandasını savunurken Akif'in başyazarlığındaki Sebilürreşad dergisi mandacılığa karşı çıkararak milletin kurtulabilmesi için bir an önce milli birlik sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

10 Ekim 1919'da bazı sayfaları sansürlendiği için boş çıkan Sebilürreşad'da Akif'in "Hüsrân" adlı şiiri yayımlanmıştır. 30 Ekim 1919 tarihli sayıda da "Yeis Yok" başlıklı şiiri yayımlanmıştır.

Akif, milli hareketin "Bir İttihatçılık hareketi" olduğunu söyleyenlere "Hayır! Artık buna da İttihatçılık denemez. Bu memleket meselesidir. Buna herkes el birliğiyle sarılmalıdır" yanıtını vermiştir.

13 Kasım 1918'de İstanbul'un fiilen işgali üzerine Süleyman Nazif, 9 Şubat 1919'da Hadisat gazetesinde "Kara Bir Gün" başlıklı bir yazıyla işgali kınamıştır. Fransız işgal kuvvetleri komutanı General D'Esperey, bu yazısından dolayı Süleyman Nazif'in

General D'Esperey

idam edilmesini istemiştir. Süleyman Nazif son anda idamdan kurtulmuş, ancak Malta'ya sürgün edilmiştir. Süleyman Nazif Malta'da "Son Nefesimle Hasbıhal" adlı bir şiir yazmıştır. Akif, Süleyman Nazif'in bu şiirine 15 Nisan 1921'de Ankara'da Taceddin Dergahı'nda "Süleyman Nazif'e" adlı bir şiirle yanıt vermiştir. Akif, Süleyman Nazif'in "Kara Bir Gün" başlıklı yazısından övgüyle söz edip onun milletin elemelerini dünyaya duyurduğunu belirtmiştir.

"Ey tek kara gün dostu, bu hicranzede yurdun! / Sen milletin âlâmını dünyaya duyurdun, / En korkulu günlerde o müthiş kalemle... / Takdis ederiz namını... / Lakin beni dinle;"

Mehmet Akif, 1920 yılı Ocak ayının son haftasında, yakın dostu Eşref Edip'le birlikte Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Balıkesir'e gitmiştir. Burada İzmir'e Doğru gazetesini çıkaran Mustafa Necati ve Vasıf Çınar'ın isteği ile Zağanos Paşa Camii'nde bir vaaz vermiştir. Akif,

23 Ocak 1920'de Balıkesir'de Zağanos Paşa Camisi'ni dolduran cemaate -Cuma namazından sonra- şöyle seslenmiştir:

"Bu namert taarruza karşı koymak kadın, erkek, çoluk çocuk, genç, ihtiyar her fert için farz- ayn olduğu bir an olsun hatırdan çıkarılmamalıdır. Başta dini namus ve vatan olmak üzere bütün varlığımız tehlikeye düşmüş, düşman kapılarımıza kadar dayanmıştır. Bu durumda yapılacak şey, ayrılık, gayrılık gibi küçük mese-

leleri bir tarafa bırakmak ve el birliğiyle bu namert istilayı biran önce geri püskürtmektir.”

Izmir’e Doğru, Akif’in 23 Ocak’taki konuşmasını 1 Şubat’ta yayımlamıştır. Söz konusu konuşmanın özeti 12 Şubat 1920’de Sebülürreşad’ta yayımlanmıştır. Akif’in konuşmasına başlarken okuduğu şiir, Yunus Nadi’nin İstanbul’da çıkardığı Yeniğün’de, konuşmanın tamamı ise

Atatürk’ün Sivas’ta çıkarttığı İrade-i Milliye’de yayımlanmıştır. 4 sayfalık İrade-i Milliye gazetesinin tam 2 sayfasını bu konuşmaya ayırması dikkat çekicidir. Akif’in, halkı düşmana karşı direnişe çağırın bu Balıkesir konuşmasının metni İstanbul’da çıkan Sebülürreşad dergisinde yayımlanınca hem dergisi sansür edilmiş hem de kendisi takibe alınmıştır.

Aynı Zağanos Paşa Camisi’nin minberine üç yıl sonra, 1923’te bu sefer Atatürk çıkacak ve “Allah birdir. Şanı büyüktür...” diye başlayan meşhur Balıkesir Hutbesi’ni verecektir. Akif’in Balıkesir’deki faaliyetleri ile daha 1920 yılının ilk aylarından itibaren milli hareketin öncülerinden Mustafa Necati, Yunus Nadi ve Atatürk’le fikir ve eylem birliği içinde

Bu namert taarruza karşı koymak kadın, erkek, çoluk çocuk, genç, ihtiyar her fert için farz- ayn olduğu bir an olsun hatırdan çıkarılmamalıdır.

olduğu görülmektedir. 16 Mart 1920’de İstanbul’un işgal edilmesi üzerine Atatürk, Mehmet Akif’i Ankara’ya davet etmiştir. Atatürk,

“Burada ulemaya ihtiyaç vardır. Ali Bey’le görüşülerek Hoca Fatin, şair Mehmed Akif Efendilerin ve sair tensip edileceklerin sürati sevkleri.” şeklindeki telgrafiyle Akif’i Ankara’ya çağırmıştır. Atatürk, ayrıca 1920 yılı Nisan ayı başlarında Ali Şükrü Bey aracılığıyla da Akif’i Ankara’ya davet etmiştir. Eşref

Edip’in anlatımıyla, “...merhum Akif le idarehanede konuşuyorken merhum Ali Şükrü Bey geldi. ‘Haydi, hazırlanın gidiyoruz’ dedi. ‘Nereye?’ dedik. ‘Ankara’ya. Oradan sizi çağırıyorlar. Paşa sizi istiyor. Sebülürreşad’ın Ankara’da neşrini istiyor. Sebülürreşad’ın Ankara’da intişarı milli hareketin manevi cephesini kuvvetlendirecektir’. Akif le bakıştık. Ali Şükrü kati bir lisanla: ‘Hiç düşünmeyiniz, gideceğiz, her halde gideceğiz’...”

Atatürk’ün bu çağrısı üzerine Akif arkadaşı Eşref Edip’e, “Artık burada duracak zaman değildir, gidip çalışmak lazım. Bizim tarafımızdan halkı tenvire ihtiyaç varmış, çağırıyorlar, mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara’ya hareket ediyorum. Kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin

işlerini derle topla, Sebilürreşad klişesini al, arkamdan gel...” diyerek Ankara’ya gitmek için hazırlıklara başlamıştır.

Akif, 10 Nisan 1920’de 12 yaşındaki büyük oğlu Emin’i yanına alarak Ali Şükrü Bey’le buluşup Ankara’ya doğru yola çıkmıştır. TBMM’nin açılışından bir gün sonra, 24 Nisan 1920’de Ankara’ya ulaşmıştır. Oğlunun anlattığına göre Meclis önünde Akif’le karşılaşan Atatürk: *“Sizi bekliyordum efendim! Tam zamanında geldiniz! Şimdi görüşmek kabil oluyacak. Ben size gelirim”* diyerek hoş geldin demiştir.

Torunu Selma Argon’un anlatımıyla: *“Dedem Meclisin açılışına yetişemiyor. Zannediyorum açılıştan 1-2 gün sonra gidebiliyor Ankara’ya. Mustafa Kemal, bizzat*

Selma Argon

kapıda karşıyor Mehmet Akif’i. İnsanlar, Atatürk’le dedemi karşı karşıya getirmeye çalışıyorlar.”

Akif’in Ankara’ya gidişi, Atatürk’ün bizzat kontrolündeki Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin 28 Nisan 1921

tarhli sayısında “İslam Şairi Akif Bey” başlığıyla halka duyurulmuştur. Atatürk’ün, ısrarla Akif’in milli harekete katılmasını istemesinin üç temel nedeni vardır:

1. Akif’in İslam dinini çok iyi bilen bir şair ve vaiz olması... Atatürk o zor günlerde Müslüman Anadolu insanına, milli harekete katılmanın, işgale karşı direnmenin dinsel bir zorunluluk olduğunu en iyi anlatabilecek kişilerin başında Akif’in geldiğini düşünmüştür.

2. Akif, 1912 yılında Balkan Savaşları sırasında kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti’ne bağlı İrşad Heyeti’nin genel kâtipliğini yapmıştı. Bu çerçevede Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye camilerinde verdiği vaazlarda halka düşmana karşı direniş azmi ve umut aşılama çalışmıştı. Atatürk, Akif’in bu tür direniş vaazlarının Kurtuluş Savaşı’nda çok işe yarayacağını düşünmüştür.

3. Akif’in daha önce I. Dünya Savaşı sırasında birkaç kere “İslami propaganda” işinde görev almış olması... 1914 yılı sonlarında Teşkilat-ı Mahsusa’nın verdiği görevle Berlin’e gitmiştir. 1915’te yine Teşkilat-ı Mahsusa’nın görevlendirmesiyle bu sefer Arabistan’da başlayan Şerif Hüseyin isyanına karşı Arap kabilelerinin desteğini sağlamak amacıyla bir heyetle Arabistan’a gitmiştir. Ancak orada Arapları kıskırtmakla görevli İngiliz Lawrence’e karşı pek de başarılı olamamıştır. İşte Atatürk, Akif’in bu “İslami propaganda” tecrübesinden yararlanmak istemiştir. Akif Ankara’ya gelir gelmez halkı milli harekete

katılmaya teşvik etmekle görevlendirilmiştir. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Ankara Heyeti Merkeziyesi'nin karar defterine kayıtlı 5 numaralı ve 2 Mayıs 1920 tarihli bir karara göre “Heyet-i İrşadiye Riyaseti’ni ifa etmekte olan şair Mehmet Akif Bey’e zaruri masraflarını karşılamak üzere 200 lira verilmesine karar verildiği” belirtilmiştir. Akif’e bu paranın verildiği gelir gider defterindeki kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Akif, bu görevlendirme doğrultusunda Anadolu’da halka, milli hareketin “İttihatçı” bir hareket olmadığını, işgalci düşmana karşı direnmenin dinsel bir görev, yani “cihat” olduğunu ve buna katılmanın “farz” olduğunu anlatmıştır. Akif, Anadolu’ya geçtikten bir süre sonra tam da Atatürk’ün istediği biçimde Sebilürreşad’ı da Anadolu’ya geçirmiştir. Eşref Edip ve Akif, Sebilürreşad’ı önce Kastamonu’da sonra Ankara’da yayımlamıştır.

Sebilürreşad, Hâkimiyet-i Milliye ile birlikte Ankara’da TBMM’nin verdiği ödenekle dağıtılan iki süreli yayından biridir.

Akif’in Kastamonu’daki çok önemli konuşmalarının da yer aldığı Sebilürreşad’ın üç sayısı binlerce nüsha bastırılarak Anadolu’ya halka ve cephelere dağıtılmış; camilerde, kahvelerde, derneklerde, askeri birliklerde

okutulmuştur. Akif Anadolu’ya geçtikten sonra Biga’dan ve Burdur’dan milletvekili seçilmiştir. Ancak Burdur milletvekili olmayı tercih etmiştir. O sırada yeni seçilmiş bir mebus Miralay İsmail Bey’in istifa etmesiyle boşalan yere Atatürk, Mehmet Akif’in seçilmesini teklif etmiştir. Akif daha sonra Eskişehir ve Burdur’a giderek halkı milli hareket saflarında birleşmeye çağırmıştır.

1920 Haziran ayından itibaren

Akif’in Bursa’nın işgaline duyduğu öfkenin, tepkinin ve üzüntünün izlerini “Bülbül” adlı şiirinde görmek mümkündür

Yunan ordusu Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başlamıştır. İngiliz destekli Yunan birlikleri Mudanya’ya asker çıkararak 8 Temmuz 1920’de Bursa’ya girmiştir. Bursa’nın işgali ve oradaki Yunan mezalimi Akif’i de derinden yaralamıştır. Ayrıca Osmanlı başkenti Bursa’nın işgalinin hem işgalci için hem de işgal edilen için çok sembolik anlamları vardır. Bursa’da işgalci Yunan orduları

komutanı Sofoklis’in Osman Gazi’nin türbesine girip sandukasını tekmelemesi Osmanlı özelinde aslında İslama yapılmış bir saygısızlıktır.

Akif’in, Bursa’nın işgaline duyduğu öfkenin, tepkinin ve üzüntünün izlerini “Bülbül” adlı şiirinde görmek mümkündür.

“Bülbül”, 7 Mayıs 1921’de Sebil-

ürreşat'ta, 13 Mayıs 1921'de Hâkimiyet-i Milliye'de yayımlanmıştır. Akif, Kurtuluş Savaşı yıllarında Kastamonu'da Açıksöz'de, Ankara'da Sebilürreşat'ta ve Hâkimiyet-i Milliye'de ve yurdun değişik yerlerindeki birçok "millici" gazetede, dergide yayımlanan çok sayıda "işgal" ve "direniş" temalı şiir yazmıştır.

Örneğin, Akif'in "Berlin Hatıraları"nı sonundaki "Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz!.." diye başlayan dizeleri, "Cephelerde Kahraman Mücahitlerimize" sunumuyla 26 Mart 1921'de Sebilürreşat'ta, 28 Mart 1921'de de Hâkimiyet-i Milliye'de yayımlanmıştır.

İstanbul Hükümeti'nin çalışmalarıyla Konya'da Bozkır isyanı (1. Bozkır 26 Eylül-4 Ekim 1919), (2. Bozkır 20 Ekim-4 Kasım 1919), bir yıl kadar sonra da Konya İsyanı (2 Ekim-22 Kasım 1920) çıkmıştır.

Akif, Ankara'ya geldikten bir ay kadar sonra Konya'daki isyanın bastırılması amacıyla kurulan heyetle birlikte Konya'ya gönderilmiştir. Akif, durup dinlenmek bilmeden Kuvvaci faaliyetlerini sürdürmüştür. Halkı aydınlatmak üzere Sandıklı, Dinar, Antalya ve Afyon'a gitmiştir. Akif, 7 Ekim 1920'de Çankırı Mebusu Hacı Tevfik Bey, Binbaşı Halim Bey ile birlikte Kastamonu'ya gönderilmiştir.

Bu nedenle Meclis Akif'i 1,5 ay iznli saymıştır. Önce, 15 Ekim 1920'de Çankırı'nın en büyük camisi olan Ulu Camii'de bir vaaz vererek halkı Kurtuluş Savaşı'na katılmaya çağırmıştır. 19 Ekim 1920'de Kastamonu'ya varmıştır. Burada Müdafaa-i Hukuk ve Gençler Mahfili üyelerince karşılanmıştır. Kastamonu Açıksöz gazetesi birçok sayısında Akif'in Asım adlı eserinden parçalar yayımlamıştır. O günlerde Konya'daki Öğüt gazetesi de Akif'in şiirlerine yer vermiştir. Akif, 5 Kasım 1920 Cuma günü Kastamonu'nun en büyük camisi Nasrullah Camii'nde, daha sonra çoğaltılarak elden ele dolaşacak, hatta ordulara dağıtılacak o meşhur vaazını vermiştir.

Kastamonu'da iki ay kadar kalan Akif, bu sırada Nasrullah Camii'nde verdiği vaazlarıyla, Sebilürreşad dergisindeki, Açıksöz gazetesindeki yazılarıyla, şiirleriyle ve kahvehanelerdeki konuşmalarıyla halkı milli harekete katılmaya, düşmanla mücadele etmeye çağırmıştır. Ankara'ya döndüğünde de, I. İnönü Savaşı'ndan bir süre sonra İstiklal Marşı'nı yazmıştır. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Not: Mehmed Akif'in Kurtuluş Savaşı faaliyetlerinin ayrıntıları ve bilinmeyen Mehmed Akif gerçeği için bkz. Sinan Meydan, Vaiz, Öteki Mehmed Akif, 2 bas. İnkılap Kitabevi, 2015.

"Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medeni özelliği ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki gelişmesi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır."

M. Kemal Atatürk

Türk Lirası'nın İlk Büyük Ameliyatından Sonra...

1970 yılında yapılan devalüasyonla Amerikan dolarının değerinin 9 liradan 15 liraya çıkarılması "operasyonu"ndan sonra Mete Akyol'un Başbakan Süleyman Demirel'le yaptığı ve 7 Eylül 1970 tarihli Milliyet'te yayımlanan röportajının öyküsünü, merhum Süleyman Demirel'in varlığına özlem ve anısına saygıyla yayımlıyoruz.

Yazan: METE AKYOL

Simdi uluslararası gönüllü memurluk yapmakta olan bir zamanların “gönüllü vatan kurtarıcısı” kahramanımız Kemal Derviş'in, o zamanlardaki CHP-ANAP- MHP koalisyonunun son günlerinde yeni bir siyasal iklimin alt yapısını hazırlarken bir gece ansızın, kaşla göz arasında bir çırpıda yapıverdiği bir sürprizin aynını, kırkbeş yıl

önce, yine bir gece ansızın ve yine kaşla göz arasında bir çırpıda, Süleyman Demirel yapıvermişti. Soluk soluğa acil servise yetiştirilen bir hasta örneği, o da bir gece ansızın Türk lirasını ameliyat masasına yatırıvermişti ve... Sonra o da neşteri kapıp, “Ağzına burnuna mı gelir, kaşına saçına mı gelir?” demeden, Türk lirasını eline geldiği yerinden tutmuş,

bir sihirbaz becerisiyle bir çırpıda kaşla göz arasında kesip biçip budayı-vermişti.

Sabah gözlerimizi açtığımızda da, bu ameliyat haberini asil ve necip Türk Milleti'ne, hepimizin alıştığı kendi üslubuyla, fakat ne olduğunu hiçbirimizin kolay kolay kavrayamadığımız şu sözcüklerle müjdelemişti:

“Dolar karşısında şişenin darboğazına gelen paramıza, acilen ihtiyaç duyduğu operasyon icra edilmiş ve Türk lirası dolar karşısında yüzde 66 devalüe edilmiştir.”

Bu Demirelce ifadenin Türkçe'si şöyleydi: “Bir dolar, 9 liradan 15 liraya çıkarılmıştır.”

***

İlk günlerin şokunu atlattıktan sonra anlayabildik ki, doların 9 liradan

15 liraya çıkarılmasıyla, cebimizdeki paramızın yarısından fazlası da, “yandı, bitti, kül olduuuu” kazasına uğramıştı. “Operasyon” ise, bu işin ya da işlemin, siyasette kullanılan bir çeşit kod adımı, meğer.

“Her keder, mutlulukla sona erer”

güzelliğine inanan bir kişi olarak, paramızın başına gelen bu kederli ameliyatın bile bir yerlerinde kesinlikle belki bir gülümseme, belki bir güzellik kırıntısı bulabilirim umudumla, Başbakan Süleyman Demirel'le bir röportaj yapmak istedim.

Özel Kalem Müdürü Muammer Ekonom, makam odasında beni karşısında görünce çok şaşırıldı.

“Sayın Başbakan'la yedi dakikalık bir görüşme yapmak istiyorum” dediğimi duyunca, daha da çok şaşırıldı. İçeri girdi, isteğimi Süleyman Demirel'e bildirip çıktıktan sonra ise, bu kez de Sayın Başbakan'ın çok şaşırıldığını söyledi.

“Neden beş dakika değil, on dakika değil de yedi dakika görüşmek istiyormuş acaba?” dedikten sonra, Muammer Ekonom'a bir göz işaretiyle yeşil ışık yakıvermiş:

“Hadi söyle de gelsin” demiş.

Başbakanlık makamına girdiğimde Başbakan Demirel, makam koltuğunun önündeki büyük sehpayı çevreleyen dört ya da beş Bakanı'yla

Makamına alındığımda, Başbakan Süleyman Demirel Bakanlarıyla toplantıdaydı.

oturuyordu.

“Arkadaşlarınızla çalıştığınızı bilmiyordum, Sayın Başbakanım” dedim. “Çok çok özür dilerim.”

Başbakan Demirel, yanındaki koltuğa oturmamı işaret ederken, önce merakını gidermek istedi:

“Allah aşkına, ilk iş olarak şu yedi dakika meselesini bir açıklığa kavuşturalım” dedi. “Beş dakikalık görüşmeyi anlarız, on dakikalık görüşmeyi anlarız, yarım saatlik hatta bir saatlik görüşmeyi de anlarız da, bu yedi dakikalık görüşmenin altında ne var? Onu bir öğrenelim önce...”

Süleyman Demirel, ilerideki

yıllarda söylediği ve duyduğum andan bu yana da kulağımdan bir türlü gitmeyen *“Meseleleri mesele yapmazsanız, mesele kalmaz”* sözünü o günlerde henüz söylememişti. Sorusunu, çaresiz, kendi sözümle yanıtlamak zorunda kaldım: *“Siz sormak istediğim tam yedi sorum var, Sayın Başbakanım”* dedim. *“Bu sorularına da bir ya iki sözcükle yanıt vereceğinize göre, en çok yedi dakikanızı alacağım. Daha fazla zamanınızı almak istemiyorum, o nedenle yedi dakika görüşmek istedim sizle...”*

Başbakan Demirel bu kez, sorularımın sayısının neden yedi olduğunu merak etti. *“Neden mesela altı soru değil de, sekiz soru değil de, yedi soru?”* dedi.

Ben de işte o ânı bekliyordum.

Elimi cebime soktum ve cebimdeki tüm banknotları çıkardım, gösterdim.

“Şu an tedavülde bulunan tam yedi adet banknotumuz var, Sayın Başbakan’ım” dedim. *“İşte hepsi de burada... Beş liralık, on liralık, yirmi liralık, elli, yüz, beşyüz ve bin liralık banknotlar... Her biriyle ilgili olarak bir soru soracağım, bir-iki sözcüklük de yanıt alacağım, o kadar...”*

Başbakan Demirel önce, elimdeki renk renk, boy boy banknotlara baktı, sonra da karşısında beş Bakan’a baktı:

“Sonumuz hayırlı olsun arkadaşlar” dedi gülerek. *“Bakalım ne var bu işin ucunda?..”*

Aslında bu işin ucunda da, ortasında da, öteki ucunda da öyle korkulacak bir şey yoktu; iki ucunda da, bir ortasında da, masum bir *“Bu banknotun arkasında ne var?”* sorusu vardı.

Elimdeki banknotlardan en küçüğünü, Demirel’in önündeki sehpayaya koydum ve damdan düşercesine sordum:

“Bir ay önce ağır bir operasyondan geçirdiğiniz bu parayı tanıdınız mı, Sayın Başbakan’ım?” dedim.

Demirel, benden beklediği sorunun böylesine kolay olduğunu görünce rahat bir nefes aldı:

“Tanımaz olur muyum, canım!” dedi. *“Gösterdiğin para, beş liralık bir banknottur. İstersen milliyetini de söyleyeyim: Beş Türk lirasıdır bu.”*

Banknotu ters çevirmesin diye elimi paranın üstüne bastırdım ve asıl sorumu sordum: *“Bu beş liralık banknotun arkasında ne resmi var, Sayın Baş bakan’ım?”* dedim.

Başbakan Demirel, tam karşımda oturan Maliye Bakanı Mesut Erez’e aktardı sorumu:

“Siz biliyor musunuz, Mesut Bey?” dedi.

Mesut Erez, mutfaktaki kavanozdan reçel çalarken annesi tarafından suçüstü yakalanan bir çocuk gibi kızardı: *“Neyi, beyefendi?”* dedi.

Başbakan Demirel, benim kendisine sorduğum soruyu, kendi Maliye Bakanı’na sordu:

“Beş liralık banknotun arkasında ne resmi vardır?” dedi.

Maliye Bakanı Erez, “cehaletini” gülümsemeyle örtmeye çalıştı:

“Özür dilerim, beyefendi” dedi. *“Maalesef bilemeyeceğim.”*

Sehpada işi biten beş lirayı kaldırdım, onun yerine sıradaki on liralık banknotu koydum. Büyük para operasyonunun başoperatörü Süleyman Demirel, on liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu da bilemedi. Ve cankurtaran simidi niyetine, yine Maliye Bakanı’na sarıldı:

“Bunu bilebilirsiniz herhalde, Mesut Bey” dedi. *“Siz söyleyin.”*

Mesut Bey’in, Alp Dağları’nın hangi kıtada olduğunu bilmeyen üniversite mezunu bir televizyon yarışmacısı gibi ezilip büzüldüğünü gören Enerji Bakanı Sabit Osman Avcı, hemen söze karışarak arkadaşının imdadına yetişti:

“Ankara’daki Gençlik Parkı’nın resmi var, beyefendi” dedi.

On liralık banknotun arkasını Başbakan Demirel’le birlikte çevirdik ve... Ankara’daki Gençlik Parkı’nın yerine, İstanbul’daki Kız Kulesi’yle karşılaştık. Sıra yirmi liralık banknota geldiğinde Başbakan Demirel, yine Maliye Bakanı’na baktı:

“Soru bana sorulmadan ben size sorayım, Mesut Bey” dedi. *“Bu yirmi liralığın arkasında ne resmi var?”*

Maliye Bakanı Mesut Erez yine

“Özür dilerim, beyefendi” diye başlarken, Demirel bu kez Ulaştırma Bakanı Nahit Menteşe’ye döndü: “Siz biliyor musunuz, Nahit Bey?” dedi.

Nahit Bey soruyu, içtenlikli bir gülümsemeyle geçiştirdi: “Maalesef beyefendi... Çok özür dilerim...”

Sıra, Enerji Bakanı’na geldi. Başbakan, yirmi liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu ona da sordu. Sabit Osman Avcı bu soruyu, “İki kere iki dört eder” yanıtı verircesine bir kesinlikle ve özgüvenle yanıtladı: “Ankara’daki Gençlik Parkı vardır, beyefendi” dedi yine.

Yanıtın böylesine kesin verildiğini gören Başbakan, büyük bir merakla yirmi liralığın arkasını çevirdi ve... Bu kez Anıtkabir görüntüsüyle karşılaştı. Sabit Osman Avcı kendi kendine “Hay Allah” diye söylenirken, ben elimdeki banknotlardan dördüncüsünü ayırdım, Başbakan Demirel’in önüne serdim. Demirel yine atik davrandı ve benim kendisine sormak üzere olduğum soruyu ağzımdan aldı, yine kendi Maliye Bakanı’na sordu: “Mesut Bey, elli liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu bilecek misiniz acaba?” dedi.

Önceki üç sorunun yanıtını bilemediği için üç kez kızarıp bozaran Maliye Bakanı, bu soru üzerine dördüncü kez kızardı, bozardı:

“Maalesef, beyefendi” dedi.
“Onu da bilemeyeceğim...”

Demirel bu kez, Devlet Bakanı Hasan Dinçer’e döndü: “Hasan Bey, bari siz kurtarın bizi” dedi.

Hasan Bey değil onları, kendini

bile kurtaramadı:

“Maalesef, beyefendi” dedi o da.
“Ben de bilemeyeceğim...”

“Nahit Bey, siz?”

“Maalesef, beyefendi... Özür dilerim...”

“Sabit Osman Bey, siz?”

“Ankara’daki Gençlik Parkı vardır, beyefendi...”

Demirel yine heyecanla çevirdi önündeki banknotu ve... Sonra da uzun uzun Sabit Osman Avcı’nın yüzüne baktı. Sıra şimdi yüz liralık banknota gelmişti.

Demirel’in de, makamındaki tüm Bakanların da gözleri, sehpayaya yatırmakta olduğum bu yüz liralığın üstündeydi. Tümünün umudu, ucundan kenarından da olsa, banknotun arkasındaki resmi görebilmektir. Arka yüzünün bir milimetresini bile hiçbirine göstermeden yüz liralığı masanın üstüne serdim ve zaten ne olacağını bildiği sorumu, Demirel’e sordum:

“Sayın Başbakan’ım” dedim.
“Hiç olmazsa bu yüz liralığın arkasındaki resmi anımsayınız...”

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman Avcı, bakanlığının adına yaraşır bir enerjik hareketle koltuğunda doğruldu ve Demirel’le aramıza girdi:

“Ankara’daki Gençlik Parkı var, beyefendi” dedi. “Yüz liralığın arkasında Ankara’daki Gençlik Parkı var...”

Bakan Avcı’nın bunları böylesine bir heyecanla ve böylesine inanarak söylediğini görünce Demirel, yoğurdu

Yıllar birbirini kovaladıkça, dolar başını alıp yüksek yüksek tepelere çıktıkça, **Türk lirasının hastalığının öyle ameliyatla filan iyi edilemeyeceğini hep birlikte gördük.**

üfleterek yemek istercesine bir önlemlerle kulağıma eğildi ve ancak benim duyabileceğim bir sesle fısıldadı:

“Galiba bu kez tutturdu” dedi.

“Sanırım bu kez doğru söylüyor, değil mi?”

Haklının hakkını vermek gerekti:

“Evet beyefendi, bu kez doğru”

dedim. *“Sayın Bakan bu kez tutturdu Ankara’daki Gençlik Parkı’nı...”*

“Türk lirası ağır bir hastalığa yakalandı” deyip, onu Bakanlar Kurulu masasına yatıran ve ciddi bir “operasyon”dan geçiren baş operatörün de, başasistanının da, ameliyat ekibinin öteki üyelerinin de, ameliyat ettikleri hastayı tanımadıklarını böylece kanıtlamış olduk.

Bu ameliyat Türk lirasını tutulduğu hastalıktan kurtardı mı, kurtaramadı mı, o günlerde ve o yıllarda onu tam olarak anlayamadık. Fakat yıllar birbirini kovaladıkça, dolar başını alıp yüksek yüksek tepelere çıktıkça, Türk lirasının hastalığının öyle ameliyatla filan iyi edilemeyeceğini hep birlikte gördük. Yakalan-

dığı amansız hastalık, Türk lirasının tüm bedenini sarmıştı.

Bu hastalığın belirtisi rakamlar, o günlerin on beş liralık basamağın- dan, önce yirmi liralık basamağına, sonra yirmiden kırk liralık basamağına derken... Yaşamın ilerleyen yıllarında, taksimetre rakamları örneği, birbirleriyle yarış ederlercesine bir telaşla yükselmeye başladılar. Doların değeri yükseldikçe, bizim liranın da dolar karşısındaki “değer rakamları” yükseliyordu. Gün geldi, ameliyatların da, ilaçların da artık çare olmaktan çıktığı anlaşılınca, bizim kara gün dostumuz lira da doktorun “Ne yerse yesin” dediği hastalardan biri oldu ve... Kendi başına, kendi haline, kendi keyfine başıboş bırakıldı.

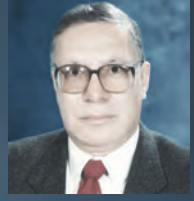
O da, “Yükselmek için gün, bu gündür” deyip, on on, yüz yüz diyerek başladığı tırmanışını, daha sonra bin bin, daha daha sonra on bin, on bin, daha daha daha sonra da yüz bin, yüz bin rakamlarıyla sürdürerek sonunda “milyonlar çitası”nı aştı, gitti.

***

Kırkbeş yıl önce bir operasyon sonunda yarından fazlası bir çırpıda “yanıp bitip, kül olan” paramızın hesabını, yarıya yakını ciddi, yarından fazlası şakayla karışık bir üslupla başbakanımıza sorduğumuz o günleri anımsıyorum da...

Para gözümde değil; bir başbakanla böylesi rahatlıkla görüşebildiğimiz eskimeyen Türkiye’mizin, kırkbeş yıl önceki eskimeyen o günleri canlanıyor gönlümde, tüm özlemleyle... •

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

“Bir Bilen”in Zincirbozan Mektupları

Pek çok siyaset adamı gibi Süleyman Demirel’in de değişik dönemlerde değişik tutumları oldu.

■ Ölümünün ardından kamuoyu uzun siyasal yaşamını bir daha gözden geçirmeye koyuldu. Onun hakkında, moda olan terimlerle “artılarını, eksilerini” anımsadı, onları konuştu. Akla ilk gelen artılarının sıralaması şöyleydi:

- Barajlar kralı olarak ün yaptı
- Boğaziçi Köprüsüne imza attı
- Güçlü bir hatipti, iyi hafızası vardı
- Dev fabrikalar ve yatırımlar onun döneminin eseriydi
- Türkiye hakkında derin bilgiye sahipti
- Hazırcevaplığıyla sevildi, toplumun geniş kesimlerinin babası oldu.

Ülke yönetiminde uzun yıllar görev üstlenen bir kişi olarak, elbette onun da eksileri olmuştur. Fakat kamuoyu, “Vefat eden kişinin

arkasından kötü şeyler söylenmez” sözünün oluşturduğu bir gelenekle, bu eksileri dile getirmemeye özen gösterdi, toplumsal terbiyesi doğrultusunda onu artılarıyla anımsadı.

■ Demirel’in ölümünden yalnızca dört ay önce Aydın Doğan’a gönderdiği özel mektubunda söyledikleri, onun devlet adamı kimliğini, iktidar-basın ilişkileri konusundaki tutumunu aydınlatmaktadır:

“*Seni 40 yıldır tanırım. Bu kırk yılda benden hiçbir talebin olmadı. Ben de senden hiçbir ricada bulunmadım. Gazetelerinin yayınları sebebiyle zaman zaman sana kızdığım, üzüldüğüm günler oldu. Ancak bunları insani münasebetlerimize hiç karıştırmadım. Devletin kudreti ile senin üzerine gelmeyi aklıma bile getirmedi. ‘Siyasetçinin kaderi’ deyip, görmezliğe geldim, içime attım. Neticede sen basın olarak, doğru bildiğin şekilde yayın yapıyordun, ben ise devlet sorumluluğu, tarafsızlığı ve hoşgörüsü ile davranmak mecburiyetindeydim. Kimin haklı olduğunun hükmünü ancak tarih verir.”*

Yine o mektupta görmüş geçirmiş devlet adamının insan ilişkileri, siyasetin doğrultusu konularında günümüze, hattâ geleceğe dikkat çekici uyarıları yer almaktadır:

“*Herkesin kendi işini doğru yapması gerekir. Böyle olunca aradaki kırılganlıklar unutulur, iyi hatıralar canlı kalır. İki hususu belirtmek isterim: Birincisi; Türkiye, ne olursa olsun, Avrupa Birliği çıpasına sarıl-*

Yasaklı sürgün Demirel, Zincirbozan’da geçirdiği 121 gün boyunca, baskı yönetimine karşı çok usta bir örgütçü olarak siyasal çalışmalar sürdürdü.

malıdır. Bundan vazgeçmek olmaz. İkincisi; Türkiye, Osmanlılardan beri aşırı tehditlerle maruz kalmıştır. Devlet bunlarla mücadeleye devam etmeli ve asla teslim olmamalıdır.”

■ Demirel’den söz edilirken “6 kere gitti 7 kere geldi” sözü sık sık yineleni. Bu gidişlerinden biri 12 Eylül’de olmuştu. O dönemin ardından parlamentoya dönüşü ise çok çetin bir mücadeleyle gerçekleşebildi. 1982 Anayasası yürürlüğe girdiğinde hâlâ siyasal yasaklıydı. “Büyük Türkiye Partisi”ni kurmak için çok yakın arkadaşlarını yönlendirdi. Ancak Evren yönetimi, partinin çalışmalarını sakıncalı görerek daha ilk adımlarında engelledi. Kurucularla birlikte Demirel de Çanakkale’de Sıkıyönetim Komutanlığı emrinde zorunlu ikamete gönderildi. Çanakkale yolundayken birlikte gittiği arkadaşlarıyla yeni bir partiyi nasıl kuracaklarını konuşuyorlardı. Adını da o yolculukta belirlemişlerdi: “Doğruyol Partisi”.

Yasaklı sürgün Demirel, Zincirbozan'da geçirdiği 121 gün boyunca, baskı yönetimine karşı çok usta bir örgütçü olarak siyasal çalışmalar sürdürdü. Kendisinin “Bir Bilen” diye adlandırıldığı “Zincirbozan Mektupları”yla, sesini kamuoyuna düzenli olarak duyurdu. Sürdürülecek çalışmalarını uzaktan yönlendirdi.

Demirel'in mektuplarında yer alan görüşler “Tercüman” gazetesi yazarı, o sırada “Bulvar Gazetesi” sahibi olan Nazlı Ilıcak'ın kalemle kamuoyuna ulaştırılıyordu. Ilıcak'a gönderdiği ilk mektupta örneğin şöyle satırlar vardı:

“Her istediğini yapabilen, her düşündüğünü söyleyebilen bir Türkiye' miz olsun istedik. Bu doğru yoldu. Büyük Türkiye'ye giden yoldu bu. Onun için doğru idi. Doğru birkaç tane değildir. Doğru bir tanedir. Bu yolun yolcusu olduğum için bahtiyarım. Nereye kadar giderse oraya kadar gideriz.”

Mektupta satırların arasına “Doğruyol Partisi”nin adı yerleştirilmişti. Köşe yazarına bu yoldaki çalışmalara yardımcı olma görevi verilmiş oluyordu. Mektuplarda Demirel'in

Süleyman Demirel ve Nazmiye Demirel, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra birçok siyasetçinin tutulduğu Çanakkale Zincirbozan'daki askeri tesiste

halka sıcak gelen anlatımı birbirinden hoş, düşündürücü deyimlerle, atasözleriyle ilerliyordu:

“ ‘Zor önünde bey eğilir’, ‘Zora beyin borcu var’ derler.

Ne kadar sürer, zararı kime olur? Önemli olan âdil olmaktır. Devlet gücü zor için kullanırsa, zulüm olur. (...) Erzurum'da, 'Yel kayadan ne aparır' derler bizden bir şey aparmaz yel. Olup bitenler bizim inancımızı çelikleştirir işte o kadar.”

Mektuplar sırasını getirip, devlet yönetiminde izlenecek yolla ilgili ilkeleri sıralıyordu:

“Cumhuriyet'in başında; Türk milletinin devlet için, bazılarının ikbali için değil; devletin ve herkesin, Türk

Süleyman Demirel ve Kenan Evren

milleti için varlığı kabul olunuyor. Bunca yıl geçtikten sonra, 1931' den bile geriye gitmiş olmaya yanarım."

Çok geçmeden Nazlı Ilıcak'ın yazıları bütün bu mektuplardaki görüşleri, Demirel'in anlatım özelliklerini de bol bol kullanarak yansıtmaya başladı:

"Doğru yoldan giden atlet, yanlış yoldan giden atleti hep geçmiştir. Dereler daima denize akar. O millettir. Siyasi iktidarlar orada başlar, orada biter. Yanlış yaşatmak kabil değildir. Doğru olan, haklı olan güçlüdür. Erzurum' da, 'Yel kayadan ne aparır' derler. Doğru yolu, haysiyetli yolu seçenler kaya gibi sağlamdır, yıkılmazlar..."

Görüşleri aktarılırken Süleyman Demirel, "Bir Bilen" diye anılıyordu. Sözü edilenin kim olduğunu çok geçmeden herkes anladı. Demirel bir mektubunda, "Biz kendi otoritesine limit tanımayan, keyfi idareyi zora dayayan, keyfi icrayı korku ile sürdüren ve ilerlemeyi köstekleyen askeri

"Biz kendi otoritesine limit tanımayan, keyfi idareyi zora dayayan, keyfi icrayı korku ile sürdüren ve ilerlemeyi köstekleyen askeri idarelerle idare edilen ülkeler arasında değil de, birinci kümede olmalıydık."

idarelerle idare edilen ülkeler arasında değil de, birinci kümede olmalıydık," demişti.

■ Nazlı Ilıcak bu değerlendirmeyi aktarırken anlatımında ihtiyatlı davranmış olsa da gazetesi üç hafta süreyle kapatılmaktan kurtulamayacaktı. Başka meslektaşları gibi Nazlı

İlıcak da zaman zaman kendi yazılarına sansür uygulamak zorunda kalıyordu. Demirel'in anlattıklarından esinlenen bir yazısında şu satırlar yer almıştı:

“Büyük davalar vardır. Bu davaları savunan inançlı insanlar mevcuttur. Ne bu davalar, ne de inançlı insanlar kaybolup gider. Davranışlarımızı ahlâk düzene sokar, kanunlar cezalandırır. En adaletli karar ise vicdanlardan çıkar. Vicdan kişinin davranışlarını gönlünün aynasında yargılamasıdır. (...) Vicdansız hareket eden akıl, şahsi çıkar yolunu seçebilir. Halbuki vicdan hakkın, adaletin ve doğrunun sesini duyurur.”

■ Sıkıyönetim baskısı böyle bir yazının bile yayınlanmasını engellemişti. Yazı ancak yıllar sonra, “Demirel'den Nazlı İlıcak'a, Nazlı İlıcak'tan Demirel'e Zincirbozan Mektupları” kitabında yer alabildi. Kendi kendini sansür de o dönemde Nazlı İlıcak'ın cezaevine girmesine engel olamamıştı.

Demirel inancını yitirmez, Zincirbozan'dan yazdıklarında sözünü sakınmadan konuşurdu: *“Namık Kemal karşı sahilde Bolayır'da, Süleyman Paşa Bolayır'da yatıyorlar. 282 bin şehidin kefensiz yattığı bu mübarek ve aziz topraklarda, Süleyman Paşa'nın 'suya seccade serip' Türklüğü ve Müslümanlığı Avrupa'ya geçirdiği bu güzel yurt köşesinde, 'Hakkıdır, milletimin hürriyet Hakkıdır milletimin istiklal,' diye haykırıyorum. Ama ikisi beraber -ikisinin bir zıtlaşması yok ki- hem istiklal, hem*

hürriyet olsun diye çırpınan 'Zincirbozan kafesi'nden en iyi dileklerimi sunuyorum. 'Pes eden', 'Öf' diyen namerttir.”

Zincirbozan günleri sona ermiştir. Demirel'in siyasal mücadelesinde yeni bir dönem başlayacaktır. Son mektubunda, geleceğe ilişkin programını özetler: *“Bizim uğrunda bunca mücadeleyi göze aldığımız dava (empersonel) gayri şahsidir. Milletın davasıdır. Tarihi seyir içinde ülke idaresinde kim olmalı? 'Elit mi, halk mı olmalı' mücadelesinde, biz halkın yanındayız. Bunu bozmak mümkün değildir. Bugünden yarına, modası geçecek, soğuyacak dava da değildir.” Nazlı İlıcak bütün bu yazışmaları şöyle değerlendirmiştir: “Düşüncelerini benim aracılığımla kamuoyuna duyururken, DYP'nin sahip çıkacağı değerler manzumesi şekilleniyordu. Artık Demirel 1980 öncesindeki gibi sadece köprü, baraj imar ve inşaa gibi unsurlardan oluşan bir icraatı savunmak yerine, partisini belirli bir felsefeye oturtmak gayretindeydi.”*

Zincirbozan deneyimi siyasetin örgütlenme kadar akıl ve iç hesaplaşmasıyla da beslenmesi gerektiğini göstermektedir. •

konurertop@butundunya.com.tr

Şimdiki Zaman
Can Pulak

Sadun Boro'nun Ardından

Türkiye'nin sivil amirali, yedi denizlerin fatihi, ülkemizin gerçek çevrecisi Sadun Boro'yu sonsuzluğa uğurladık.

O bir Türkiye sevdalısı, o bir Gökova aşığı, o bir çevre savaşçısıydı. Ömrü böyle geçti. Dilediği gibi yaşadı, dilediği yerde gözlerini kapadı, dilediği yerde toprağa verildi. Vasiyeti, Okluk'ta demirlediği 8 numaralı çam ağacının tepesine gömülmekti. Bakanlar Kurulu kararı çıkar çıkmaz, bu vasiyeti yerine gelecek. Gökova dediniz mi, yüreği ağzına gelirdi Sadun Baba'nın. O güzelim ormanların ve dünyada eşi yok dediği koylarımızın, vahşi rant iştahlarına kurban gitmesinden korkardı. Buraların siyasetçilerin ve bürokratların hataları sonucu heder edilme-

sinden ürkerdi. Geceleri gözüne uyku girmezdi anlayacağınız.

Gençler belki hatırlamayabilir, Sadun Boro pusuladan başka cihazın bilinmediği dönemlerde KISMET adlı teknesiyle dünyayı gezmiş, bayrağımı-

Sadun Boro
gençlik yıllarında
Kismet adlı
teknesinde

Sadun Boro son nefesine kadar denizlerde dolaşmış, tüm doğamıza sahip çıkma savaşını azimle sürdürmüştür.

zı okyanuslarda gezdirmiş ve milletin göğsünü gururla kabartmış bir denizcimizdir. Yarım asıra yaklaşan bu büyük başarının sahibi, son nefesine kadar denizlerde yaşamış, dolaşmış, deniz ve ormanlara, özetle tüm doğamıza sahip çıkma savaşını azimle sürdürmüştür.

Birlikte geçirdiğimiz ve doğal değerlerimizin korunmasında kenetlendiğimiz uzun yıllarda, ülkeyi yönetenlere denizin, koyların ve ormanların sorunlarını anlatmaya çalıştı. Raporlar verdi, geliyorum diyen tehlikeleri Başbakanlara, Bakanlara ve Valilere, Kaymakamlara, Belediye Başkanlarına, üst düzey bürokratlara yıllarca anlattı. Olmadı, gazete ve dergilere yazılar yazdı, televizyonlara çıktı. Her cephede dil döktü, savaştı adeta. Usta yazarları kıskandıracak mükemmellikte bir kalemi vardı. Bu kalemi hep ülkesinin çıkarları paralelinde kullandı. Herbiri

Üniversitelerde ders olacak değerli kitaplar, makaleler yazdı. İstedik ki, millet ve özellikle gençlerimiz denizi sevsin, doğayı korusun, o muhteşem varlıklarımızın kıymetini bilsin. Bunun için uğraştı, didindi, 87 yaşına kadar çırpındı Sadun ağabeyimiz.

Gökova'nın ormanlarında yürürken, denizlerinde yüzerken, bir ömür peşinde koştuğu sorunların çözülememesine çok üzüldüğünü söylerdi. Hele denizi koruma adına getirilen komik kararlara kahrolurdu. Denizi bilmeyenlerin, tanımayanların, öğrenme zahmetine bile katlanmayanların çıkardıkları kararnamelere, genelgelere feci halde bozulurdu.

Son yıllarda devletin ilgili memurlarına yerinde bilgiler verdi. Onlara koyları gezdirdi. Sorunların çok basit önlemlerle ve kolayca çözülebileceğini usanmadan anlattı. Bürokratların hepsi notlar aldılar, gereğini yapacaklarını söylediler ama,

Sadun Ağabeyin dediklerini değil, kendi sığ görüşlerini geçirdiler hayata. Geçen Sonbahar'da Gökova'da buluşup, koylarda ve ormanlarda gezinerek dertleşmiştik. Güneşi batırdıktan sonra, bizim evde elleriyle hazırladığı ahtapotlu makarnayı birlikte yemiş, iki duble rakının duygusallaştırdığı kafalarla geçmişin muhasebesini yapmıştık. Evet, doğanın korunmasında az da olsa belli mesafeleri alabilmiştik ama, denizlerin korunmasında ve kirliliğin önlenmesinde bir arpa boyu yol bile gidememiştik. Gecenin sonunda ortak kararımız bu oldu.

Sadun ağabey son orman yürüyüşümüzde "Bak Can" dedi.. "Bir söz ver bana. Eğer gücüm takatim tükenirse, denizi ve koylarımızı korumaya ve hele Gökova'mızı kimselere yedirmemeye çalış. Onu gözün gibi koru. Bunu senden istiyorum. Ben artık yoruldum. Ömrüm yetkililere dert anlatmakla, nefes tüketmekle geçti. Artık bu yaşında (87) karşılarında eğilmek, bükülmek, çare üretmek ve yol göstermek istemiyorum. Dinlemiyorlar, kendi bildiklerini yapıyorlar çünkü. Söz mü, sürdüreceksin misin mücadeleyi..?"

Benzer şeyleri Fatih Çekirge'ye de söylediğini biliyorum, Meriç Köyatası'na da...

Elbette söz Sadun Ağabey, hem de son nefesimize kadar. Bayrağı bıraktığın yerden ileriye taşıyacağımıza namusumuz ve şerefimiz üzerine söz veriyoruz.

Yaşasaydı, birlikte Ankara'ya gidecek, devletin en tepesinde oturan-

ları ziyaret ederek, Cumhurbaşkanına ve Başbakanına denizin ve doğanın sorunlarını anlatacaktık. İmdat diyecektik bir yerde. Sonra da Ankara Gazeteciler Cemiyetinde ortak bir basın toplantısı yaparak, görüşlerimizi kamuoyuyla paylaşacaktık. Birlikte son görevimiz bu olacaktı. Bu kararı yılbaşında almıştık. Ama kader uygulamamıza izin vermedi.

Sadun ağabey denizi sevenlerin, doğaya düşkünlerin, bizlerin ve bizler gibilerin önderiydi, hocasıydı, profesörüydü. Ondan çok şeyler öğrendik, çok faydalandık.

Aldığımız derslerden en çarpıcısı, Gökova'da yaşadığımız için Allah'ın sevgili kulları olarak çok şanslı sayılmamız, diğeri ise dünyanın en zengin insanlarından daha zengin olmamızdı. Paralı ve zengin insanlar, bizim doğada yaşadığımız şahane hayatı yaşayamıyor, doğal beslenemiyorlar, oksijene ve güneşe hasret yaşayarak tüketiyorlardı ömürlerini.

"Ben holding sahibi değilim, öyle param pulum yok ama, onlardan çok daha zenginim." diyordu Sadun Baba.

Türkiye bir değerini kaybetti. Bir yıldız daha kaydı gitti ülkemizden. Ama inanıyorum ki, Sadun ağabey yaşıyor, yaşayacak. Gökova'ya baktığımızda, ormanın yeşiline, denizin mavisine gözümüzü diktığımızda hep onu göreceğiz. Rahat uyu, herşey için teşekkürler Sadun Baba. Eserlerin rehberimiz olmaya, koruyucu işaretlerin hedefimiz görülmeğe devam edecek. •

canpulak@butundunya.com.tr

SİNOPLU DİYOJEN, "Ülkelerin kalkınması, durgun suya atılan bir taşın giderek genişleyen halkaları gibidir, küçükten büyüğe, yavaş yavaş" demişti.

Asırlar sonra, İngiliz futbol adamı Alf Ramsey, sporun gelişmesi için tabandan tavana değin bilinçli bir yol gerektiğini belirtmişti Afrika gezilerinde. Yüce Atatürk, etkin, anlamlı söylemlerinin birinde ise şu şekil bir

tümce kurmuştu:

"Bir ülkenin kalkınması, önce kendi insanlarını eğitmekle mümkün olur. Sonra komşu devletlerle her açıdan münasebetlerini geliştirmek gereklidir."

Suriye, İran, Irak, Lübnan ve özellikle Sovyetler Birliği ile (Rusya) sporsal alandaki ilişkilerimiz bir hayli yoğundu, geldiler, gittik. Sporun tüm dallarında kısa aralıklarla ikili temaslar yapılırdı. Sporcu kabileler ülkemize

kamp yapmaya gelir, bizim takımlarımız da onlara giderdi... Özel karşılaşmaların havası başka olurdu sınır komşularımızla. Yoğunluk oranı çok yüksek, gününbirlik bir trafiği vardı karşılaşmaların.

GENÇLERBİRLİĞİ Takımı'nın Sovyetler Birliği ziyaretlerini anımsarım. Komşu ülkemiz İran'ın dünya çapındaki şampiyon güreşçileri, Tahti, Zahidi, Gurbanov'u...

Moskova futbol takımları İstanbul, Ankara ve İzmir'de karşılaşmalar yapardı. Dev kaleci Lev Yashin'in iri ellerini aklıma takmıştım, o yıllarda. Sovyetlerbirliği takımlarında, 24 etnik grubun ünlü sporcularını bir arada görmek olasıydı. Suriye ile Irak ve eğlence ülkesi Lübnan'ın ünlü kenti Beyrut, sporcu kabileleri için adeta "su yolu" gibiydi. Her hafta bir karşılaşma olurdu, tüm spor branşlarında.

Ateş, kan ve barutun yerleşik alanı haline gelen birçok sınır çizgimiz, ikili spor organizasyonlarına izin vermiyor.

Irak Milli Takımının Adana'ya gelerek, Amatör Milli Takımımızla yaptığı dostluk karşılaşması anılarımdadır. Irak Kralı Faysal'ın kardeşi Maliki de Irak takımının sağ kanat hücum oyuncusuydu. Irak; Amatör Milli Takımımıza farklı yenilmekten (7-1) kurtulamamıştı.

Adana Demirspor'un, Ankara takımlarının, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray'ın yanı sıra, İzmirspor ile Vefa takımlarının turnuva maçları

oynamak için sınır komşularımıza gittikleri, bu ülkelerde hâlâ isimlerinin anıldığı ve karşılıklı olarak sık sık antrenör gönderildiği hep aklımdadır...

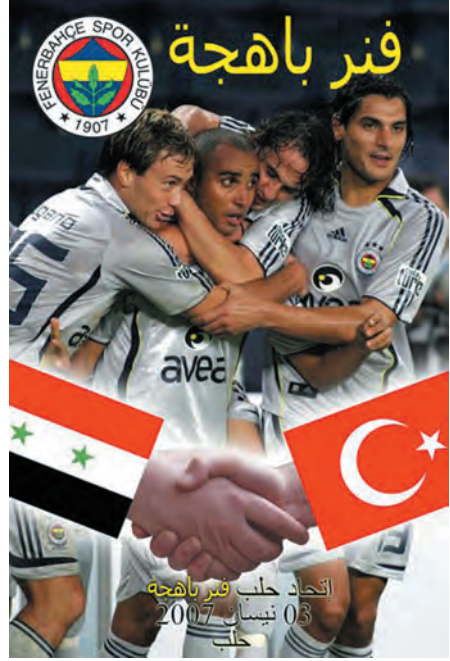
Sovyetler Birliği'nin ünlü boks antrenörü Lavrov'un yıllarca ülkemizde çalıştığını, dünya ve olimpiyat şampiyonu ünlü güreşçi Şahmuradov'un antrenör olarak güreş milli takımlarımızı çalıştırdığını anımsarım. Sınır komşularımızdan onlarca sporcunun ülkemize geldiğinin, ve Türk vatandaşı olarak milli takımlarımızda görev yaptıklarının (Devşirme) tanığıyım. Cesaretini sınır komşularının

Rus kaleci Lev Yashin

ötesine taşıyabilen birilerinin özellikle atletizm sporunda “devşirme akımı”nı başlattığının da bilincindedim.

Sınır komşularımızla olan güncel ilişkilerin sıcak, siyasal açmazı karşısında, sporun vazgeçilmezliğinin artık rafa kaldırılarak tozlanmaya mahkûm edildiğini görmekteyim... Ülkemizin en önemli takımlarından Fenerbahçe'nin Suriye'nin Halep kentinde yüzbin kişi kapasiteli bir stadın açılışına, Suriye Devlet Başkanı Esad'ın ricasıyla gönderilmesi, sınır komşumuzla ilişkilerimizin sınıırım son noktası oldu. Sporun siyasi güçler tarafından prangaya vurulması, sınır ilişkilerinin bittiğini göstermesi açısından ilginçti kuşkusuz.

Fenerbahçe'nin Halep'te oynadığı maçla ilgili hazırlanan broşür kapağı

ATEŞ, KAN VE BARUTUN

yerleşik alanı haline gelen birçok sınır çizgimiz, ikili spor organizasyonlarına izin vermiyor. Deplasmanlar artık göç şeklinde ve zorunlu yapıyor. Birçok sınır komşumuzdaki iç çatışmalar, ulusal spor etkinliklerini durdurdu. Irak, Suriye, Filistin ve Lübnan can derdinde, yaşam uğraşında. İran rejim değişikliğinde, Rusya ise sporun evrensel yapısını koruyor ama sınırların ötesine çoktan taşındı.

Diyoben'in küçükten büyüğe doğru bilinçli ve ritmik bir şekilde genişleyen halkaları ülke kalkınması adına çok tipik bir örnektir.

Sporumuzun sınır komşularıyla başlayan gelişme ivmesini engelleyen koşullar için, “duraklama süreci” gibi mazeret uydurulursa, suç kimler üstlenir, merak ederim?.. •

metingoren@butundunya.com.tr

EN GÜZEL TAVSİYE

Yeni yazarlardan biri Bernard Shaw'a: “Üstadım, duyduğuma göre bir yazarın beynini kuvvetlendirmesi için bol bol balık yemesi lazımmış. Siz ne diyorsunuz bu işe?”

Shaw, cevap verdi: “Mektubunuzu başından sonuna kadar dikkatle okudum. Size her gün bir balına yemenizi tavsiye ederim.”

Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özertem

Brutus Caesar'ı Niçin Öldürdü?

Bu soru oldum olası aklıma kurcalayan, yanıtlamakta da oldukça zorlandığım bir soru oldu yaşamım boyunca. Hala da öyle. Soruyu tam anlamı ile yanıtlayabilmiş, olanı biteni gereğince kavrayabilmiş değilim. Gençlik yıllarımda kendisini evlat edinmiş bir babayı, arkasından hançerleyerek katleden bir haindi Brutus benim gözümde.

Sezar'ın, Casssius'un saldırısından kendisini korumak için arkasını döndüğünde kendisini hançerleyenler arasında manevi oğlunu gördüğünde söylediği **“Sen de mi Brutus!?”** sözü öylesine yaman işlemiştir yüreğime.

Hele hele Devlet Tiyatrosu'nun 1964 yılı yaz turnesinde İzmir Kültürpark Açık Hava Tiyatrosu'nda sahnelenen; Julius Caesar'ı Şahap Akalın'ın, Marcus Anto-

nus'u Haluk Kurtoğlu'nun Cassius'u Bozkurt Kuruç'un, Brutus'u Coşkun Kara'nın oynadığı, figüranlar arasında bendenizin, sevgili Metin Akkalay, Tahir Önder, Bilge Göksele'in ve Cihan Ünal'ın da yer aldığı William Shakespeare'in Julius Caesar adlı oyununda Caesar'ın **“Sen de mi Brutus!?”** dedikten sonra **“Öyle ise öl Caesar...”** diyerek harmanisini başına örtüp direnmekten vazgeçtiği sahne de bir o kadar etkilemişti beni. Öyle ise öl Caesar!..

Julius Caesar

Bu sözlerin, Julius Caesar'ın gerçekten son sözleri olup olmadığı pek kesin değil. Yüz yıllardır tarihçiler kendi aralarında söyledi, söylemedi diye tartışıp durmuşlar. Daha da tartışacağı benzerler. Ama Latincesi **“Et tu, Brute?”** olan **“Sen de mi Brutus!?”** sözünün günümüze kadar dünya halkları arasında yaygınlaşarak ulaşmasının Shakespeare sayesinde olduğu tartışmasız bir gerçek. Shakespeare bu son derece trajik olayı ele alıp oyunlaştırmış olmasa idi bu söz günümüze kadar biraz zor ulaşırdı.

Biraz kocaman bir laf oldu ama aklımdan geçen bu!

Peki Kim bu Brutus?

Kısaltılmış adı Marcus Junius Brutus; uzun olanı Quintus Servilius Caepio Brutus. MÖ 85 - MÖ 42 yılları arasında yaşamış, Roma İmparatorluğu'nun askerî ve politik liderlerden biri. Kimi kaynaklara göre Julius Caesar'ın evlatlık oğlu, kimi kaynaklara göre de öz...

ler. Cumhuriyetçilerin ve soyluların bir kısmının da katıldığı, bir kısmı da kendi çıkarları peşinde olan bu kişiler, bu gidişe "dur"(!) demenin tek yolunun Caesar'ı öldürmek olduğuna karar verip örgütlenmişler. Senatör ve deneyimli bir komutan (!) olan Brutus'u da ikna edip aralarına almışlar ve Julius Caesar'ın yaşamına Mart ayının 15. günü gerçekleştirilecek bir suikast ile son vermeyi kararlaştırmışlar.

Cumhuriyet yönetiminin giderek imparatorluğa dönüşebileceği ihtimali senatörlerin endişelenmelerine ve Caesar'a karşı cephe almalarına yol açmış.

Caesar'ın M.Ö. 44 yılında evlat edindiği bir oğlu daha var: Romanın İlk İmparatoru olacak asıl adı Gaius Octavius Thurinus, imparator olduktan sonra değiştirdiği adı ile Augustus. Julius Caesar öncesinde Roma devleti senato ve seçilmiş senatörler tarafından altı aylık süre için seçilen diktatörler tarafından yönetilen bir cumhuriyet. Yani diktatörlük yasal bir yetki. Fakat Caesar yönetimi ele geçirdikten sonra kendisini yaşam boyu diktatör Perpetus ilan etmiş. Cumhuriyet yönetiminin giderek imparatorluğa dönüşebileceği ihtimali senatörlerin endişelenmelerine ve Caesar'a karşı cephe almalarına yol açmış. Caesar'ın yasaları ve senatoyu yok sayan davranışları üzerine ortalık iyice karışmış. Senatörlerden bazıları Caesar'a karşı birlikte hareket etmeye karar vermiş-

Yıl, MÖ 44... Karar aynen uygulanmış. Üç dört gün öncesinde bir kahinin / falcının, martın 15. gününde kendisini sakınması uyarısını ciddiye almayan Caesar, senatoda kurulan pusuda Cassius, Tillius Cimber ve Brutus'un önderliğinde altmışa yakın senatörün de katıldığı pusuda yirmi üç bıçak darbesi ile yaşamını yitirmiş.

Ilk gençlik yıllarımda Brutus'un bu ihanetinin iktidar hırsından, Caesar'ın gerçek oğlu olmasa da babasının yerine geçme isteğinden kaynaklandığını düşünmüştüm. Çünkü saltanat uğruna oğullarını, kardeşlerini boğdurmamak, babasını zehirleyip tahta çıkmak gibi olaylar Osmanlı tarihinde de vaka-adiyeden (sıradan) olaylardandı.

7. Padişahımız ve aynı zamanda Roma İmparatoru Fatih Sultan Mehmet "Ve

*her kimesneye evlâdım-
dan saltanat müyesser
ola, karındaşların
Nizâm-ı Âlem için katl
etmek münasiptir.”*
diyerekten kardeş katli-
nin mübah olduğuna
dair kanun bile çıkar-
mıştı. Böyle bir geçmişe
sahip olmakla beraber
yine de Brutus’un baba-
sını arkadan hançerle-
mesini içime sindirmek mümkün
olmamıştı.

lardan öz oğullara değil
de evlat edinilen çocuklar
arasından ancak senato
tarafından seçilen
evlatlıklara geçmekteydi.
Brutus’un sonu belirsiz
böyle bir maceraya atıl-
ması için tahtı ele
geçirmek gibi bir hırstan
söz edilemezdi.
Suikastçiler de bu konu-
da, yani kendisini başa

geçireceklerine dair bir söz vermiş
olamazlardı.

Öyle ise niçin öldürmüştü Brutus
Caesar’ı? Roma Cumhuriyeti’nin
imparatorluğa, tek adam yönetimine
dönüşmemesi için mi? Sanırım öyle...

Ama sonuç hiç de böyle olmamış!
Julius Caesar’ın öldürülmesi yaman
bir iç savaşa yol açmış Roma’da.
Binlerce kişi ölmüş. Suikastçiler bir-
birlerine düşmüşler; sonunda Roma
Cumhuriyeti sona erip imparatorluğa
dönüşmüş. İmparator olarak da başa
yukarıda adını andığım Julius Ceasar’
ın bir başka evlatlığı Gaius Julius
Caesar Octavianus, yaygın olarak
bilinen adı ile Augustus geçmiş. Julius
Caesar, ölümünden iki yıl sonra
MÖ 42 yılında senato tarafından
Roma Tanrılarında biri ilan edilmiş.
Augustus da Caesar Divi Filius Augus-
tus / Kutsal Caesar Oğlu Augustus
adını almış.

Üniversite yıllarımda, Dil ve Tarih
Coğrafya Fakültesi’nin Tiyatro
Kürsüsü’ndeki eğitim ve öğrenimim
sırasında dört sömestr Klasik Diller
Tarihi okudum. Prof. Dr. Suat Sina-
noğlu’dan Yunan Dili Edebiyatı
Tarihi, ağabeyi Prof. Dr. Samim
Sinanoğlu’ndan da Roma Dili Edebi-
yatı ve Tarihine dair çok değerli bilgi-
ler öğrendim. Sevgili ve çok değerli
öğretmenim; kendisini her zaman
minnet ve özlemle anacağım, Augus-
tus dönemini Romanın Altın Çağı
olarak tanımlayan Prof. Dr. Samim
Sinanoğlu’ndan sadece Roma Dili
Edebiyatı ve Tarihi değil insana ve
insanlığa dair de çok şey öğrendim.
Roma’da Julius Caesar öncesinde ve
sonrasında yönetimin babadan oğula
geçmediğini, yöneticilerin edinilmiş
evlatları arasından ancak seçimle başa
geçebileceklerini öğrendiğimde Bru-
tus’un Julius Caesar’ı neden öldürdü-
ğü sorusu yine aklımı kurcalamaya
başladı.

Roma’da yönetim madem baba-

Bu bilgiler ışığında aklımı kurca-
layan Brutus’un Julius Caesar’ı neden
öldürdüğü sorusu daha da işin içinden
çıkılmaz bir hâl aldı. Sonraki yıllarda
üzerinde düşündükçe mevki hırslının
insanların, aklını bulandırdığını,

gözünü döndürdüğü, hatta kör ettiğini; hak edilmemiş servet ve zenginliğin kişileri yozlaştırdığını, devlet gücünü ya da kurumsal bir gücü şu veya bu şekilde ellerine geçirenlerin güçlerini adaletten, eşitlikten, doğrudan, iyiden yana kullanmadıkları takdirde bunun çeşitli kişisel ve toplumsal felaketlere yol açtığını ve açacağı öğrendim. Yaşamım boyunca da çeşitli vesilelerle görerek, okuyarak bu tür olaylara şahit oldum. Kandırılmış, istismar edilmiş Brutus'u da ne tam olarak suçladım ne de tam olarak aklayabil-dim.

Shakespeare de öyle yapmış. Cezalandırılmış oyuna gelen Brutus'u ve onu oyuna getirenleri olayların akışı içinde. Bu oyunu da halkın yanar dönerliğini

-yanar dönerlik acımasız kaçtıysa-kimin değirmenine ne zaman neyin karşılığında su taşıyacağına hiçbir zaman kestirilemeyeceği anlatmak için yazmış. Bu husus gayet açık. Oyunu bilenler, Julius Caesar'ın öldürülmesinden hemen sonra meydana toplanıp aleyhinde olmadık şeyler söyleyerek çırgışan; Caesar'a hakaretler, suçlamalar yağdıran halkın, Marcus Antonius'un "*Ben buraya Caesar'ı övmeye değil gömmeye geldim, o benim dostumdur...*" diye başladığı söylevinin sonunda, Caesar'ın vasiyetnamesinde halka neler bağışladığını öğrenmenin verdiği iştila ile bir anda nasıl çark edip Caesar yanlısı

Marcus Antonius

olduklarını hatırlayacaklardır.

Kral Lear adlı eserinde, ülkesini / tahtını kızları arasında paylaştıran iyi yürekli Lear'ın gücü eline geçiren kızları tarafından nasıl dışlandığını, Kent'in gayri meşru oğlu Edmond'un babasının mirasını ele geçirmek için kardeşi Edgar'ı çirkin iftiralarla nasıl gözden düşürmeye çalıştığını; Hamlet'te mevki hırsı uğruna bir kralın, karısı ile işbirliği yapan öz kardeşi tarafından nasıl öldürüldüğünü; III. Richard adlı

oyununda iktidar uğruna çevrilen dolapları ve işlenen iç-renc cinayetleri; Macbeth'de güç, iktidar düşkünlüğü uğruna en yakın dostlara bile ihanet edildiğini / edilebileceğini anlatıp durmuş Shakespeare... Sadece Shakespeare değil nice yazar ve düşünür...

Gelelim askeri ve politik bir lider olan Brutus'un Julius Caesar'ı niçin öldürdüğüne. Sanırım bu işi kendi çıkarından çok Roma'nın iyiliği için yaptı. İster asker, ister sivil, ister asker sivil işbirliği ile olsun darbelerle bir yere varılamayacağını da Roma'yı bir iç savaşa sürükleyip hayatı ile ödeyerek kanıtladı.

Bunca yıldır aklımı kurcalayan bu soru neden tekrar dönüp dolaşıp aklıma takıldı bilmiyorum. Soruyu kesin olarak yanıtlayamasam da hiç olmaz ise siz okuyucularımla paylaşıp biraz daha akıl yürüteyim istedim. Bilmem siz ne dersiniz? •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Hayatıyla yücelttiği
Roma Cumhuriyeti,
ölümüyle
imparatorluk oldu

SEZAR

Asker, politikacı, diktatör...

Bu üç kelime, Roma Cumhuriyeti'nin imparatorluk olmasına kapı aralayan bir büyük askeri, Sezar'ı tanımlamak için fazlasıyla yeterliydi. Ama eğer tek bir kelimedede toparlamak gerekirse, en yakışanı, kariyerist olabilirdi. Neden mi?.. »

Roma'nın önde gelen ailelerinden Julianların bir üyesi olarak dünyaya gözlerini açtığı anda, kendisini sürekli siyaset ve iktidarın konuşulduğu bir ortamda buldu. Siyasette söz sahibi olan bir ailenin ferdi olarak ikbal kapılarını açması zor olmadı. Kısa zamanda hazine yöneticiliği, bayındırlık memurluğu ve kamu denetçiliği yaptıktan sonra, o zamanlar Roma'nın vilayeti olan İspanya'ya vali oldu. Ama gözü yükseklerdeydi. Roma'ya döndü.

Kurduğu sağlam ittifaklarla konsül seçildi. Artık Roma'nın en önde gelen

isimlerinden biriydi. Ancak bir yıl sonra bu kez Roma Galyası'nda, yani Fransa'da vali olarak boy gösterdi. 8 yıl kaldığı bu topraklarda hayli palazlanacaktı.

Bugünkü Fransa'nın neredeyse tamamını ve Belçika'yı Roma idaresi altına aldığı bu zaman diliminde, Roma'yı Galyalıların akınlarından da korudu. Araya iki de İngiltere seferi

sıkıştırmayı başardı ve neredeyse Roma Cumhuriyeti'nin hamisi oldu. Ancak cumhuriyet rejiminin büyüme potansiyeli olan Roma'ya dar geldiğini düşünüyordu. Üstelik kendi elindekiyle yetinmeye de pek niyetli değildi. İçinden bir ses sürekli olarak aynı kıskırtıcı soruyu soruyordu:

“Madem sen koruyorsun, neden sen yönetmiyorsun?”

İçindeki sesi dinledi. Senatonun uyarılarını dikkate almadı ve askeri otoriteyle sivil otorite arasındaki sembolik sınır olarak kabul edilen Rubicon Nehri'ni, temayülleri ayaklarının altına alarak, ordusuyla birlikte geçti.

Askerlerin, İtalya'nın kuzeyinde adeta bir sınır vazifesi gören nehrin aşağısına inmesinin yasaklanması, Roma'nın iç savaştan korunması için alınmış bir tedbirdir. Ama işe yaramadı. Patlak veren iç savaşta Sezar, kendisiyle kader birliği yapmış ordusuyla cumhuriyetçileri hallaç pamuğu gibi attı. Cumhuriyetçilerin bir zamanlar kendisine el vermiş ve konsül olmasını sağlamış lideri Pompey, Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. Sezar da peşinden...

İşte ilk tarihi magazin olarak kabul edebileceğimiz Mısır Kraliçesi Kleopatra'yla olan fırtınalı ilişkisi de bu takibin sonucu başlayacaktı.

Roma'da ise düşmanlar sinmiş, ortaklık süt limandı. Cumhuriyetin idari organı senato bu oldu-bittiyi kabullendi. Sezar Roma'nın tek efendisiydi.

Kendisini konsül ve diktatör ilan etti. Pragmatist davrandı ve cumhuriyetin unvanlarını kullanmaya devam etti.

Ama Sezar tarihin en şaşmaz rutinlerinden olan iktidar sarhoşluğuna kapılmadı. Elindeki güçle reform yapmaya soyundu. Borcu azalttı, senatoyu genişletti. Takvimi yeniletti. Herkes diktatörlüğünün geçici olduğunu sanıyordu ki Sezar bombayı patlattı. M.Ö. 44'te, kendisini ömür boyu diktatör ilan etti!

Dananın kuyruğu da orada koptu. Başarısıyla zaten yeterince düşman kazanan Sezar'ın hırsı da üstüne eklenince, cumhuriyetçi senatörler öfkelen-di. Kazanlar

SEZAR TARİHİN EN ŞAŞMAZ RUTİNLERİNDEN OLAN İKTİDAR SARHOŞLUĞUNA KAPILMADI.

kaynamaya başladı. Aynı yılın 15 Mart'ında suikaste kurban gitti. Kendisini aralarına alıp hançerleyen senatörler arasında bir zamanlar kol kanat gerdiği ve manevi evladım dediği Brütüs'ün de olması, nankörlüğün ifade edilişi açısından kilit bir cümle olarak tarihe kazandı: "Sen de mi Brütüs?"

Sezar Kleopatra'ya Mısır tahtını hediye ediyor

Sezar'ın ölümüyle cumhuriyeti sona erdirecek son iç savaşlar serisine sürüklenen Roma'nın bu kaotik manzarasından Sezar'ın yeğeni ve evlatlığı Octavian kazançlı çıktı.

Augustus adını alarak rejim değişikliğine giden Roma'nın, ilk imparatoru oldu. Bir bakıma Sezar, ölümüyle Roma için kurduğu hayallerin gerçekleşmesine kapı aralamış oldu. Onun ölümünü takip eden 120 yıl boyunca Roma İmparatorluğu genişlemeyi sürdürdü ve tarihin en büyükleri arasındaki yerini aldı. Sezar girdiği hiçbir savaşı kaybetmedi.

Öyle bilirse de, hiçbir zaman resmen imparator olmadı. Ancak o yolda gittiği gerekçesiyle öldürüldü. Kendisine yapılan yanlışları asla affetmezdi.

Kleopatra'yla ilişkisi 14 yıl sürse de evlenemediler. Zira, Roma kanunları aşıkların arasına girdi. Kanunlara

göre Roma vatandaşları ancak birbirleriyle evlenebiliyordu. Her ne kadar Kleopatra'yla ilişkisi gündemi meşgul etse de, resmi olarak üç karısı ve çok sayıda sevgilisi vardı. İlişkilerindeki bu serbestliğinden ötürü, hayatına kastedenlerden biri olan Brütüs'ün de oğlu olduğu iddia edildi.

vatandaşın mallarına el koymasını yasaklayan kalıcı bir düzenleme yaptı. Sezar'dı ama o bile bürokrasiden yaka silkti. Öyle ki, cumhuriyetin bürokratik işleyişini tek bir merkezde topladı. İyi bir yazar ve anlatıcıydı.

Aynı zamanda ilk gazete olarak bilinen Acta Diurna'yı hazırlattı. Bu

Sezar'ın Senatoda öldürülüşü

Bugün kullandığımız takvimi oluşturdu, büstü paralar üzerine basılan ilk Romalı oldu. Şifreleme tekniğiyle gizli mesajlar gönderen ilk asker olduğu iddia edildi. Sadece asker değil, aynı zamanda başarılı bir devlet adamı olarak halkının refahını yükseltmek için kanunlar çıkardı. Devletin,

bülten sayesinde sokaktaki Romalı, senatoda olan biteni ve alınan kararları, bürokrasinin işleyişini tek elden takip edebiliyordu.

Ölümünden kısa bir süre önce “Şanın da, dünyanın da hakkını verecek kadar uzun yaşadım” demesini haklı kılacak bir hayat sürdü. •

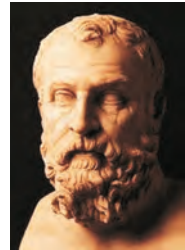
Kaynak: Tarihi Değiştiren Liderler

Suçlar Nasıl Azaltılır?

Eski Atina'nın büyük hukukçusu Solon'a, suçların nasıl önlenilebileceği hakkında fikri sorulmuştu. Solon şu yanıtı verdi:

“Ne zaman kendisine karşı herhangi bir suç işlenmemiş olanlar, hırsızlığa ve suça maruz kalanlar kadar tepki gösterirlerse işte o zaman suçlar önlenir veya azalır.”

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

Ben Bir Keman Ustasıyım

☞ Ruhumda hep müziğe karşı bir açlık vardı. Müzik olmadığında yarım kalıyordum. Neyse ki yeteneğim vardı. Daha ilkokulda okurken müzik aletlerinin hepsiyle tanıştım.

Yazan: YILGÖR ATCI

BABAM, ANNEM beni gururla dinlerlerdi. Hele keman çalmak bir başkaydı benim dünyamda... Keman çalarken kendimden geçiyordum.

Yıllar geçti, artık konservatuvar öğrencisiydim. Okulumu çok seviyordum. Notaları seri okuyor, onları melodiyeye çeviriyordum. Okulu başarıyla bitirdim. Artık büyük sanatçılara eşlik ediyor, onlara keman bazen de piyano ve org çalıyordum. Beş yıldızlı

otellerin değişmez saz sanatçısıydim. Evlendim, eşim de müziğe sevdalıydı. Öğrencilerim oldu. Onlara keman, piyano, org, ud dersleri veriyordum. Onların öğrendikleri her parça beni mutlu ediyordu. Bir problem vardı: iyi müzik aleti bulmak...

Bazı veliler, "Aman ucuz keman olsun, ucuz org olsun, öğrensin daha iyisini sonra alırız." derlerdi. Keman yapan ustaları yakinen tanıyordum.

El yapımı kemanın en basiti 800 liradan başlıyordu. Çin yapımı kemanlar ucuzdu. 100 liraya kadar keman alabiliyordum. Onların iyi ses vermesi için bazı değişiklikler yapıyordum. Köprüde, telde, akortta... Olmuyordu. İstedğim kemani bulamıyordum. Çocukluğumda bir keman denemesi yapmıştım. Kaba saba ama

ses veriyordu. Niçin şimdi yapmıyorum? Gece sabaha kadar uyumadım. Keman yapmalıyım hem de kemanların en güzelini... Melodiler, su gibi akmalıydı parmak uçlarımdan.

SABAHI ZOR ETTİM; erken saatlerde, öğrencilerime keman aldığım Kemal Usta'ya uğradım. Ustaya; "Bana keman yapmasını öğretir misin?" dedim. "Senin işin yok mu? On beş senede öğrendim, kolay mı sanıyorsun?" diyerek beni adeta azarladı. İkinci gün oldu, yeni derse başlayan öğrencime keman almak için uğradım. Ucuz bir Çin yapımı keman aldık. Hiç o konuyu açmadık, benim vazgeçtiğimi sanıyordu. Kemal Usta beni gerçekten severdi. Birkaç gün sonra uğradım. Eşref saatiydi, yine keman yapımı konusunu açtım.

Yılğör Atcı 1940 Yılında Erzincan'da doğdu. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde Edebiyat öğretmenliği yaptı. Gaziantep Fen Lisesi'nden 1996 yılında emekli oldu. Milli Eğitim Bakanlığı'nca "Yunus Emre Sevgi Yılı" nedeniyle 1991 yılında düzenlenen yarışmada, hikâye dalında Türkiye birincisi oldu. Şiir yarışmalarında çeşitli ödüller aldı. Halen şarkı sözü (güfte) çalışmaları yapmaktadır. Güftelerinden bazıları TRT repertuarına alınmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

“Her şartını kabul ediyorum!” dedim; “Para da veririm, çıraklık da yaparım. Bana birkaç şey öğret, tahtası, kalıbı, boyası...”

Peki, dedi ama isteksizdi. Az değil ayda en az iki üç kemanını öğrencilerime aldırıyordum, eli mahkûmdu. Yarın gel, dedi. Gittim, iş yerinin arkasında atölyesi vardı. Bana üstün körü birkaç

malzemeden bahsetti. Tatmin olmadım ama gelecek günler vardı, onların hatırına bir şey demedim. İki ay pek fazla bir şey öğretmedi. Dediği saatte mutlaka iş yerinde oluyordum. Bazen iş yerini bırakıp gidiyordu, atölyeye dalıyor, keman modellerini inceliyor, kalıpları gözden geçiriyordum.

Tutkalından, boyasına, ağacına, kesimine bir bir bakıyor, notlar alıyordum. O, iş yerinde yokken çok şey öğreniyordum. Kendisi bana sadece, şöyle yapışır, şöyle baskıya alırsın, sap şöyle takılır gibi kaba şeyler öğretiyordu. İnce işleri öğretmemek için elinden geleni yapıyordu. Kolay değil, bir mevsim geçmişti ve çok şey öğrenememiştim. Yine de ümitsiz değildim.

Bazen iş yerini bırakıp gidiyordu, atölyeye dalıyor, keman modellerini inceliyor, kalıpları gözden geçiriyordum.

O gün sabah erkenden gittim, iş yerini açtım, temizlik yaptım. Atölyeye geçtim, keman kalıpları ile uğraşıyordum usta geldi, hoşuna gitmedi, beni atölyede yakalamıştı.

Öğleden sonra utanarak, “Cabbar benden bu kadar! Kolay değil, belki keman yaparsın ses vermez, malzemeye yazık olur. Sen kemanını çal, para kazan...” dedi. Nazik bir şekilde kovuldum.

EVDE BOŞ DURMUYORDUM ARTIK, otomobil garajımı atölyeye çevirmiştim. Keman

yapmak için bütün alet ve edevatı tamamlamıştım. İstanbul’dan bu malzemeleri satan ustalarla konuş-

”
Her şartını kabul ediyorum! Para da veririm, çıraklık da yaparım. Bana birkaç şey öğret, tahtası, kalıbı, boyası...

muş, tahtasından tutkalına kadar her şeyi getirmiştım. Hanımı da bazen benim atölyeyi gezdirirdim. Bana moral verir; “Belki yaparsın.” derdi. Ben de, “Kesinlikle yapacağım!” derdim. Kısacası çok eksigim ama hiç eksilmeyen umudum vardı.

Sık sık yanına uğradığım Halit Usta, keman yapımında memleketin en iyi ustasıydı. O gün zengin bir öğrencime 1000 liralık keman aldık. Ona da açıldım.

Sık sık yanına uğradığım Halit Usta, keman yapımında memleketin en iyi ustasıydı.

“Keman yapmak istiyorum.”

Sessiz kaldı. Sonra da, “Çalmaya benzemez bunu yapmak; ben, on beş sene çiraklık yaptım, senin bu kadar zamanın var mı?” dedi.

“Gerekirse gece de çalışırım, dedim. İstemeyerek, “Her gün beşte geleceksin, haftada üç gün üstelik!”

O ÜÇ GÜNÜ DE OTELDE programım olduğu gecelere koydu kasıtlı olarak, beni caydırmak için. Her şeyi ayarladım, programları iptal ettim, yerime

sanatçı buldum. Başladım. Çok titizdi, işini çok iyi yapıyordu, kılı kırk yarıyordu. Nedense sorduğum hiçbir soruya cevap vermiyor, “Öğrenirsin.” diyerek geçiştiriyordu. İnce işleri ise ben yokken yapıyordu. Ben bilerek biraz beceriksiz davranıyordum. Böyle zamanlarda bu öğrenemez havasına kapılıyor, ara sıra da kaba davranıyordu. Tek şansım, benim bu işi yapamayacağıma olan inancıydı.

Kemanını kalıptan çıkardı, gözden geçirdi, boyayı karıştırdı ve püskürttü. Harika olmuştu.

“Bir usta ancak kırk senede bir böyle keman yapar.” dedi. Çaldım, gerçekten güzel ses veriyordu. Ben de atölyemde iki keman yapmıştım, sesleri berbattı.

O gün eve erken geldim, atölyeye geçtim, bütün öğrendiklerimi uygulayacaktım. Kırk yıl beklemeye zamanım yoktu. Onlar bana çok şey öğretmediler; ben, keman yapmanın inceliklerini onlardan gizlice çaldım. Ter ve esin birbirine karışmıştı. Akıttığım tere, yüreğimdeki sese ve ilhama güveniyordum.

Artık bizim hanım da bana tavır koydu; “Atölye, atölye... Şu pis garaja kapanıyorsun altı yok, üstü yok!”

Haklıydı, son zamanlarda evi

Ben kemanıma kendimi katmışım. Duygularım, kaygılarım, ümitlerim, düşlerim, azmim ve uykusuz gecelerim... Ustalardan işittiğim azarlamaalar, aşağılanmalar...

ihmal etmişim. Kalıptaki kemanıma çok güveniyordum. Hafta sonunda tellerini taktım, akort ettim ve çalmaya başladım. Allah'ım! Nasıl bir sestir o? Sanki çalmıyor benimle konuşuyordu. Büyüledim, kendimle gurur duydum. Arkadaşımın parçasını çalmaya başladım, ayaklarım yerden kesilmişti, bulutların üstündeydim, sevinçten uçuyordum. Bir daha, bir daha çaldım...

Yılların yorgunluğu titrek ellerimizde / Hacı Arif şarkısı inler tellerimizde / Hatıranın izleri geçen günlerimizde / Derdimi anlatamam su gibi aktı zaman..."

AĞLIYORDUM, BAŞARMIŞTIM...

Ertesi gün koşarak ustamın yanına gittim. Kemanı kutudan çıkardım.

"Usta, şu kemana iki bin lira istiyorlar, değer mi?" dedim. Aldı ve çalmaya başladı. Büyülenmişti; bilir-

kişi edasıyla; "İstanbul' dan İzzet Usta'nın kemanı bu, adam kemanı konuşturuyor. Böyle bir keman yapmak isterdim." dedi. Durdu; yine çalmaya başladı, gıptaıyla, "Usta işi bu... Keman böyle olur. Hemen al! Üç bin hatta beş bin eder." dedi. "Gözünü kapa, al İzzet Usta'nın kemanını..."

NE PARASI UMURUMDAYDI

ne pulu. Eve geldim, olayı eşime anlattım. İkimiz de ağladık. Uykusuz gecelerim meyvesini vermişti. Ben kemanıma kendimi katmışım. Duygularım, kaygılarım, ümitlerim, düşlerim, azmim ve uykusuz gecelerim... Ustalardan işittiğim azarlamaalar, aşağılanmalar...

Kemanım çok güzel ses veriyor, sanki çektiğim acıları dile getiriyordu.

Artık övünebilirim, ben iyi bir keman ustasıyım...•

CUMHURİYET'İN 100. YILINA 8 KALA

ÜNİVERSİTELERDE YABANCI DİLDE VE TÜRKÇE EĞİTİMDE

YAŞANAN SORUNLAR

Yazan: Prof. Dr.
SİNAN BAYRAKTAROĞLU

John Adams

İlginçtir ki, 1780 yılında ABD'nin 2. Başkanı John Adams, Amerikan Kongre'sine bir

“Amerikan Akademisi”nin kurulmasını önerirken şöyle bir kehanette bulunuyor:

“İngilizce'nin yazgısı, gelecek ve onu izleyen yüzyıllarda, Latince'nin geçen yüzyıllarda, ya da Fransızca'nın bu yüzyılda olduğundan daha da yaygın bir dünya dili haline gelmektir”.

Bu kehanetine gerekçe olarak, Amerika'nın o zamanlar hızla çoğalan nüfusunu, tüm dünya ülkeleri ile bağlantılarını ve İngiliz İmparatorluğu'nun da desteğini belirterek, İngilizce'nin küresel yayılımı önünde hiçbir gücün duramayacağını gösteriyor.[1]

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda İngilizce'nin küresel yayılımının geldiği durum şudur: 20. yüzyıldan beri İngilizce, teknolojik gelişmelerin desteğiyle, dünya ülkelerinin adeta "ortak dili" (lingua franca) olmuş ve uluslararası bir iletişim aracı haline gelmiştir. Günümüzde, 1.75 milyar dünya halkı (her dört kişiden biri) İngilizce konuşmaktadır. Bu sayının, 2020 yılında 2 milyara [2], 2040 yılında da 3 milyara (yaklaşık olarak dünya nüfusunun %40'ı) ulaşacağı tahmin edilmektedir. [3]

Tüm bu gerçekler karşısında, küresel liberal ekonominin bir uzantısı

olarak, bugün dünyada İngilizce öğrenimine karşı oluşmuş yoğun talep neticesinde, eğitim alanındaki, özellikle yükseköğretim alanındaki kıyasıya rekabet ortamında, 'uluslararasılaşma' amacıyla, "İngilizceyle Eğitim" in (*English As a Medium of Instruction-EMI*) dünya üniversitelerinde hızla yaygınlaştığı görülmektedir. Örneğin, 2002 yılında İngiltere ve İrlanda dışında 19 Avrupa Birliği ülkesinde toplam 560 Yüksek Lisans programı İngilizceyle yapılırken, 2012 yılında 11 AB ülkesinde bu rakam 6800'e ulaşmıştır.[4]

Bundan daha vahim olarak da, bugün Cumhuriyet'in 100. yılına 8 kala Türkçe eğitiminin çağdaş ve bilimsel bir dil pedagojisinden yoksun olarak uygulanması ve Türkçeyle eğitimde de ciddi sorunlar yaşanması "dil devriminin" ruhuna aykırı büyük bir gaflettir.

Evet, bugün güçlü bir yabancı

Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu Talas ve Tarsus Amerikan Kolejerinde okudu. AÜ DTCF'nde İngiliz Edebiyatı ve Osmanlı Tarihi alanlarında Lisans, İngiltere'de Leeds Üniversitesinde "Dilbilim ve İngiliz Dili Öğretimi" alanında Yüksek Lisans, Londra Üniversitesinde "Uygulamalı Dilbilim ve Yabancı Dil Eğitimi" alanında Doktora eğitimi gördü. Cambridge Üniversitesi'nde Türk Dili ve Kültürü alanında uzun yıllar öğretim üyeliği yaptı. Cambridge ilinde The Cambridge Centre for Languages, Sawston Hall'un 22 yıl kurucu direktörlüğünü yürüttü. 2007 yılından itibaren Türkiye'de 9 değişik devlet ve vakıf üniversitesinde öğretim üyeliği ve üst düzey idari görevler üstlenerek "yabancı dil eğitimi" alanında araştırma yapmaktadır. 2000 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından T.C. Devlet Üstün Hizmet Madalyası ile onurlandırılmıştır.

“Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir... Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

dil eğitiminin, özellikle küreselleşen bir dünyada İngilizce öğretim ve öğreniminin ulusal düzeydeki önemi yadsınamaz. Ancak, bundan daha da önemli olan, etkin bir Türkçe eğitimi ve Türkçe temelinde güçlü bir yabancı dil eğitimi gerçekleştirmektir. Bugün eğitim sistemimizde, özellikle yüksek öğretimde, acilen ele alınması gereken bir “dil sorunu” yaşanmaktadır.

Unutulmamalıdır ki, Türk toplumu Cumhuriyetle birlikte “Dil Devrimi”ni gerçekleştirmiş bir toplumdur. Atatürk’ün söylediği üzere, “Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir... Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

Ne var ki, bugün bilinçsiz bir iyimserlikle yaptığımız İngilizceyle eğitim uygulamasının Türk eğitim sistemi ve Türk dili üzerinde yarattığı somut, olumsuz ve sakıncalı sonuçları

ortadadır. Diğer taraftan, bugün yükseköğretimde, ilk ve orta eğitimdeki Türkçe eğitiminin bilimsel ve etkin bir “dil pedagojisi” temelinde uygulanamamasından kaynaklanan, Türkçede eğitim ile de sorunlar yaşanmaktadır. Kısaca, bugün üniversitelerde, Cumhuriyet’in temel ilkelelerini tehdit eden ve yetişmekte olan genç kuşaklar için endişe verici bir “dil” sorunu mevcuttur. Sonuç olarak, Türkçeyle eğitimin esas alınması ve İngilizceyle eğitim yerine, etkin bir yabancı dil eğitiminin düzenlenmesi gerekmektedir. •

[1] John Adams. (1780). Letter to the President of Congress (5 September 1780) . In C.F.Adams, The Works of John Adams, Vol. 7 (Letters and State Papers 1777-1782), Boston: Little, Brown, (1852) p.249 [2] British Council (2013), THE ENGLISH EFFECT The impact of English, what it's worth to the UK and why it matters to the world, (2013 / D096) p.2 www.britishcouncil.org

[3] British Council, THE ‘WORLD ENGLISH PROJECT’ . Alınış: David Graddol (2006), English Next, London: British Council, s.107 [4] Bkz. <http://blog.britishcouncil.org/2014/03/31/english-language-medium-of-instruction/>

Mitolojiden Yansıyanlar
Haluk Erdemol

Altın Post ve Argo Denizcileri

MÖ 260 civarında İskenderiye’de doğan ve bu kentin ünlü kitaplığının yöneticiliğini yapmak mutluluğuna erişen Apollonius Rhodius, Hellenistik dönemden günümüze kalan tek destanın yazarıdır.

ZAMANINA DEK gelen söylenceleri yaşadığı dönemde önemli bir birikime ulaşan coğrafya, etnografya ve denizcilik bilgileriyle harmanlayarak yazdığı Argonautika isimli yapıtında söylencesel Altın Post’u ele geçirmek için Argo isimli gemileriyle uzun ve maceralarla dolu bir deniz yolculuğuna çıkan 50 gencin başından geçenleri anlatır.

AZARIN HOMEROS'U örnek aldığı kuşkusuzdur. İliada ve Odysseia destanlarında da deniz yolculuklarının anlatıldığını ve her seferin belirli bir amaca yönelik olduğunu biliyoruz. Argonautika'da da seferin amaç ve hedefi bellidir, ancak ele geçirilmesi amaçlanan Altın Post'un öyküsüne yer verilmez. Yazar Hellenistik çağ okurlarının Altın Post söylencesini bildiklerini düşünüyordu herhalde. Günümüz okurlarının neden-sonuç bağlantısını kurabilmesi amacıyla önce bu söylenceden, yani Argo Seferi'nin öncül öyküsünden söz etmek uygun olacaktır.

ALTIN POST

Teselya'da Beotia bölgesinin kralı Athamas tanrısal varlık Nephele ile evliydi. İki çocukları vardı: Phrixus (Friksus) (erkek) ile Helle (kız). Athamas kendisine iyi davranmadığını düşündüğü Nephele' den ayrılarak yeni bir eş aldı kendine: İno. İki erkek çocuk doğuran İno tahtın gelecek sahibi Friksus'u ortadan kaldırmanın yollarını aramaya başladı. Kurnaz bir oyun tezgâhladı. Athamas' dan habersiz çiftçilere emirler göndererek mısır tohumlarını kurutmalarını söyledi. Tarlalardan yeni ürün alınmayınca kocasının bilicilere haberciler göndererek kıtlığa karşı ne gibi önlemler

alınması gerektiğini danışacağını biliyordu. Öngörüsü gerçekleştiğinde habercilere rüşvet vererek bilicilerden gelmesi beklenen haberlerin kendi oyununa göre saptırılmasını sağladı. Gelen haberlere göre sözde biliciler toprağın tekrar ürün vermesi için Athamas'ın oğlu Friksus'u Zeus'a kurban etmesi gerektiğini söylemişlerdi.

Bu haberi alan Athamas kederler içinde oğlu Friksus'u alıp kurban sunağına götürmek zorunda kaldı. Bıçağına el attığı sırada Hermes çıkageldi. Nephele'nin tarafını tutan Hera onunla birlikte kocaman bir koç göndermişti. Tüyleri altından, kanatlı bir koçtu bu. Hermes "*Baba Zeus*

insanların kurban edilmesini istemez," derken bilicilerden gelen haberin yanlış olduğu da ortaya çıkmış oluyordu. Koç başını sırtına doğru çevirince Friksus binmesi gerektiğini anladı ve hemen koçun sırtına atladı. Bu arada Helle de koşup gelmişti. "*Beni de al,*" dedi kardeşine. "*Beni burada zalimlerin elinde bırakma.*"

Antik Kabartma- Friksus ve koç

Friksus onu da çekip arkasına alınca Koç fırladı, doğuya doğru uçmaya başladı. İrili ufaklı adalarla dolu bir denizi geçtikten sonra dar bir boğazın üzerine geldiklerinde Helle'nin başı döndü, kardeşine sarılan kolları çözüldü, parmakları altın tüylerin arasından kayıverdi. O boğaza düştü Helle.

Adını verdiği Hellepontus'a bugün Çanakkale Boğazı diyoruz. Antikite sonrası dönemde Troya kralı Dardanos'un adından esinlenerek Batılılar boğaza Dardanelles dediler. Friksus Koç'un altın tüylerini gözyaşlarıyla ıslatarak nereye gittiğini bilemeden yolculuğunu sürdürdü.

Tanrısal bir güdümün etkisinde olan Koç Karadeniz'i boydan boya aşarak o zamanın insanlarınca Doğu'nun en uç noktası olarak bilinen Kolkhis'e götürdü onu. (Batum civarı). Güneş tanrısı Helios'un arabasına koştuğu atların buradaki ahırlarında gecelediklerine inanılırdı. Friksus altın tüylü Koç'u Zeus'a kurban ettikten sonra onun postunu kendisini çok iyi karşılayan Kolkhis kralı Aetes'e hediye etti. Aetes de savaş tanrısı Ares'in adını taşıyan sunağın koruluğundaki bir ağacın dalına astı Altın Post'u.

(Üstte) Pompei freski- Friksus Helle'yi kurtarmaya çalışıyor- MS 45 / Koç Burcu çizim (Altta)

Onu korumak için de korkunç bir ejderha dikti başına. Eşi Hera'nın hediyesi olan Koç'un kendisine kurban edilmesinden hoşnut kalan Zeus Koç'u onurlandırmak istedi. Burçlar kuşağının başına koydu onu. (Aries: Koç Burcu). Bir nesil sonra Altın Post'u ele geçirmek için yola çıkacak olan Argo Denizcileri'nin öyküsünü gelecek sayımıza bırakıyoruz. •

halukerdemol@butundunya.com.tr

Beyoğlu'nda Bir Kültür Hazinesi Yeniden Doğuyor

Bütün Dünya
YAZI İŞLERİ

Italyan İşçi Yardımlaşma Cemiyeti'nin merkezi olarak 1863 yılında İstanbul'un Beyoğlu caddesinde yapılan tarihsel Casa Garibaldi binası, yılların unutulmuşluğuna meydan okurcasına bir silkenişle şimdi yeniden kültür dünyasındaki yerini almaya hazırlanıyor. İtalya'nın İstanbul Başkonsolosluğu'nun girişimiyle başlatılan ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nin desteğiyle sürdürülmekte olan diriliş çalışmalarına İstanbul Arkeoloji Müzeleri de, binanın zemininde yaptığı kazı çalışmalarıyla katkıda bulunuyor. Yenileme ve kazı

çalışmalarının birlikte yürütüldüğü ve gerçekte kendi bir tarihsel yapıt olan bina, duvarlarındaki çalışma iskelelerine ve zeminindeki kazı seslerine karşın, "Ben varlığımı sürdürüyorum" savını kanıtlarcasına bir direnişle geçen ay, çok önemli bir sergiye evsahipliği de yaptı.

Bir şantiye alanında düzenlenen ilk sanat etkinliği özelliği de taşıyan bu serginin küratörlüğünü, İstanbul'un saygın resim galerilerinden "Galeri Diani"nin sahibi ve yöneticisi **Telga Mendi** ile Casa Garibaldi'deki yenileme çalışmalarının koordinatörlüğünü

Şantiye alanında düzenlenen ilk sergi etkinliği”nde birçok sanatçının eseri sergilendi

yapan sanat tarihçisi **Dr. Sedat Bornovalı** üstlendiler.

Türkiye ile İtalya arasında kültürel bir köprü görevi yapan “Giovanni Paola Pannini”nin İzinde” temalı bu sergide, ünlü ressam **Bedri Rahmi**

Eyüboğlu’nun hiç bilinmeyen ve yeni restorasyondan çıkan iki tablosunun yanı sıra, İtalya’da çeşitli sergiler açan ressamlarımız **Gülseren** ve **Teoman Südor**, **Giancarlo Caneva**’nın yapıtlarının yanısıra **Eren Eyüboğlu**, **Hale Sontaş**, **Yusuf Katipoğlu**, **Ursula Katipoğlu**, **Aydın Ayan**, **Fran-cesco Borzani**, **Feyzan Alasya** ve **Kaan Kayımoğlu**’nun yapıtları da

Restorasyon ve kazıda görev alanlar birlikte

sergilendi. Özel davetlilerin çağrılı olduğu ve yalnızca bir gün için açılan bu “özel etkinlik” konusunda TÜRSAB Başkanı **Başaran Ulusoy**, “Bu sergi, belirli kişilerin çağrılı olduğu ve kısıtlı sayıda sanatçının yapıtlarının sergilendiği şimdilik bir deneme ürünü ama... Burada daha sonra yapılacakların müjdesini şimdiden veren sadece bir başlangıç” dedi.

İskenderiye'deki son ışık

Hypatia

Yazan: BERK YÜKSEL

*"Bizi birleştirenler, bizi ayırmaya
çalışanlardan daha fazladır; çünkü
hepimiz kardeşiz"...*

Hypatia paganlar ve Hristiyanlar
arasındaki sorunlara nasıl baktığını
4. yüzyılda öğrencilerine böyle açıkla-
mıştı. Hypatia, MS 4. ve 5. yy'larda
İskenderiye'de yaşamış olan Yeni
Plâtoncu kadın filozoftur. »

Hypatia- Alfred Seifert

İlk eğitimini İskenderiye Felsefe Okulu yöneticisi olan babası Theon'dan almıştır. Tek çocuk olan Hypatia genç yaşta felsefe ve matematiğe karşı derin bir ilgi göstermiştir. Kepler'in gezegensel hareket yasalarını ondan önce anlayan ve açıklamaya çalışan kişidir. Zarafeti, engin bilgeliği, gençliği ve güzelliği ile geniş bir öğrenci ve hayran kitlesi çekmiştir. Felsefesinin Yeni Plâtonculuk olduğu varsayılmaktadır.

Tarihteki ününü bugün de koruyan müzesi ve kütüphanesiyle dönemin bir kültür merkezi konumundaki İskenderiye kentinde Hypatia, çağımıza örnek olarak yansıyan akılcılığın,

Eski dinleri, kadim inanç sistemlerini, misterleri, bilimleri ve felsefeleri çığneyerek yok sayan yeni bir güç dünyaya egemen oluyordu.

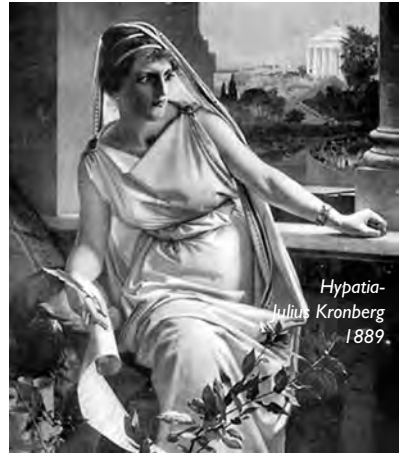
bilgeliğin, sorgulamanın ve körü körüne dogmaların peşinde koşmanın somut bir simgesi olmuştur. Kiliseye bağlı kışkırtıcılar, Hypatia'nın matematik ve gökbilim dallarında yaptığı araştırmalardan yola çıkarak, maksatlı cadı masalları uydururlarken, Hypatia'nın öğrencileri felsefe sorularıyla ilgilenmekte, matematik alanında çalışmakta, çeşitli dinlerin kaynaklarını okumakta ve gökbilim deneyleri yapmaktaydılar. Akılcı kullanarak, "Nereden geldim, nereye gidiyorum,

ben kimim?" diye doğayı, insanı, bilinmeyenini inceleyen, araştıran, özetle, çevresini sorgulayan "düşünen azınlık" için yaşadığı topraklar "yaşanamaz" duruma dönüşünce, Hypatia'nın hazin sonu da yaklaşır...

Kilisenin güçlü bir siyasal etkinliğe sahip olmaya başladığı dördüncü yüzyılda Batı dünyası, bir dönüşümün başlangıcını yaşıyordu. Eski dinleri, kadim inanç sistemlerini, misterleri, bilimleri ve felsefeleri çığneyerek yoksayan yeni bir güç dünyaya egemen oluyordu. Dogma, siyasi amaçlar için kullanılmaya başlayıp, toplumlar bilerek ve istenerek karanlığa gömülme istenirken, hegemon erkler din

ekseninde bir araya geliyorlar ve yeni bir kişisel çıkar birliği oluşturuyorlardı. Hedefleri, kitleleri kendi çıkarları doğrultusunda yönetmekte. Aydınlik zihinlerden hoşlanılmadığı dönemde, yönetimdeki

şiddet odaklı düzenler de ayrı bir tehlike oluşturuyordu. Kilise'nin

önündeki son ciddi engel olan “Yeni Eflatuncu Okul” da 412 yılında imha edilir. 414 yılında da İskenderiye Başpiskoposu Cyril'in keşişleri Hypatia'nın konuşmalarından birini tamamladığı müzenin önünde toplanıp onu pusuya düşürürler. Çeşitli eziyetler sonrası onu öldürüp bedenini sokaklarda sürükler ve yakarlar.

Bir kez daha eşitliğin, iyi, doğru ve güzelin, özgürlüğün, felsefenin sesi, ışığı, karanlığın boğuculuğunda yok olmuştur. İskenderiye kütüphanesinde müdirelik yapan bu zeki kadının bilim dünyasındaki katkılarının hiçe sayılması ve linç edilerek öldürülmesi,

üretken kadının baskıyla susturulmasının en önemli örneklerinden biridir.”

Önyargısız, her kişinin bir başka kişiyi tehlike olarak görmediği, kimin neyi, ne için savunduğunun belli olduğu bir dünya ancak, güzelliklere gebe olabilir. Hypatia'nın katledilmesi yerleşik ataerkil düzenin kadın korkusunun, antik inançlara olan düşmanlığın ve daha önemlisi özgür düşünceye karşı düşmanlığın belki de başlangıcıdır. İskenderiyeli Hypatia, 45 yaşındaiken bu dünyadan trajik bir sonla gönderilmiştir ama, adının tarihe "düşünce ve aydınlanma savaşçısı" olarak yazdırılmasını engellemeye kimsenin gücü yetmemiştir. •

"Tanrı, iradesini hakim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır; yeryüzündeki kötü insanlar ise kendi iradelerini hakim kılmak için Tanrı'yı kullanırlar."

Giordano Bruno

Doğanın Gizemi
Yücel Aksoy

Bitkiler Niçin Makyaj Yapar?

Bir önceki yazımızda, bitkilerin kendilerini savunmak için birtakım güçleri ya da özellikleri olduğunu aktarmıştık.

Ancak konu, bitkinin soyunu sürdürmesi yani üremesi ise, bu kez savunmak için değil aksine dölleme görevini üstlenecek böcekleri, kelebekleri, arıları vs. kendilerine cezbetmek amacıyla en güzel elbiselerini giyip en güzel kokularını sürerler. Güzel bir Ege ya da Akdeniz gecesinde sahilde dolaşırken, mis gibi çiçek kokularını içimize çekmeye doyamayız. Ama çok ilginçtir ki aynı kokuyu gündüz vakti duymamız olanaksızdır. Çünkü bazı çiçekler sadece geceleri kokar. Örneğin melisa çiçeği ...

Doğanın gizemlerle dolu planı içinde bunun da elbette bir nedeni var:

Böceklerin bir kısmı gündüz, bir kısmı da gece aktiftir. Gece yaşamını yeğleyen böcekler karanlıkta dolaşırken çiçekleri göremeyebilirler. Ama onlar, baş döndüren güzel kokularıyla yerlerini çok daha kesin belirterek, kendilerine yöneltecek mesajı göndermiş olurlar. Birbirinden güzel kokular, aslında böceklere çıkarılmış cilveli bir davetiyedir; insanlara hoş görünmek için değil...

Davetiyeyi alan böcek, bu kokunun kaynağında kendisi için lezzetli bir nektarın (öz suyu) birikmiş olduğunun da ayırdaya varır ve büyük bir istekle çiçeğe koşar. Nektarı almak için bir uğraş verirken, çiçeğin polenleri üzerine yapışacaktır. Aynı böcek

bir başka çiçeğe gittiğinde, daha önce üzerine yapışmış polenleri o çiçeğe bulaştıracak ve bu sayede döllenme gerçekleşmiş olacaktır.

Böcek, üstlendiği bu görevden haberdar mıdır? Elbette hayır. O sadece kokusunu aldığı nektara ulaşmak heyecanı ve amacı içindedir.

Çiçek sözcüğü genellikle güzel kokuyu çağırıştırır ama bazılarının kokusu hiç de hoş değildir. Örneğin "Arum Zambağı" döllenmeye hazır hale gelince

keskin kokulu bir amonyak gazı yaymaya başlar. İnsanları köşe bucak kaçırtan bu koku, bazı böcekler için baştan çıkarıcı parfüm gibidir; bu koku nedeniyle çiçeğe gelirler.

Bir gizemli konu daha: Büyük bir çiçek serasını düşünelim. Diyelim ki beşyüz çeşit çiçek var. Bunların döllenmesinde hiçbir adres karmaşası söz konusu olamaz. Giden polen adresi şaşırırsa bile, alıcı dikkatlidir. Taşıyıcı böcek ya da hayvan bile yükünü belirtilen adrese teslimde duyarlıdır.

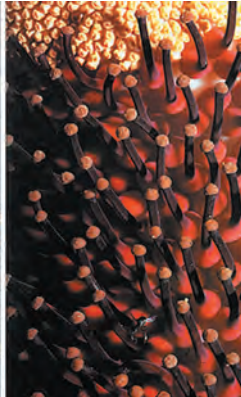
İşte bu inanılmaz düzeni sağlayan Doğa Ana'nın gizemi karşısında insanoğlu yalnızca şaşkınlıkla susar ve düşünür..

"Arum Zambağı" döllenmeye hazır hale gelince keskin kokulu bir amonyak gazı yaymaya başlar. Bazı böcekler bu koku nedeniyle çiçeğe gelirler.

Renk Faktörü

Bilimadamlarının yaptığı araştırma sonuçlarına göre, güzel ya da kötü olsun "koku", böcekleri cezbetmede ikinci sırada yer alıyormuş. Birinci sırada "renk", yani çiçeğin görüntüsü, yani güzelliği varmış. Peki birbirinden güzel ve farklı renklerin bir anlamı ya da özelliği

var mı? Elbette var. Renk sinyalleri, döllenme konusunda kendisine yardımcı olacak hayvanlara, polenlerinin

Fritz Müller

taşınmaya hazır ve nektarının da yeterli düzeyde olduğu mesajını vermek içindir.

Doğabilimci Fritz Müller, bir yazısında, Brezilya ormanlarında yetişen Lantana adlı bitkiyi anlatıyor:

“Üç gündür renk değiştiren Lantana çiçekleri var burada. İlk gün rengi sarıydı, ikinci gün turuncuya döndü ve üçüncü gün mor oldu.. Üç gün boyunca çeşitli kelebekler bu çiçekleri ziyaret etti. Görebildiğim kadarıyla mor çiçeklere hiç dokunulmadı. Bazı böcekler hortumlarını öncelikle sarı, sonra da turuncu çiçeklere soktular.”

Müller’in dikkatini çeken bu konu üzerinde daha sonra yapılan çalışmalar göstermiştir ki renk, çiçekteki nektarın az veya çokluğuna göre

değişiklik gösteriyor. Nektar çoksa sarı, azalmışsa turuncu, nektar kalmamışsa mor. Böylece, nektarı bitmiş çiçeğe böceklerin gelerek enerji ve zaman kaybetmeleri, çiçeğin verdiği renk sinyalleri ile önlenmiş oluyor.

Nilüfer çiçeği, su üstünde açan çiçeklerindeki polenleri taşımak için, beyaz renge duyarlı kınkatlıları kullanır. Çok ilginçtir ki çiçeğin beyaz rengi, döllendikten hemen sonra pembeye döner. Bu renk değişimi kınkatlılara “çiçeğim başka bir böcek tarafından döllendi ve polenlerim bitti, boşuna zaman harcamayın” anlamında bir mesaj oluyor.

Peki bitkinin, böcekleri kendine çekecek nektar yapma becerisi yoksa, kendine has koku da üretilmiyorsa ne olacak? Elbette Doğa Ana bunu da çözmüş:

Özellikle Akdeniz ikliminde ormanlık bölgelerde topluca yaşayan Mor Çan Çiçekleri ile, bir orkide türü olan Kırmızı Sefalanda çiçeğinin dayanışması ilginçtir.

Mor Çan Çiçekleri arılar için cazip nektar salgılayan, Kırmızı Sefalanda’da bu özellik yoktur. Bilimadamları bakıyorlar ki her iki çiçeği de, yöresel adı “yaprak kesen” olan yaban arıları döllüyor. Nektarı olmadığı halde yaban arılarını kendine çeken Kırmızı Sefalanda çiçeğinin bu hüneri nereden geliyor diye araştıran bilim adamları, sorunu aydınlatıyorlar.

Şöyle ki: Her iki çiçeğin yaydığı

ışınların dalga boylarını yaprak kesen yaban arıları seçemiyor. İnsan gözü her iki çiçeği ayrı renklerde görebildiği halde, yaban arıları bunu ayırd edemiyor. Nektar salgılayan Çan Çiçeğine giden arı, onun yanında bulunan ve aynı renkte gördüğü ya da renk olarak ayırd edemediği Kırmızı Sefalanda orkidelerini de ziyaret ederek döllenmeyi sağlıyor. Orkidelerin marifetleri bu kadarla da kalmıyor. Kokusu yok, nektarı yok, ne yapsın? Gizemli doğa, buna da akıllara durgunluk veren bir çözüm sağlamış: Kendilerini döllenmekle görevli böceklerle şekil olarak tipatıp benzeyerek....

Örneğin Kıbrıs Arı Orkidesi ve Korsan Arı Orkidesi... Bu orkideler, dişi arıların dış görünüşlerini o kadar mükemmel taklit ederler ki, sadece erkek arılar bu orkidelerle ilgilenirler; dişileri çiçeğin yanına bile uğramazlar.

Şaşmadan işleyen ritm ve döngüler

Doğada ve doğa yaşamında hiç aksamadan yürüten ritm ve döngüler vardır ve bu doğa kanunlarına tüm canlılar kesinlikle uyum gösterir.

Gün doğarken gezegenimizdeki enerjide bir artma olur. Ve

Çan Çiçeği

Çan Çiçeği, Nektar salgılayan Kırmızı Sefalanda'yı taklit ederek arıları kendine çekiyor.

bunu bitkiler ve hayvanlar duyumsar. Gün batımında ise bunun tersi olur, bitkiler ve hayvanlar dinlenmeye geçerler. Bilindiği gibi çiçeklerin çoğu, güneş dünyamızı aydınlatmaya başladığı zaman açar, ve hava kararırken, yani günbatımına doğru kaparlar. Bu düzen asırlardır insanların ilgi odağı olmadı.

Bu döngü ilk kez

Fransız gökbilimci Jean Jacques Der-tous de Mairan'ın ilgisini çekti ve hemen bu konuda bir çalışma planladı:

Güneşin doğuşuyla birlikte yapraklarını tüm görkemiyle açmış iki mimoza çiçeğini, ışık almayan bir dolaba kapattı. Mairan, güneş ışığının

Kıbrıs Arı Orkidesi

“Güneş görse de görmese de, bitkilerin gündeğuşu ve günbatımı konusunda çok duyarlı bir sezgi yetenekleri var.

Bitkiler, evrendeki bilinmeyen bir gücün etkisindedeler.”

dan yoksun kalan çiçeğın yapraklarını hemen kapatacağınını düşünüyordu. Ama beklediğı gibi olmadı. Öğle üzeri dolabın kapağınını açtığında, sanki güneş altındaymış gibi, tüm yaprakların açık olduğunu gördü.

Günbatımında Mairan bir kez daha şaşkınlık yaşadı. Çünkü, halen dolap içinde olan çiçek, sanki güneşin battığınını görmüş gibi yapraklarını kapamış, dinlenmeye çekilmişti. Birkaç hafta yaprakların hareketini büyük bir dikkatle inceleyen Mairan, Fransız Akademisi’ne verdiğı raporda şöyle diyordu: “Güneş görse de görmese de, bitkilerin, gündeğuşu ve günbatımı konusunda çok duyarlı bir sezgi yetenekleri var. Bitkiler, evrendeki bilinmeyen bir gücün etkisindedeler.” Ama Mairan bunu bilimsel olarak açıklayamadı.

Mairan’ın çalışmalarından 250 yıl sonra A.B.D.’de Florida’nın Sarasota kentinde, Çevre Sağlığı Enstitüsü yöneticisi olan Dr. John Ott, aynı konuda daha kapsamlı bir araştırma

planladı. Ott, Mairan’ın “bilinmeyen güç” olarak nitelendirdiğı etmenin “kozmetik ışımaya” olduğunu düşünüyordu. Böyle bir ışımayı, büyük bir toprak kitleleriyle engelleyebileceğı görüşün-

Dr. John Ott

den yola çıkarak, altı adet mimoza çiçeğınını, bir öğle vakti, yeryüzünün 200 metre altındaki bir maden kuyusuna indirdi. Bu kez mimozalar günbatımını beklemeden yapraklarını kapayıverdiler. Buldukları odada ampullerin yanması bile bitkileri kandıramamıştı. •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

Neler Olmuyor ki Dünyada Sezin San Sungunay

Bulaşıklıktan Başkanlığa

İngiltere’de yapılan seçimlerde, Muhafazakâr Parti adayı Mehmet Salih Gaygusuz, St. Albans belediye başkanlığına seçildi. 1972 yılında, 16 yaşındayken Trabzon’dan Londra’ya göç eden Gaygusuz, önceleri Londra lokantalarında bulaşıklık, St. Albans şehrinde garsonluk yapmış, daha sonra kendi lokantasını açmış. Garsonluk yaparken tanıştığı İngiliz Maureen’le

evlenen ve iki çocuk babası olan Gaygusuz, 2006’dan bu yana 3 dönem üst üste Belediye meclis üyeliğine seçilmişti.

2 Cellat İçin İş İlanı

Suudi Arabistan’da sekiz cellat için iş ilanı verildi. Ülkede, 2015 yılının ilk beş ayında 85 mahkûm, kafaları

kesilmek suretiyle idam edildi. Ülkede infazların yoğunluğu nedeniyle cellat sıkıntısı yaşıyor. Hükümet, infazlarda istihdam edilmek üzere 8 adet din görevlisi alınacağını duyurdu. Suudi Arabistan'da suçun türüne göre kafa ya da el kesen infazcılar din görevlisi kategorisinde istihdam ediliyor.

3 Çin'deki Hava Kirliliği

Hızlı bir ekonomik büyüme oranına sahip olsa da Çin halkı, sağlığından ve mutluluğundan endişeli. Çevre kirliliği, gözle görülür boyuta,

hissedilebilir düzeye yükseldi. Pekin ve bazı büyük şehirlerde maskesiz dışarı çıkmak ve yürümek mümkün değil. Yetkililer temiz enerji kaynaklarına yönelerek Çin'i tekrar sağlıklı hale getirmek için yatırımlara başladı.

4 İnsana Şiddetin 430 Bin Yıllık İzi

İspanya'da, Sima de los Huesos (Kemik Çukuru) adlı verilen bir mağarada 28 insan iskeleti bulundu. Bu alandan çıkarılan bir kafatasının incelenmesi sonucunda, mevcut kırıkların "öldür-

me amacıyla vurulmuş çok sayıda darbenin sonucu" olduğu saptandı. Araştırmayı yapan Antropoloji uzmanlarına göre, şiddet en eski insan kültürünün özünde yer alıyor ve tarihin derinliklerine indikçe, şiddetin kültürle geliştiği görülüyor.

5 Şempanzelerin Hukuki Kişiliği

New York'ta Leo ve Herkül adlı şempanzelerin, hukuka aykırı şekilde bir üniversitede tutulduğu iddiasıyla dava açıldı. Stony Brook Üniversitesi ise, fiziki hareketlerini gözlemlemek için şempanzelerin laboratuvarında tutulduğunu açıkladı. İlginç olan, şempanzelerin "mahkemede hazır bulunma" hakkı olduğunu söyleyen mahkemenin, daha sonra onları "hukuki bir kişi olarak görmediğini" belirtmesiydi.

New York'ta açılan bir başka davada, şempanzelerin "insan hakkı olmadığına" karar verilmişti.

6 Bilinmeyen Bir İnsan Türü

Etiyopya'nın Afar bölgesinde varlığı daha önce bilinmeyen bir insan türüne ait kalıntılar bulundu. 3,5 milyon yıl öncesine ait çene kemiği ve dişler, bilinen ilk insan türlerinden farklı bir türün de yaşadığını gösteriyor. İnsanın soyağacının sanılandan daha karmaşık olabileceğini belirten araştırmacılar, bu "yeni" insan türüne "Australopithecus deyiremeda" adını verdi. Araştırmanın sonuçlarına göre, bulunan kemik ve dişler, hem insansı hem

insan öncesi türlerin özelliklerini taşıyan dört canlıya ait.

7 Trafik ve Göbek Yağı İlişkisi

Otoyol, tren yolu ve havalimanı yakınlarında yaşayan ve ulaşım araçlarının gürültüsüne maruz kalan kişilerde obezite riski daha fazla. Uykunun, stresin yanı sıra gürültüden de etkilendiği ve vücut metabolizmasının bozulduğu; böylece daha fazla

salgılanan kortizol hormonunun karın bölgesindeki yağlanmayı artırabileceği belirtildi. Karolinska Enstitüsü'nün yaptığı açıklamada, "trafik gürültüsü ve giderek daha da artmasına ilişkin bulgularımız kamu sağlığı açısından önem taşıyor" denildi.

8 Uzayda ve Ay'da Dünya Hukuku

Köln Üniversitesi Havacılık ve Uzay Hukuku Enstitüsü tarafından düzenlenen konferansta bir araya gelen hukukçular, öncelikle Ay'ın kime ait

olduğunu gördü. Ayrıca, Ay ve gezegenlerdeki madenleri çıkarma hakkı, aktif uyduların uzay çöplü ve ölü uydularla çarpışma riski ve Dünya yasalarının uzaya nasıl uygulanabileceği konferansta ele alındı. Gelecekte, bir uyduya herhangi bir artık çarpar ve bu kullanılmayan eski uydu ya da aracın sahibi tespit edilebilirse, dava açmak mümkün olabilecek.

9 Kozmetiğe Dikkat

Almanya'da ürünlerin kalitesini ve güvenilirliğini araştıran Stiftung Warentest kuruluşu, kozmetik

ürünlerinde zararlı olabilecek maddelerin bulunduğunu tespit etti. Özellikle mineral yağdan elde edilen kozmetik ürünlerinin Aromatik Hidrokarbon (MOAH) maddesi içermemesi gerekiyor. Çünkü MOAH içeren mineral yağlar, uzun vadede kansere yol açabiliyor. Araştırmada, yüz kremlerinden vücut yağlarına kadar 25 ürünün tamamında ve dudak nemlendiricilerinde bu madde tespit edildi.

10 Beş Yılda 10 Bin Fil Öldürüldü

Mozambik hükümetinin bir araştırmasına göre, son beş yılda ülkedeki fillerin sayısı yüzde 48 oranında azaldı.

Beş yıl önce Mozambik'teki 20 bin olan fil nüfusu, bugün 10 bin 300 civarında. Buna göre ülkenin kuzey bölgesinin kaçak avdan en fazla etkilenen yer olduğu bildirildi. Heykel ya da mücevher imalatında kullanılan fildişleri, Asya'da büyük değer görüyor. Sınır Tanımayan Filler Örgütü adlı sivil toplum kuruluşunun verilerine göre, Afrika genelinde 470 bin fil kaldı.

sezinsan@butundunya.com.tr

5. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması Sonuçlandı.

(Soldan) İzel Rozental, Kamil Masaracı, Milas Bld. Bşk Muhammet Tokat, Ruhan Selçuk, Elif Tokat, Milas Kaymakamı Fuat Gürel, Muğla Milletvek. Nurettin Demir

Milas İlçe Belediyesince düzenlenen "5. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması" sonuçlandı.

Milas Belediyesinden yapılan yazılı açıklamaya göre, karikatürist Turhan Selçuk anısına gerçekleştirilen yarışmaya, 36 ülkeden 230 karikatüristin 780 eserle katıldığı yarışmada birinciliği Hırvatistan'dan **Mojmir Mihatov**, ikinciliği Türkiye'den **Ali Bulca**, üçüncülüğü Endonezya'dan **Jitet Kustana** kazandı. Cumhuriyet Gazetesi Özel

Ödülüne ise Sırbistan'dan **Sasha Dimitrijevic** değer görüldü.

Yarışmanın seçici kurulunda Milas Belediye Başkanı **Muhammet Tokat**, Karikatüristler; **Kamil Masaracı**, **Raşit Yakalı**, **Serpil Kar**, Çin'den **XiaLichuan** yer aldı. Yarışma danışmanlığını ise **İzel Rozental** yaptı.

Yarışmada dereceye giren karika-

türistlere ödülleri
12.09.2015 tarihinde
Miles'ta yapılacak törenle
takdim edildi. Ödüle layık
görülen 9 adet karikatürle
birlikte, sergilenmeye değer
görülen karikatürler ödülle-
rin verileceği gün Turhan
Selçuk Karikatürlü Ev'de
açılacak olan sergiyle
sanatsevererin beğenisine
sunulacak. •

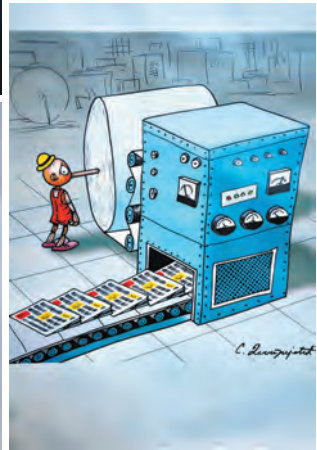
Ödül alan eserler:

Birincilik Ödülü
Moimir Mihatov,
Hırvatistan (*Üstte*)

İkincilik Ödülü
Ali Bulca, Türkiye
(*Ortada*)

Üçüncülük Ödülü
Jitet Kustana, Endonezya
(*Altta, solda*)

Cumhuriyet Gazetesi
Özel Ödülü
Sasha Dimitrievic, Sırbistan
(*Altta*)

“Mustafa Kemal'in askeriyim, terhis olmak istemiyorum”

“Ülkede bir tiyatro açıldığında bir hapisane kapanır”

sözlerinin sahibi, Cumhuriyet Türkiye'si'nin aydınlık, çağdaş yüzü ve doğru sözü, Türk Tiyatrosu'nun büyük emekçisi ve usta yazarı Turgut Özakman için Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü'nün hazırladığı **Turgut Özakman'ı Anma Semineri** etkinliği izleyemeyenler için kitaplaştırıldı

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İNSAN OLMA SORUMLULUĞU

“Her insan kendi görüş sahasının sınırlarını,
dünyanın sınırları olarak kabul eder.”

Arthur Schopenhauer

Yazan: HALİT YILDIRIM

CAN SIKICI BİR DURUMLA karşılaştığımızda, onunla baş etmek yerine geçiştirmeye çalışmak, doğrudan sorumluluğumuz olan konularda sorumluyu sürekli kendi dışımızda aramak, yüzeysel sloganlar edinip kendimizi entelektüel sanmak, başkalarından daha akıllı olduğumuza inanmak... Bu faktörler bizlere çok tanıdık gelmiyorlar mı?

Ç oğumuz genelde bu algıları oluşturacak eylemlerde bulunmuyor muyuz? Hiç sorumluluk almamak ve bundan kaçmak da yaşamda boşluklar yaratır.

Ancak, bunun yanı sıra taşıyabileceğimizden fazla sorumluluk almak da bireyi aşırı strese sokabileceğinden, doğru zamanda, doğru şeylerin sorumluluğunu almaktan kaçınmamalıyız. Zaman zaman insanların yaşamlarını, düşünce yapılarına göre oluşturdukları ve bununla sınırladıklarını görebiliriz.

İnsanlar başlangıçta, bir şeyleri elde etmek için çaba harcarlar. Ama ancak, hayali bir engele ulaşana kadar devamlı ilerler. Sonra kendi dayattıkları, sınırlayıcı bir tutum yüzünden dururlar. Ve potansiyellerini kullanmadan, yaşam tabakasını olduğu gibi kabul ederler. Kendilerini düşüncelere, hareketlere ve sonuçlara hapsederler. Böylece de, kendi koydukları sınırların ötesine geçemezler.

Hâlbuki bizler bir şeylere takılıp kaldığımız zaman, cevaplar ve çözümler aramamaya başlarız. Çünkü istemeden bize yeni kapılar açabilecek, farklı bakış açılarının, ortaya çıkma- larını bir bakıma engellemiş oluruz.

O nedenle de bizler hayatta ancak;

- Kendi oluşturduğumuz sınırlarımız kadarızdır,
- Oluşturabildiğimiz sebepler

kadarızdır,

- Bize verilen sorumluluk kadarızdır,
- Cevaplarını aradığımız sorularımız kadarızdır,
- Tercih ettiklerimiz kadarızdır,
- Seçeneklerimiz kadarızdır,
- Algıladıklarımız ve merak ettiklerimiz kadarızdır,
- Düşündüklerimiz ve yapabildiklerimiz kadarızdır.

Sonuçta: Hayatta oluşturduğumuz eylemlerimiz kadarızdır. Ama bu eylemi yapabilmek için de öğrenebilmeliyiz.

Ancak öğrenmenin de bir maliyetinin olduğunu **Arthur Miller** kulağımıza şu dizelerle fısıldamakta:

- Önceden öğrenenler indirimli fiyattan öğrenir,
- Otoriteden öğrenenler özgürlük bedeliyle öğrenir,
- Deneyerek öğrenenler etiket fiyatından öğrenir,
- Hayattan öğrenenler gecikme zammıyla öğrenir,
- Hayattan da öğrenemeyenler, boşa gitmiş hayatlarıyla öğrenirler.
- Her yetkinin bir sorumluluğu olduğu gibi, insan da bazı yetkileri kazanırken, beraberinde, bazı sorumlulukları da yüklenir.

Biz bu sorumluluklara, bir insana yaşarış biçimde yaşamak, düşünmek ve belki son nefesi de yine bir insana yaşarış biçimde teslim edebilmek, özetle, insan olmak sorumluluğu diyoruz. •

Büyüklerle Bir Ders

İstanbul'un Ataşehir ilçesindeki Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu öğretmeni C. Şermin Alp, okulun 2/C sınıfı ile birlikte "Büyüklerle Bir Ders" etkinliği düzenlediler.

Bütün Dünya
YAZI İŞLERİ

Büyüklerimizin daha bilinçli olmaları için 'Temiz Çevre, Temiz Gelecek' projesi" temalı bu etkinlikte öğrenciler, çöp torbalarından, su ve gazoz şişesi kapaklarına, 'folio' sözcüğüyle tanımlanan alüminyum kağıtlarından marketlerde kullanılan plastik taşıma torbalarına değin "Doğayla uyumsuz" tüm malzemeleri "dönüştürerek" onlardan giysiler, smokinler, şövalye zırhları, hatta gelinlikler yaptılar ve...

Büyükleri için düzenledikleri bir etkinlikte, kendi tasarımları ve üretimleri olan bu giysileri birer deneyimli manken yürüyüşleriyle konukları büyüklerine sundular.

Etkinliği hayranlıkla izleyen "Davetli büyükler", çocukları ve torunları öğrencilerin kendilerine verdiği bu "uygulamalı ders"ten çok etkilendiklerini söylediler ve bu etkinliğin şöyle değerlendirdiler: "Çocuklarımızın bu gösterisi,

Çöp poşetleri, ambalaj kağıtları ve dergi sayfalarından dikilen karnaval giysileri

‘Annelerimiz ve babalarımız size söylüyoruz, tüm büyüklerimiz siz dinleyin’ içerikli bir uyarıdır ve hepimize verilmiş bir derstir.”

Aşağıda, öğretmen C. Şermin Alp’in, etkinlikte yaptığı konuşmasını ve çocukların yaptıkları ve sergiledikleri giysileri bulacaksınız.

ÖĞRETMEN C. ŞERMİN ALP’İN KONUŞMASI:

”E-ko-lo-ji. Kelimeyi heceleyerek ve

üzerine basarak tekrar etmek, bu gün için ortaya koyduğumuz çalışmanın gerçek amacını anlamamıza hizmet edecek.

Ekoloji, diğer adıyla Çevre Bilimidir. Kısa bir açıklama ile Ekoloji: Canlıların çevreleri ve birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilimdir.

Yaşamımız boyunca hayatımızı kolaylaştıracak ürünlere yöneliyoruz. Hayatımızı kolaylaştıran ürünlerin hayatımızı nasıl etkilediğini hiç düşündünüz mü?

Bu çalışmayı yapmakta asıl amacımız da etkilenen hayatımızın etkilediği canlılar. “E-ko-lo-ji” Zamandan ve enerjiden tasarruf ederken bozduğumuz doğal yaşamın kendisidir.

Alüminyum folyodan hiç birimiz çocuklarımıza kıyafet alıp giydirmeyiz. Sağlıklı bir materyal değildir. Oysa, aynı ürünü evlerimizde sıklıkla

◀ Eski ütü masasının kılıfı, metal kapaklar, alüminyum folyo, yumurta kartonu ve renkli kağıtlar kullanılarak yapılan şovalye kostümü

kullanırız. Doğada yok olmayan ve ekolojik dengeyi bozan diğer suni ürünler gibi o da yok olmaz.

Alışveriş yaparken nedenini düşünmeden ürünlerimizi içlerine koyup evlerimize kadar taşıdığımız poşetlerin doğada yarattığı tahribatı hiç hesaplamayız. Neden petrol türevlerinden üretildiklerini sorgulamaz, hatta daha sağlam olmadıkları için söylenir ama hammaddelerinin doğada çözülebilen ve ekolojik dengeyi bozmayacak şekilde üretilmelerini talep etmeyiz.

Yediğimiz ve içtiğimiz ürünlerin E-ko-lo-jik ürünler olmaları için market, market hatta pazar, pazar gezeriz. Oysa, doğal üretim kanallarının tükenmesinin ve toprağın, suyun kirlenmesinin sebebi olan, hayatımızı kolaylaştıran ürünlerden vazgeçmeyiz. Pet şişlerden kıyafetler giymeyiz. Ama pet şişeler de doğada çözülmez. Çözülmez çünkü doğal değil. Eko dengeye ait değil. Ekolojik dengeyi

*Geçmiş, şimdi
ve gelecek...
Şanlı bayrağımız.*

Çöp poşetlerine, kutu içeceklerin metal halkaları işlenerek dikilmiş damatlıklar, peçete ve atık kağıtlardan gelinlik.

bu şekilde zehirleyen veya yok eden bizleriz. Doğal hayatı korumayı amaçlayan faaliyetlere katılmak ve bu faaliyetleri desteklemek **Doğal Hayatı** korumak anlamına gelmiyor. Bireysel hayatlarımızda zaman ve enerjiden tasarruf sağlamak için kullandığımız ürünlerin doğayı kirlettiğini, canlıların hayatlarını tehdit ettiğini, bizleri, bırakın bizleri gelecek nesilleri zehirlediğini düşünürsek ve hala aynı ürünleri kullanmaya devam ettiğimizi kabul edersek.

Doğayı biz katlediyoruz. Plastik yerine kağıt ürünleri. Pet şişeler yerine cam şişeleri. Alüminyum folyo yerine yağlı kağıt kullanmayı tercih etmeliyiz. İşte o zaman ekolojik denge bozulmaz. İşte o zaman temiz toprak ve temiz suyumuz olur. İşte o zaman, market, market ve pazar pazar ekolojik ürün aramayız.” •

Atatürk ve Hekimler, Savaş meydanlarında görevli fedakâr hekimlerimizin öyküsü... Mustafa Kemal Atatürk'ün hekim arkadaşları ve cephelerde görevli fedakâr hekimlerimiz... Trablusgarp Savaşı, Balkan ve I. Dünya Savaşı yılları... Milli Mücadele ile devam eden 'On Yıllık Savaş'... Uçsuz bucaksız cepheler... Subay ve erlerle birlikte, bir cepheden diğer cepheye koşan fedakâr Tıbbiyeliler... Kapalı kalmış bir tarih, ilk kez bir araya getirilen anılarla, orijinal fotoğraf ve belgelerle bu kitapta yer alıyor. Prof. Dr. Metin Özata, 'On Yıllık Savaş' sürecinde görev yapan Türk hekimlerini bilimsel bir titizlikle inceliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

Kısa yaşamı
süresince
İngiltere'nin
tek hakimiydi

İngiltere
bir kere tekledi:

OLIVER CROMWELL

19 Nisan 1653'te İngiltere'nin o sırada en güçlü adamlarından Oliver Cromwell İngiliz parlamentosunda konuşuyordu.

Konu seçim kanunuydu. 1652 yılında parlamentoya genel bir af ka-

nunu getirilmiş, fırtınalı tartışmalardan sonra parlamentodan geçmişti. Bunu seçim kanunu izledi. Seçim kanunu da 47 oya karşılık 49 oyla kabul edilmişti. Bu kanuna dayanarak parlamento seçim tarihi olarak 3 Ekim 1654'ü işaret ediyordu. Müthiş bir gerginlik hakimdi İngiltere parlamentosunda ve Cromwell'in bu konuda konuşacağını bilen parlamento üyeleri son derece heyecanlıydı. Herkes büyük

bir dikkatle ve ürpertiyle dinliyordu Cromwell'i. Başta sakindi, ama giderek sertleşti ve hırçınlaştı:

"Sizi seçip buraya gönderen halk için ne yaptınız?" diye bağırmağa başladı. "Bütün derdiniz kendiniz için daha iyi yaşam koşulları yaratmak. Daha çok para kazanmak için her şeyi yaptınız! Bu koltuklarda sonsuza kadar kalmak istiyorsunuz, biliyorum, ama artık sonunuz geldi. Tanrı sizi bağışlamıyor. Bunu biliyorum, çünkü ondan aldığım izinle buraya, karşınıza geldim. Onun iradesini ben uygulayacağım!"

Bazı yürekli milletvekilleri ayağa kalkarak itiraz ettiler. Cromwell ne kadar hırçın ve yürekli olursa olsun, sonuçta yalnızdı. İtirazlar bir anda hakarete dönüştü. Cromwell daha da sinirlenmişti.

"Yeter!" diye haykırdı. "Söyledikleriniz milletvekillerine yakışmayan sözler!"

Ardından işaret parmağını genel kurul salonunun giriş kapısına yöneltti. Bir anda silahlı askerler salona girdiler. Cromwell hâlâ parlamentoyu yönetmeye çalışan başkana, *"İnin oradan!"* diye bağırıldı.

"Hayır, inmeyeceğim. Buna hakkınız yok!"

"İnin!"

"Beni buradan indirmeye kimse nin hakkı yok, sizin hiç yok!"

Cromwell muhafızlara döndü:

"İndirin şu adamı!"

Başkan, *"Cromwell,"* diye bağırmağa başladı. *"Bu yaptığın alçaklıktır! Cezasını ödeyeceksin!"*

Cromwell kahkaha atarak, *"Öyle mi,"* diye karşılık verdi. *"Eğer isteseydiniz bugün olanların hepsine zamanında engel olabilirdiniz, ama yapmadınız. Yapmak istemediniz! Kader bu. Tanrı sizin bu kutsal mekanda daha fazla kalmanızı istemiyor demek ki..."*

Ardından Cromwell, öfkesinden

hiç ödün vermeden milletvekillerine neredeyse tek tek seslenerek, *"Sen dolandırıcı... Sen uçkur düşkün... Sen ahlaksız... Sen tefeci... Sen bataktı... Sen dolandırıcı... Sen yalancı..."* diyerek hepsini salondan kovdu.

"Sizi seçip buraya gönderen halk için ne yaptınız? Bütün derdiniz kendiniz için daha iyi yaşam koşulları yaratmak."

Kimse çıt çıkaramadı. Salon boşalıp da, kendisi ve üç beş asker dışında kimse kalmayınca Cromwell askerleri de alarak salonu terk etti ve ardından da kapıyı kilitledi kapısına da kocaman bir levha astı:

"Kiralık odalar".

Kısa süre sonra Cromwell, hükümet üyelerinden istifa etmelerini istedi. Daha önce Kral Charles'ı idama mahkûm etmiş mahkemenin başkanlığını yapmış olan Bradshaw, o sıralarda hükümet konseyinin de başınındaydı. Şiddetle reddetti. Cromwell çok sakindi. Emrinin er veya geç

Oliver Cromwell'in İngiltere Parlamentosunu feshini betimleyen tablo

yerine getirileceğinden emindi. Bir süre hiçbir hareket yapmadan bekledi ve Bradshaw ve diğer konsey üyelerinin parlamento binasını terk edişlerini camdan izledi. İngiltere, tarihindeki neredeyse ilk resmi diktatörle karşı karşıyaydı artık.

Aradan birkaç ay geçmişti ki, 6 Haziran 1653'te Cromwell, yanında saray muhafızlarıyla birlikte Whitehall'da ilk toplantısını gerçekleştirecek olan küçük parlamentonun yüz kırk üyesini seçti. Hepsi tanınmış kişilerden oluşuyordu ve haklarında "dedikodu" üretilmemişti.

Kısa yaşamı süresince İngiltere'nin tek hakimi olan Cromwell dönemi de böylelikle başlamış oldu.

İngiltere'ye bir kral gerekiyordu gerekmesine, bu Cromwell'e göre

Tanrının bir buyruğuydu belki, ama şimdilik bu işi kendisinin götürmesi de bir Tanrı buyruğuydu. Çok değil, parlamentoyu feshetmesinden iki yıl önce şöyle diyordu Cromwell:

"Bir İngiliz vatandaşı ve inançlı bir Hristiyan olarak, kurulması gereken devletin, haklarımızı garanti edecek ve özgürlüğümüze saygı gösterecek ılımlı bir monarşi olmasında yarar görüyorum."

Yani, beni kraldan da daha fazla yetkili kılın, sizi idare edeyim diyordu.

Dediğini de yaptı. •

mumtazidil@butundunya.com.tr

İnsan yaşamının bir alanında haksızlık yaparken diğer bir alanında haklı olamaz; yaşam bölünmez bir bütündür.

Mahatma Gandhi

Bütün yönleriyle Birinci Dünya Savaşı ve Osmanlı İmparatorluğu Usta gazeteci Tevfik Yener'den Birinci Dünya Savaşı'nı ve Osmanlı İmparatorluğu'nu mercek altına alan bir tarih çalışması... Türk Cepheleri, savaşın bilinmeyenleri ve her yönüyle dünya haritasını değiştiren bir savaşın gerçek tarihi... Çanakkale, Galiçya, Hicaz, Irak, Suriye, Kafkasya ve Sarıkamış cepheleri.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Viyana'daki ses müzesi:

Haus der Musik

☿ Ses ve müziğin gerek ruh halimiz gerek hissettiklerimiz üzerindeki etkisi yadsınamaz.

Bir bahar günü toprağa sakince düşen yağmur damlalarının sesini keyifle dinlerken, aynı damlalar gök gürültüsüyle birlikte şiddetle evimizin camlarına vurduğunda bizi ürkütebilir. Henüz konuşamayan minik bir bebeğin neşeli gülüşüyle gülerken, ağlamaya başladığında endişelenebiliriz. Gündüz kalabalık

bir hayvanat bahçesini gezerken duyduğumuz seslerin aynılarını gece yalnız başımıza kaldığımız bir ormanda duyduğumuzda aynı duygular içinde olmayabiliriz. Klasik müzik konserinde çalınan bir beste bizi gevşeterek dinlendirirken, bir gerilim filminin müziği kalp atışlarımızı hızlandırabilir.

Viyana'daki "Müzik Evi" de sunduğu birbirinden farklı deneyimlerle ziyaretçilerini ses ve müzikle ilgili bir keşif yolculuğuna çıkarıyor. 2000 yılındaki açılışından beri 2,7 milyon kişi tarafından gezilen bu ses müzesi, deneyimlemeye imkan veren interaktif ve eğlenceli bir yaklaşımla, gelenekseli inovasyonla harmanlıyor.

Viyana'nın birinci bölgesindeki müze bir zamanlar Arşidük

Charles Sarayı ve Viyana Filarmoni Orkestrası'nın kurucusu olan besteci ve orkestra şefi Otto Nicolai'nin evi olan binada yer alıyor. Kentin zengin müzik geçmişini bugünün teknolojiyle birleştiren yenilikçi tasarımı ile Avusturya Müze Ödülü'ne layık görülen müze yılın 365 günü 10:00-22:00 saatleri arasında gezilebiliyor.

Binanın Annagasse, Krugerstrasse ve Seilerstatte sokaklarındaki üç giriş kapısı cam bir tavanla aydınlatılan iç avluya açılıyor. Ziyaretçi ve gruplar için buluşma noktası olan bu bölüm söyleşi, panel, konser ve festival etkinliklerinde de kullanılıyor.

Viyana'daki "Müzik Evi" sunduğu birbirinden farklı deneyimlerle ziyaretçilerini ses ve müzikle ilgili bir keşif yolculuğuna çıkarıyor.

Café Nicolai'nin renkli sandalye ve masaları ile siyah bir piyanonun bulunduğu alandan geçerek, ücretsiz sergilerin yapıldığı bölüme yürüyorum. Avusturya'nın geçmişten bugüne Eurovision yarışmasına katılımının anlatıldığı sergiyi gezdikten sonra biletimi alıp, eşyalarımı emanet bölümüne bırakıyorum.

Girişte müzik eşliğinde dönen, İtalya'dan gelen renkli ve büyük "Danseden Vazolar" ın yanından geçiyorum. Cam panellerin bir ses odası işlevi görenek müziği merdiven boşluğundan yukarı verdiği bu sanat eserinin yanındaki merdivenlerden

Notalı merdiven

çıkıyorum. Bir sonraki merdivenlerde küçük bir erkek çocuğu bir aşağı, bir yukarı inip çıkarak basamaklarda yer alan notalarla müzik yapıyor. Her basamak farklı bir notayı çalarak, duvardaki ışıklı panelde notanın detaylarını gösteriyor. Merdivenin duvar tarafına bir piyano tuşları gibi yerleştirilmiş Do-Re-Mi-Fa diye devam eden basamaklar beni binanın tarihi odalarına getiriyor. Viyana Filarmoni Orkestrası'nın tarihine ve bugününe ışık tutan birinci kattaki sergi alanının bir köşesi küçük bir konser salonu gibi düzenlenmiş. Burada orkestranın Viyana Yeni Yıl Konseri ve Schönbrunn Yaz Gecesi Konserleri'nin 35 dakikalık kısa versiyonları saat 10:00 ile 21:00 arasında her saat başı gösteriliyor. Ses düzeni o kadar iyi ki müziği dinlerken Yaz Gecesi Konseri'nde olduğumu düşleyebiliyorum.

Orkestranın yeni CD'lerinin dinlenebildiği bölümden geçerek, orijinal arşivine ait belgelerin, eşyaların ve notların sergilendiği bölümü geziyorum. İnteraktif ve etkileyici "Vals-Zar Oyunu" uygulamasıyla zar atarak kendi Viyana vals müziğimi besteliyorum.

1842'de Viyana Filarmoni Orkestrası'nı kuran Otto Nicolai'nın aslına uygun restore edilen odasını gezerek

Otto Nicolai'nin odası

geçmişten geleceğe yürürcesine teknolojik araçlarla sunulan sergilerin olduğu 2. kata çıkıyorum.

“Sonosphere” denilen bu bölümde sesle ilgili bilimsel verileri deneyimleme fırsatı sunuluyor. Anne karnındayken duyduğumuz sesleri dinleyerek, kulaklıklar ve ekranlarla dolu bir alanda duyu ile ilgili deneyimler yaşıyorum.

“Müzik Aletleri” bölümünde dört farklı enstrüman grubundan dev müzik aletlerini çalıyor, “Seslerin Denizi” bölümünde insanın ve doğanın seslerini dinliyorum. Basit seslerden, karmaşık vokallere doğru çıkılan akustik bir yolculukla “Polyphonium”

adlı bölüme gelerek burada Stefan Obermaier’in yeniden yorumladığı Mozart ve Beethoven bestelerini dinliyorum. “Ses Galerisi”nde kendi sesimizle dışarıdaki sesleri ve bilinen melodileri harmanlayarak kaydetmemizi sağlayan Evrim Makinesi’ni tanıyorum.

Eşsiz bir deneyim sunan farklı bilgisayar simülasyonları ve multimedya araçlarını geride bırakarak yeniden geçmişe dönmek için 3. kata çıkıyorum. “Viyana Müzik Geleneği’nin Büyük Ustaları” adlı bölümde kentin müzik geçmişine katkıda bulunan dünyaca ünlü Joseph

Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Franz Schubert, Johann Strauss, Gustav Mahler, Arnold Schönberg, Alban Berg and Anton Webern gibi bestecilere özel tasarlanan sergi alanlarını geziyorum. Her birinin yaşamları tarihi belgeler, kostümler, kişisel eşyalar, filmler ve uygulamalarla çok güzel bir şekilde anlatılmış. Katın girişinde verilen kulaklıklardaki

elektronik rehberlik sistemi bu bölümü rahatça gezmemi sağlıyor.

“Sanal Orkestra Şefi” bölümünde Viyana Filarmoni Orkestrası’nı yönetmeyi deneyerek müzisyenleri ve ritmi izlemeye çalışıyorum.

“Amadeus-Mozart’ın Müzik Oyunu” adlı interaktif bilgisayar programı da ismime özel bir Mozart melodisi üretebilmemi sağlıyor.

Sanal deneyimler 4. kattaki “Sanal Sahne” bölümünde de devam ediyor. Bu bölümde hare-

ketlerinle multimedya bir opera oluştururken, çocuklarınız da “Hayvanat Bahçesi Konseri” bölümünde müzikal bir macera yolculuğuna çıkıyor. Çıkış kapısından önceki bölümde yer alan hediyelik eşya mağazasında ise müzikle ilgili CD ve eşyalara ek

olarak eğlenceli, pratik ve farklı hediyelikler satılıyor.

Giriş katı ve 5. kattaki özel alanda konserler, sanatçılarla söyleşiler ve etkinlikler de düzenlenen Müzik Evi

bana unutamayacağım, güzel bir deneyim yaşıyorum.

Binanın kapısından kulaklarım duyduğu için şükrederek ve müziğin ruhun gıdası olduğunu bir kez daha hatırlayarak çıkıyorum. •

izlensen@butundunya.com.tr

İpek Yolu'nda İz Bırakanlar

Yazan: YAHYA AKSOY

TARİHİ İPEK YOLU, ticari, kültürel, felsefi ve idari bütün yönleriyle incelendiği zaman bu yola damgasını vuran araştırmacılar, bilim adamları, sanatçılar, diplomatlar, gezginler, felsefe ve devlet adamları günümüze ışık tutuyor.

Çin'in eski başkenti Chang ve Hotan'ın iyi işlenmiş ipek eşyalarının bu yol aracılığı ile bütün dünyaya tanıtıldığını ifade eden Alman Arkeolog Rechufin "İpek Yolu" adının uygun olacağını yazmıştır. İnsanı iyi huylar ve güzel düşüncelerle donatarak toplumu yüceltme felsefesini öğretti olarak seçen "*Hiçliği bilmeye çalış*" diye seslenen Tao ile "*Geçmiş öğrenen geleceği belirler*" diyen Konfüçyüs İpek Yolu toplumunun inançlarında derin izler yaratmışlardır. Cengiz Han, Emir Timur, Uluğ Bey, Ali Şir Nevai, Abay, B. Vahapzade, Mahdum Kulu, Babür Şah, Sultan Sencer, Alpaslan derin iz bırakanlar olarak tarihte

yerlerini aldılar. İpek Yolu'nda ticarete damgasını vuran Sogdlar olmuştur. Semarkant bölgesinde surlarla çevrili şehir devletinde yaşayan, Babil'e ve Şam'a kadar kervanlarla ticaret yapan Sogdiler'in yeni doğan çocuklarına ağızları hep bal gibi tatlı olsun düşüncesiyle bal yedirdikleri ve ellerine geçen paralara sahip olsunlar diye ellerine yapıştırıcı sürdükleri söylenir.

DESTANLARA, türkülere, halk hikâyelerine yansıyan sözlü kültür ürünleri İpek yolu boyunca dilden dile, gönülden gönüle dolaşmıştır. Bahşı, akın, ozan, yırcı, manasçı adı ile anılan halk

sanatçıları bu değerlerin sözcüleri, öncüleri ve elçileri olmuşlardır. Doğu ve Orta Asya sanatları hat, tezhip, minyatür, çini, taş ve ahşap sanatları İpek Yolu ile dünyaya yayılmıştır.

İPEK YOLU'NDA ticaret, kültür ve geleneklerle ilgili hatıralarını yazan ünlü gezginler Çinli Wei Cin ile Evliya Çelebi, Marco Polo, W. Radloff ve İbni Batuta önemli bilgileri arşivlere kazandırmışlardır. Batıdan doğuya uzun yıllar akınlar yapan Büyük İskender, kanunları ile ünlü Hamurabi, "Ya bir yol bulacağız ya da bir yol yapacağız" diyen ve Roma'ya doğru Anadolu'dan geçerken Gebze yakınlarında hayatını kaybeden ünlü Kartacalı komutan Hanibal ve kuş ruhlu Babil kraliçesi nadide kır çiçeği Semiramis iz bırakanlar arasında yerlerini almışlardır.

Kırgızların en büyük destanı Manas, Orta Asya ve Kırgız tarihini geçmişten günümüze taşımıştır.

Ünlü manascılar, Sağımbay Orozbekov, Urkaş Mamiliyev, Yusuf Mamay, Bayımbek Abdurrahman, Şapak Rısmendev, Canıbay Kocakov,

Sayarbay ve diğerleri unutulmazlar arasında yerlerini aldılar.

"Ey oğul! Özünü ve sözünü doğru tut" diyen Kutadgu Bilig yazarı Balasagunlu Yusuf Has Hacip, Türkçenin

büyük sözlüğü-Divanü Lügat-it-Türk" yazarı "dil atamız" Kaşgarlı Mahmut'un binlerce yıldan bu güne ve yarına ışık tutarak derin izler bıraktığını ve etkili olduğunu görmekteyiz. Belh'ten, bütün ailesi ve sevenleri ile birlik-

te büyük bir konvoyla tozlu İpek Yolu'na düşerek Horasan, İran, Bağdat, Mekke Şam'dan geçip gönüller fethe ederek Anadolu'da Malatya, Erzincan, Akşehir, Karaman ve Konya'ya ulaşan Hz. Mevlânâ, bütün insanlığın gönül dostu olarak dünyayı selamlamaya ve derinden etkilemeye devam etmek-

Hız. Mevlânâ

tedir. Ozan Dedemoğlu'nun ifade ettiği gibi: "Çıktık Horasan'dan sökün eyledik/ Düşürdüler bizi tozlu yollara."

Derin bilgi ve inanç kaynağı "ser çeşme" olarak insanı en yüce değer kabul eden bir öğretinin ve felsefenin yaratıcısı ve yol göstereni olan Hacı Bektaş Veli, "Her ne arar isen kendinde ara" ve "Sakin bir kimsenin gönünü yıkmı" diyerek, Horasan'dan Anadolu'ya çevresiyle birlikte tozlu İpek Yolu'nun çilesini çekerek ulaşmıştır.

AVRUPA'DA VE TIP DÜNYASINDA hekimler hekimi Avicenna olarak anılan hekim, filozof, kimyager, astronom, şair ve devlet adamı İbn-i Sînâ, 980'de Buhara yakınlarında Afşena kasabasında doğdu. Bütün hayatını tıp bilimine, araştırmaya ve yeniliklere verdi. Yaşanan kargaşa ve savaşlar nedeniyle, "İlim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder" diyerek İran topraklarında Hemedan'a kadar göç etmek zorunda kalarak 1037

'de hayata veda etti.

Semerkant'tan İstanbul'a gelen ünlü Ali Kuşçu ve Bursa'dan, Horasan'a, Semerkant'a ve Buhara'ya giderek Uluğ Bey gibi gök bilimcilere dersler veren Kadizade İpek Yolu'nda iz bırakan bilim adamlarıdır. Bozkırın kaderine insanla birlikte ortak olan ipek yolu'nun taşıyıcıları atlar ve develer de tarih içerisinde önemli bir yer tutmuşlar. Ünlü tarihçi Herodot'un kayda geçtiği ve Çinlilerin "yarı ejder" dedikleri "Fergana atları" ile Türkmenlerin "Ahal-Teke" atları en ünlü olanlarıydılar. Bir Uygur atasözü "Kuş kanadıyla, er atıyla" demektedir.

Kırgızlar, Kazaklar ve Tatarlar at eti yemekte ve at sütü kımız içmekte ve Türkmenler ile Özbekler de deve eti yemekte ve deve sütü çal içmektedirler. Yerkürenin en renkli ve önemli karayolu olan Tarihi İpek Yolu'nda kültürler, sanatlar, inançlar, felsefeler, bilim ve diplomasi harmanlanmıştır.

Gerçek bilgi ve belgelerle "Si-An'dan Tiran'a Tarihi İpek Yolu" kitabımda harmanlayarak tarihe ve kültüre en büyük hizmeti sunmanın mutluluğu ile bu alanda emek harcayan ve iz bırakanları yürekten selamlıyorum. •

Zengin ve Yoksul Arasındaki Fark

Bir gün çok zengin bir adam, küçük oğluna insanların ne kadar yoksulluk içinde yaşadıklarını göstermek istedi. Ve çocuğunu birkaç günlük bir geziye çıkarmaya karar verdi. Baba-oğul, yakınlardaki bir köye giderek çok yoksul bir ailenin evinde birkaç gün geçirdiler. Geziden döndüklerinde, babası sordu:

“Gezi nasıldı oğlum?”

Oğlu, “Harikaydı babacığım” diye yanıtladı.

Baba devam etti: “Peki, yoksulluk içinde yaşamamanın ne demek olduğunu öğrendin mi?”

“Evet, elbette öğrendim” dedi delikanlı.

“Tamam” dedi baba ve ekledi: “Öyleyse, bana bu geziden neler öğrendiğini anlatır mısın?”

Çocuk yanıt verdi:

“Gördüm ki, bizim bir köpeğimiz, onların ise dört köpekleri var. Bizim, bahçemizin yarısını kaplayan bir havuzumuz var.

Onlarınsa sonsuz dereleri... Bizim bahçemizde ithal lambalar var, onların gecelerini ise sayısız yıldız aydınlatıyor. Bizim verandamız ön bahçemize kadar, onlarınkiyse ufka değin uzanıyor. Bizim, üzerinde yaşadığımız küçük bir toprağımız var; onların ise uçsuz bucaksız tarlaları... Bize hizmet eden yardımcılarımız var ama onlar birbirlerine hizmet ediyorlar. Biz, ihtiyacımız olan yiyecekleri satın alıyoruz; onlarsa yetiştiriyorlar. Bizi korumak için evimizi çevreleyen yüksek duvarlarımız var; onların da onları her türlü kötülükten korumaya hazır bir sürü arkadaşı...”

Oğlunun sözleri karşısında şaşkına dönen baba, diyecek söz bulamamıştı. Oluşan tuhaf sessizliği yine delikanlı bozdu ve sözlerini tamamladı:

“Bize ne kadar yoksul olduğumuza gösterdiğin için teşekkür ederim babacığım.” •

Yazar Dede ve Torunları Muzaffer İzgü

Sarı Çadır

Biz ikiziz. Benim adım Bahar, ikizimin adı Pınar. Çok benzeriz birbirimize. Odamızda iki yatak var ama biz çoğu zaman bir arada yatarız. Eh, annem babam, “Haydi ikizler, uykuya!..” dediler miydi, odamıza geçer kapımızı kapatırız.

Peki, hemen uyur muyuz? Hi hi hi!.. Hiç uyur muyuz, hemen birbirimizin yatağında, yan yana

yatarız. Ayrı yataklarda olsak, birbirimize sesimizi duyurmak için sesli konuşmamız gerek. O zaman ya annem, ya da babam, kapıyı açıp, “Aaaa haydi bakalım uykuya!” diye yinelemez mi? Ama böyle yan yana olunca, ikimiz bir yastığa baş koyunca, fısıf da fısıf, konuşuruz. Uykumuz gelince de oracıkta yatıveririz.

Sabahleyin annemin ilk konuşma-

sı, “Aaaa siz yine aynı yatakta mı yattınız?” olur. İkimizle kıkır kıkır güleriz. İkimiz de üçüncü sınıfa gidiyoruz. Öğretmenimiz bizi aynı sıraya oturttu. Zaten birinci sınıftan beri öyleyiz. Derste hiç konuşmayız, öğretmenimizi dinleriz. İkimiz de çalışkanız. Onun için öğretmenim bizi çok sever. Bizi bazen birlikte tahtaya kaldırır. Arkadaşlarımız da bizi çok severler. Karnelerimiz hep başarıyla dolu... Annem de çok mutlu babam da. Biz hiç deniz kıyısına gitmedik. İki kardeş çok istiyoruz. Annemin babamın izinleri aynı zamana düşmüyor. Sonra ev aldık. Onun taksitleri var. Onun için babam da, annem de, “Evin borcunu ödüyoruz. Gelecek yıl çocuklar, gelecek yıl” dediler hep.

Annem karnelerimizi uzatırken, “Haydi size bir müjde vereyim. Babanızla konuştuk, bu yaz deniz kıyısına tatile

gideceğiz...” dedi.

Ay bu en büyük müjde!.. Babamıza sarıldık, annemize sarıldık, sonra iki kardeş birbirimize sarıldık. Neden bilmem iki kardeş birden denizli şarkılar söylemeye başladık, denizli şiirler okumaya başladık.

Babam: “Çocuklar öyle bir yere gideceğiz ki, burası çadırı bir kamp olacak...” dedi.

Uçtuk sevinçten, havalara uçtuk... “Size de bir küçük çadır alacağız...” İki kardeş, gözlerimizi iri iri açıp birbirimize baktık. Yani kalkıp şimdi zeybek oyunu mu oynasak sevinçten, yoksa kentimizin milli oyununu mu? Bu müjdeden sonra artık, akşam yatağımıza yattığımızda hep denizi ve çadırımızı düşünüyoruz. Annem babam kampın çadırında kalacaklar-mış. Bizim çadırımızı da hemen onun yanına kuracaklarmış...

“Ne renk olsun çadırımız Bahar?”

“Mavi olsun” “Yooo, kırmızı olsun...”

“Olsun...”

“O kampta bize kırmızı çadırın izikleri diyecekler...”

Peki ne zaman gidiyoruz? Annem babam birlikte izne çıktıkları gün. Peki o gün hangi gün? Uf uf, iki kardeş artık arada bir sesli sesli bağırıyoruz.

“Gel o gün gel!..”

“Hangi gün Pınar?”

“Kamp günü...”

O gece uyuduk mu,

uyumadık mı bilmiyorum.
Hep denizi düşündük.
Çadırımızı düşündük.

“Çadırımız sarı renkteydi, kırmızı yokmuş. Hem de limon sarısı. Babam bir kez çadırımızı salonda kurdu. Aman bir hoşumuza gitti, bir hoşumuza gitti ki. İki kardeş girdik içine, otur da otur, konuş da konuş...”

B abam seslendi:
“Çocuklar haydi
akşam yemeğine, masa hazır!..”

Ay ay, oysa ki biz anneye babam yardım ederdik, ekmeği taşırdık sofraya, suyu taşırdık. Bugün hiçbir şey yapmadık. Yemek yerken bile gözümüz sarı çadırımızdaydı. Biz ikizler için kuşun yuvası ne ise, bizim sarı çadırımız da oydu. Adını bile koyduk, “Sarı Yuva...”

Acaba birşeye yazıp orada çadırımızın üzerine assak mı?

Otobüs bizi ilçeye götürdü. O denli güzel yerlerden geçtik ki, ilçeye nasıl geldiğimizi anlamadık. Otobüste sunulan kocaman kurabiyeler de çok hoşumuza gitti. Otobüsten inerken, annem babam valizlerimizi aldılar, biz de çadırımızı. O kampın yanından geçen minibusler varmış. Ona bindik. İki kardeş birbirimize bakıyoruz. Gözlerimizin içi gülüyor. Niçin gülmesin ki? Biraz sonra çadırımız kurulacak ve biz iki kumru o çadırın içine gireceğiz.

Minibüs durdu. Kamp ağaçlık bir yerdeydi. O denli çok ağaç vardı ki,

sanki orman gibiydi. Babam yönetim binasına girdi. Oradan bir adamla çıktılar. Babam:

“Bize çadırımızı ve bizim çadırı kuracağımız yeri gösterecek.” dedi.

E h çok az kaldı, sarı yuvamıza kavuşmaya. Adam:
“İşte beyefendi, hanımefendi, bu sizin çadırınız, şuraya da çocuklarınızı kurarsınız. İsterseniz ben yardım edeyim size.” dedi.

Babam da annem de adama teşekkür ettiler. Gözümüz hep babamda. Annem çadıra girdi.

“Aaaa tertemiz Şahin” diye bağırdı. Babam bizim çadırımızı kuruyor. Bizim ellerimiz bellerimizde, babamı izliyoruz... İşte direkleri kondu... İşte son ip bağlanıyor. İşte bizim sarı yuvamız hazır... İki kardeş giriverdik içine. Sanki iki kardeş oradan hiç çıkmayacakmış gibi oturduk, sırtlarımızı birbirine dayadık, çadırımızı hiç görmemiş gibi izlemeye başladık. Yine de çıkmayacaktık ama annemin

sesiyle çıkmak zorunda kaldık.

“Pınaaar, Bahaaar, haydi kızım mayolarınızı giyin, denize gidiyoruz...”

Aaa deniz ya! Uf, deniz çok güzeldi. Öyle kocaman kocaman dalgalar yoktu. Zaten iki kardeş daha önceden havuza kaydolmuş, yüzmeyi öğrenmiştik... Ama bizim yüzdüğümüz ufacık bir havuzdu. Ya burası?.. Burası çok hoşmuş, deniz çok hoşmuş.

Babam bize tostlar getirdi, içecekler getirdi. Ama gözüümüz hep denizde. Ya sarı yuvamız...

“Anneciğim, biz buradayken bizim çadıra kimse girmez değil mi?”

Babam yanıtladı: “Hiç olur mu kızım, burası çok güvenli bir kamp. Daha önceden birlikte çalıştığım arkadaşlarımdan bazıları burada kalmışlar.”

O tostları yedik ama, hop yine acıkıverdik. Annem: “Deniz öyledir çocuklarım, insanı acıktırır” dedi. Duşa girdik, çadırımıza geldik.

“Ay canım, sarı yuvamız yerli yerinde duruyor...” Giyindik...

“Nereye babacığım?”

“Hep tostla olur mu kızım, bir köfteciye gideceğiz. Karşıda lokantalar varmış?”

Hiç öyle lezzetli köfte yememiştik... Şapur şapur yaladık yuttuk üstüne de hepimize kocaman bardaklarda ayran... Umh umh umh!.. Babam bardağı gösterdi:

“Kese yoğurduyla yapılmış bir ayran” dedi.

Biraz da ilçeyi gezdik. Gezdik ama biz iki kardeş yuvamızı özledik bile... Kampın her yerinde ışıklar yanıyordu. İki kardeş çadırımıza girdik. Öyle yorulmuşuz ki. Hemen uykuya dalalım mı, yoksa biraz konuşalım mı? Iıh, konuşamadık, hemen uyuyakaldık.

Çok hoş bir tatil yaptık. İkinci hafta iki çadır ötemizde bir çocuk çadırı daha kuruldu.

Onlarla arkadaş olduk, birlikte denize girdik, çadırdan çadıra komşuluk yaptık, konukluğa gittik... Ama ah ah, on beş gün nasıl gitti?.. Babam da annem de “Gelecek yıl yine buraya geleceğiz çocuklar” dedi. •

muzaferizgu@butundunya.com.tr

35 YIL SONRA GERÇEKLEŞEN MEZUNİYET VE KEP ATMA TÖRENİ

Bizler Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu'ndan 35 yıl önce mezun olan öğrencileriz.

Yazan: NEVİN DEDEOĞLU

Okulumuz önce Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'na, sonrada Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne dönüştürüldü. Mezun olduğumuz 1978-1980 yıllarında öğrenci olayları, silahlı çatışmalar, ülkenin koşulları nedeni ile özellikle son iki yılda derslere girmenin bile bizim için şans olduğu bir dönemde öğrenciliğimizi yeterince yaşamadık. Buna rağmen hocaları-

mızın desteği ile iyi bir eğitim aldık ve mezun olup hayata atıldık.

İşte bu tören aradan geçen 35 yıldan sonra bizi bir araya getirdi. 14 Haziran 2015 Pazar günü Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde düzenlenen mezuniyet ve kep atma töreni bizleri tam anlamıyla öğrencilik yıllarımıza geri götürdü. Mezuniyet törenimizde artık anne ve babalarımız değil çocuklarımız ve torunlarımız

35 yıl sonra yeniden buluşan mezunlar coşuklu anlar yaşadılar

yanımızdaydı. Yıllardan sonra yeniden birlikte olmanın coşkusunu yaşadık hep birlikte. Tören başlayıp okul numaralarımız ve isimlerimiz okunup sırayla sahneye davet edildiğimizde sanki yeni mezun olmuşcasına heyecanlandık ve duygulandık. Geçen yıllar içinde kaybettiğimiz çok değerli hocalarımızı, sevgili sınıf arkadaşlarımızı saygı ve özlemlerle andık.

Üzerimizde mezuniyet cübbesi ve keplerimizle 60 yaş gençleri olarak coşkuyla kep attık. Öyle ki bazılarımız cübbelere bile sığamadı ama önemli değildi. Dekan yardımcısı Doç.Dr. **Muharrem Çetin** hocamızın “Sizler şimdi mezun oldunuz, artık hayata atılacaksınız.” diye başladığı konuşması kahkahalar ve alkışlar arasında son buldu. O anda hepimiz sanki 23-24 yaşındaydık.

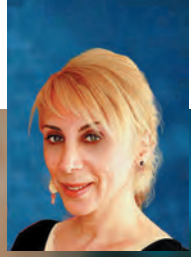
Sedat Örsel hocamızın bizi sınıfa çağırıp “Geç geleni derse almam.” uyarısı da çok gerçekçi oldu. Yanımızda üniversite öğrencisi ya da mezunu olan çocuklarımızla sıraları doldurduk ve hocamızın bizlerle ilgili anılarını

Yazarımız Nevin Dedeoğlu kızı ile birlikte

büyük bir keyifle dinledik.

Bize böyle olağan üstü bir gün yaşatan İletişim Fakültesi Dekan ve Dekan Yardımcısı'na, genç hocalarımıza, yıllarca her türlü sorunumuza çözüm arayan öğrenci işlerinden **Leman Ablamız'a** ve bu töreni organize eden **Münevver Özgür'e** çok şey borçluyuz. Bizimle bugünüümüzü paylaşan dostlarımız ve konuklarımız özellikle çocuklarımız bize hiçbir şey için geç olmadığını anımsattılar.

Tek Elle
İğne Oyası
Sanatı

Zeynep Şimşek

İğne oyası Anadolu kadınına özgü bir el sanatı. Ve o kadınlar ki yüz yıllar boyunca duygu ve düşüncelerini iğne oyası sanatında kullandıkları ipliğin rengiyle, işledikleri motiflerle dillendirdiler. Bugün teknolojiye yenik düşüp düşmeyeceği tartışılan bu el sanatının yarınlara ulaşması için çabalayan yine kadınlar.

İşte o kadınlardan biri **Zeynep Şimşek**.

Onu diğer kadınlardan ayıran bir

özelligi var. O, bu el sanatını 53 yıldır tek eliyle yapıyor. İğne oyası, Anadolu'nun hemen her yerinde yapılırsa da temel üretim yerleri olarak kabul edilen 14 merkez var. Oyaların motifleri ve kullanılan renkler bölgelere göre değişik adlarla anılıyor. Bilmeyenler için iplik, iğne, pul, makas, kumaş ve boncuk iğne oyası el sanatında kullanılan temel malzemeler.

İğne oyasını yapmak oldukça zor bir uğraş. Bu zor uğraş sonunda ortaya

İşlemeyi en çok sevdiği çiçek Adalya bir yazma kenarında.

çıkan eserleri kah bir yazmanın kah bir havlunun kah bir çarşaf ya da masa örtüsünün kenar süsü olarak görürüz. Bunlar geçmişten günümüze klasik kullanım biçimleri. Bir de “yeni nesil iğne oyaları” var. Gözlük askısı, küpe, kolye, broş, yüzük vs... iğne oyası olarak kullanıma sunuluyor. Hem şık hem de sıra dışı. Anadolu kadını büyük bir sabırla doğadan da ilham alarak hemen her nesneyi oyalara dökebilmiş. Tıpkı neşesini ve hüznünü kullandığı renklere motiflere döküldüğü gibi.

Türkiye’de “Namrun İğne Oyaları”nın bir “ünü” olduğu gerçek. Namrun’un bugünkü adı Çamlıyayla olarak bilinse de iğne oyalılarında bu adı korumayı başaramamış. Namrun

İğne Oyaları geçmişten bugüne kim bilir kaç evin geçim kaynağı oldu ve kim bilir kaç çocuğun eğitimini sağladı. Ve günümüzü aydınlatan kim bilir kaç aydın insana ışık oldu, yol oldu. Bölge kadınlarının kazanç kaynağı, ekonomik özgürlüklerine açılan bir kapı iğne oyaları. İlk önce geçimini sağlamak sonra da bu el sanatını gelecek kuşaklara aktarmak isteyen bir kadın Zeynep Şimşek.

Bu zorlu uğraş için o diğer kadınlardan iki kat fazla emek harcıyor. Çünkü o bu işi tek eliyle yapıyor. “Altı yaşında iken annemi kaybettim. İki ay sonra da eşekten düştüm. Kırılan kolumu tedavi etmek, kanı durdurmak için dayım eşek pisliği bağlamış. Kolum mikrop kapıp tetanoz olunca kestiler.”

Annesinin ölümü ve ardından kolunun kesilmesi mutsuz bir çocukluk döneminin başlangıcı olur Zeynep Şimşek için. Okula başladığı dönemde çevresindeki kadınların aile bütçesine katkı amaçlı harıl harıl iğne oyası işlemesi ilgisini çeker. On yaşına geldiğinde ise ben de

İşlediği oyalı dekoratif bibloları da süslüyor.

yapabilir miyim diye heveslenir.

“Herkes iğne oyası yapıyordu. Ben de başlayayım dedim ve iğne oyasının temeli olan boru yapmakla başladım. Bayağı bir süre boru yaptım. Tabii tek elle yaptığım için daha çok zaman harcadım ama kimseden destek istemedim. Yapanların ellerine dikkatlice bakıyor sonra kendim yapmaya çalışıyordum.”

Ortaokul birinci sınıfta okulu bırakmak zorunda kalır. Daha doğrusu babası o yıl iki zayıf getirdiği için bir daha göndermez okula.

“Hem okula gidiyor hem de iğne oyasını öğrenmeye çalışıyordum ya. Babam ders çalışmamı engelliyor diye iğne oyası yapmama izin vermiyordu. Arkadaşlarla bir araya geldiğimiz zaman gizli gizli yapıyordum aslında. Zayıf

getirmemin iğne oyası ile bir alakası da yoktu aslında ama babam okuyamaz düşüncesi ile okuldan aldı sanırım.”

Daha o yaşlardan itibaren kimseye muhtaç olmamak en azından kendi harçlığını çıkarmak düşüncesi ağır basmaya başlayınca iğne oyasında kendisini geliştirmeye başlar. İlk yaptığı oya “gelin tacı” çiçeği. Herkes gıpta ile bakar. Öyle çok heyecanlanır ki.

“Yavaş yavaş motifler yapmaya ve siparişler almaya başladım. Yani para kazanıyordum artık. Bir yandan

da yeni yeni motifler yapmaya çalışıyordum. İşte bugüne kadar böyle geldim ve hiç bırakmadım.”

Bugün “zürafa” denilen motifin dışında iğne oyasında hemen her motifi yapabiliyor Zeynep Şimşek.

“Tek elimle zürafayı yapamıyorum. Onun dışında bir sorun yaşamıyorum. Kolum kesildikten sonra tanrının bana bir lütfü mudur bilmem kesik kolumun ucundaki kemik çıkıntısını tek parmak olarak kullanıyorum. Geçmişte, daha çok yazma ve havlu kenarlarına iğne oyaları yaparken

Zeynep Şimşek'in yeni nesil iğne oyası işleri

bugün bunlara ek olarak taç, kolye ve broşlar da yapıyorum. Kimseden de en küçük bir yardım almıyorum.”

Zeynep Şimşek tek eliyle ipliği iğneye nasıl geçiriyor diye merak edenler olabilir. Bunun da bir yöntemini geliştirmiş. Dizini el gibi kullanıyor. İğneyi iki dizinin arasına sıkıştırıyor ve diğer eliyle ipliği geçiriyor.

Namrun İğne Oyaları'nın öne çıkan özelliği doğada yetişen sayısız çiçeğin iğne oyasına motif olarak

yansıtılması. Bu yansımalar neredeyse birebir. Motife baktığınız zaman, çiçekleri de tanıyorsanız eğer şaşkınlığınızı gizleyemiyorsunuz. Zeynep Şimşek de Namrun' un diğer kadınları gibi bu çiçekleri iğne oyası olarak rahatlıkla işleyebiliyor. Doğanın tüm çiçeklerini sevse de “Adelya” çiçeğinin ayrı bir yeri var onda. Nedenini sadece çiçeği çok seviyorum diye açıklasa da. Uzun yıllar Namrun'da yaşadıkdan sonra Tarsus' a yerleşmeye karar vermiş Zeynep Şimşek. Son bir yıldır burada yaşıyor. Şu anda üzerindeki çalıştığı motif ise Orkide çiçeği.

“Bir çiçeğin iğne oyası aracılığı ile motife dönüşmesi şöyle oluyor.

Çiçeğin gerçeğini karşına koyuyorum ve yeşilinden başlayarak yapıyorum.”

İğne oyası zor bir uğraş ama tek elle yapılması bu zorluğu ikiye katlıyor. Kimse destek olmadan ve kimse-den destek istemeden bugünlere gelen Zeynep Şimşek' in geriye dönük pişmanlıkları var.

“En büyük pişmanlığım okumamak. Bugünkü aklım olsaydı kimsenin aklına uymazdım, okuluma devam ederdim. Öğretmen olmak isterdim. Bizim zamanımızda okumak çok daha kolaydı.”

Her sözünde okumamanın pişmanlığı var. Yakın zamanda aldığı “usta öğretici belgesi” yaşamının en büyük mutluluk belgesi.

“İğne oyası yaptığım bir hanımın daveti üzerine Tarsus' tan bir arkadaşımınla Ankara' ya gittik, bir jürinin karşısına çıktık. Sonra da bize bu belgeyi verdiler.”

Usta Öğretici belgesini hiç kullanamamanın üzüntüsünü yaşıyor. Son yıllarda davet üzerine katıldığı fuarlardan da büyük mutluluk duyuyor. Kendisine ayrılan stantta el emeği göz nuru eserlerini satıp para kazanmanın ve her şeyden ötesi ilgi görmenin hazzını yaşıyor. Emeğinin karşılığını alamamak ise üzüyor onu. Bu, kendisi gibi aynı işi yapan tüm kadınların ortak sorunu aynı zamanda.

“Çok fazla satış yapamıyoruz aslında. Genellikle komisyoncular gelip alıyor. Diyelim bir yazma kenarı 10 lira. Komisyoncu asla bu fiyattan almaz bizden. En fazla 7 lira verir. 5-6 lira verir genellikle de. Maliyetimiz çok fazla olmasa da iğne oyasında emek yoğun. Yani emeğimizin karşılığını alamıyoruz.”

Zeynep Şimşek özel durumundan dolayı orta zorlukta bir modeli bir yazma kenarı için bir haftada tamamlıyor ve 15 liraya satıyor. Aylık olarak 50-60 TL kazanabiliyor. Geçimini kıt kanaat sağladığını belirtmeye gerek yok sanıyorum. Böyle zor bir sanatı tek elle başarabilmesi insanları şaşırtıyor. Fuarlar büyük ilgi gördüğü yerler.

“Çok değer veriyorlar. Önemsens-

mek güzel. Fuarlardan sipariş almayı da çok arzu ediyorum açıkçası ama olmadı şimdiye kadar. Kültür Bakanlıği'nin çağrılısı olarak İstanbul' da iki fuara katıldım. Ankara' da da bir fuara katılmayı çok istiyorum mesela."

Zeynep Şimşek tek eliyle 53 yıldır aralıksız iğne oyası yapan bir kadın. Bu sanatın gelecek kuşaklara aktarılması konusunda kaygıları da var elbette.

"Yazma kenarlarına ya da havlu kenarlarına iğne oyası yapmak azalsa

da günümüz insanların ihtiyaçlarına yönelik üretimlerle bu sanat devam etmeli. Ben bu sanatı tek elimle sürdürerek bir örnek oluyorum aslında. İğne oyasının bir sanat olarak bir kurum çatısı altında korunmaya alınması gerek diye düşünüyorum."

Zeynep Şimşek'e "Bu el sanatını bırakmayı düşünüyor musunuz?" diyerek son sorumu yönelttiğimde beklediğim yanıtı alıyorum:

"Hayır düşünmüyorum. Devam edeceğim. İhtiyacım var çünkü." •
semaerdogan@butundunya.com.tr

KUYUMCU

Bir bilge hoca, yetiştirdiği öğrencisinin seviyesini öğrenmek istedi. Ona çok parlak iri bir nesne verip: "Oğlum, bunu her esnafa gösterip kaç para verdiklerini sor, en son da kuyumcuya göster. Hiç kimseye satma. Fiyatlarını öğren, gel bana bildir" dedi.

Öğrenci ilk önce bir bakkal dükkanına girip "Bunu kaçta alırsınız?" diye sordu. Bakkal nesneye bakıp: "Bir lira veririm; bizim çocuk oynasın" dedi.

İkinci olarak bir manifaturacıya gitti. O da parlak nesneye beş lira vermeye razı oldu. Üçüncü kez bir semerciye gitti. Semerci:

"Semerlerime iyi süs olur." diyerek on lira fiyat biçti.

Öğrenci son olarak bir kuyumcuya gitti. Kuyumcu öğrencinin elindeki görünce yerinden fırladı:

"Bu kadar değerli bir pırlantayı, nereden buldun?" diye hayretle bağırdı
"Buna kaç lira istiyorsun?"

Öğrenci sordu: "Siz ne verirsiniz?"
"Ne istiyorsan veririm." dedi kuyumcu. Öğrenci, veremeyeceğini söyleyince, kuyumcu yalvarmaya başladı: "Ne olur bunu bana sat.... Evimi, dükkanımı, hatta arsalarımı vereyim."
Öğrenci, satmaya yetkili olmadığını anlatıncaya kadar bir hayli dil döktü.

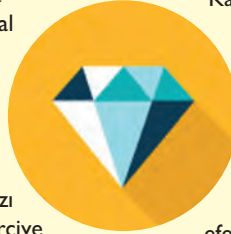
Karışık düşünceler içinde hocasının yanına dönen öğrenci, başından geçenleri anlattı.

Bilge sordu: "Bu karşılaştığın durumları açıklayabilir misin?"

Öğrenci: "Çok şaşkınlım efendim, ne diyeceğimi bilemiyorum," diye yanıt verdi.

Bilge hocanın yanıtı çok kısaydı: "Bir şeyin kıymetini ancak onun değerini bilen anlar ve onun değeri bilen yanında kıymetlidir."

Her insanın hayatında varlığını ve değerini bilen, hisseden, fark eden kuyumcular mutlaka vardır. Mesele kuyumcuyu bulmaktır...

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Bir Nüfus Sayımı Anısı

Bilirsiniz, eskiden nüfus sayımı yapılacağı gün sokağa çıkma yasağı ilan edilir, herkes evlerinde oturur, yalnızca görevliler ev ev dolaşıp sayma işlemini yerine getirirlerdi.

Çok yıllar önceydi. Bir sayımda ben de görev almıştım. Sabahın erken saatlerinden itibaren ev ev dolaşmaya başladım. Sayım kontrolörü olduğum için yalnızca belirli bir bölgedekilere değil, tüm sokaklardaki evlere gitmem gerekiyordu. Başlangıçta biraz zor

gelmişti ama bu görev sayesinde yıllar sonra bile unutamadığım ilginç anılar yaşadım o gün.

Örneğin; yıllardır ortalarda görülmedikleri için başka bir yere göç ettiklerini ya da sessizce son nefeslerini verip, haberimiz bile olmadan toprağa verildiklerini sandığım bazı yaşlı muhit sakinlerinin halen sağ ve salim olduklarını gördüm. İyice yaşlandıkları için ya çocuklarının, ya da akrabalarının evlerinin bir köşesinde son günlerini dolduruyorlardı ve

en azından yalnız değillerdi. Bu durum beni mutlu etmişti. Muhitimiz farklı dinlerden insanların oluşturduğu bir kültür mozaiğidir. Rum, Ermeni, Yahudi ve Müslüman komşular yüz yıllardır iç içe ve barış içinde yaşarlar, kederi ve sevinci paylaşırlardı. Öyle ki bayramlar birlikte kutlanır, cenazeler birlikte kaldırılırdı.

Son zamanlarda bu kültür mozaiğini oluşturan bazı unsurların İsrail, Yunanistan ve Amerika'ya göç ettiklerini duyuyor ve gözlemliyordum. Sayılarında bir azalma olmuştu. Bazılarını artık çarşıda pazarda göremiyordum.

O gün ev ev dolaşırken bir tespit yaptım: Rum, Ermeni ve Yahudi komşularımızın çoğu yaşamlarını başka yerlerde sürdürmek için mahallelerimizden taşınmış olsalar da bazıları hâlâ bizlerle aynı doğayla buluşmuşlardı. Doğal olarak buna çok sevindim. Belki

yaşlandıkları için eskisi kadar sık çıkmıyorlardı sokağa ama hâlâ doğdukları muhitteydiler. O gün yine ilginç bir tespitte bulundum:

Evvelce sokaklarda rastlayıp da isimlerinin Ahmet, Mehmet, Ayşe, Fatma olduğunu sandığım bazı mahalle sakinlerinin isimlerinin aslında Dimitri, Moiz, Rebaka veya Araksi

olduğunu öğrendim bu vesileyle. Bu da geçen zaman içinde ne kadar birbirimize benzediğimizin ve hatta birbirimizle karıştırılacak kadar kaynaştığımızın bir kanıtıydı aslında.

Gittiğim evlerden birinde çok yaşlı bir adam ve kızı vardı. Kız temizlik yapıyordu. Anneleri yıllar önce ölmüş, baba yalnız kalmış. Kız evlenip baba evinden ayrıldıktan sonra da babasını yalnız bırakmamış. Her hafta yemek yapmak ve temizlik için baba evine geliyormuş. O gün de yerleri siliyordu. Anladığım kadarıyla yemek de yapmıştı, çünkü mutfaktan güzel yemek kokuları geliyordu. Her ne

Kapı kapı dolaşırken hep dıştan görüp içini merak ettiğim cumbalı, ahşap İstanbul evlerinin içlerini de görme şansım oldu.

şartta olursa olsun büyüklerini yalnız bırakmayan hayırlı evlatların neslinin henüz tükenmediğini görmüştüm o gün. Umarım bu sahiplenme hep sürer.

Bir yokuşun başındaki iki katlı müstakil evde üç yaşlı kız kardeş yaşıyorlardı. Üçünün de kocaları vefat etmiş. Onlar da babadan kalma o eve yerleşip ölene dek birlikte yaşamaya

karar vermişler. Yemeği, temizliği, alışverişi birlikte yapıp, eşlerinden kalma emekli maaşlarını bir araya getirerek idare etmeye çalışıyorlarmış. Canları sıkıldığı zaman hep birlikte bir sinemaya ya da deniz kenarına gidip yine evlerine dönüyorlarmış. Sayım görevlisinin geleceğini bildikleri için zeytinyağlı dolma ve lokma tatlısı yapmışlar. Bolca ikram ettiler. Bambaşka, sıcacık bir dayanışma havası vardı o evde. Örneğin kız kardeşlerden biri o gün kahve pişirmiş, diğeri de fallarına bakmıştı. Görevli olmasaydım uzun süre onlarla kalıp eskilerden, yaşadıkları unutulmaz anılardan bir şeyler anlatmalarını isterdim. Umarım üçü de halen sağ ve sağlıklıdır.

Kapı kapı dolaşırken hep dıştan görüp içini merak ettiğim cumbalı, ahşap İstanbul evlerinin içlerini de görme şansım oldu. İşin ilginç yanı, o evleri görmeden önce hayalimde nasıl canlandırdıysam öyleydiler. Bazılarının mutfaklarında hâlâ eski ocaklar vardı. Çoğunun cumbalarındaki sedirlere kanaviçe işlemeli örtüler serilmişti. Orta kattaki geniş odalar salon olarak kullanılıyordu ve yokuşların başlarına kurulmuş olan o güzelim evlerin çoğu Boğaziçi'ni görüyordu. Bazılarında çini sobalar kuruluydu. Ben de hep böyle olduklarını hayal etmiştim.

Gittiğim evlerden birinde genç bir evli çift vardı. Kız çalışıyormuş. Delikanlı ise üniversite son sınıftaymış. Evin tüm geçim yükünü kız üstlenmiş. Ayrıca kocasının eğitim

Şimdi yine öyle bir görev çıksa diyorum. Yine ev ev dolaşsam.

masraflarını da o karşılıyormuş. Bu nedenle hanginizi evin reisini olarak yazayım diye sorduğumda, delikanlı eşini göstererek: “*Hanımmı yazın, evin reisi odur*” demişti.

O günün üzerinden kaç yıl geçti. Artık nüfus sayımları farklı bir şekilde yapılıyor. Şimdi yine öyle bir görev çıksa diyorum. Yine ev ev dolaşsam. Eskilerden kimler kaldı, kim nerede yaşıyor, ne halledirler, bir görsem. Gerçi fazla tanıdık kalmadı ama hiç değilse kalanları görebilsem. İyiler mi? Sağlık ve afiyetler mi? O günlerde olduğu gibi bugün de çarşıdan, pazardan ayağımı kesip evlere kapanan epeyce insan var galiba. Çünkü eskiden sokaklarda karşılaşip selamlaştığım bazı insanları nicedir ortalıkta göremiyorum. Neredeler? Ne yapıyorlar? Yoksa onlar da sessizce çekilip gittiler mi bu dünyadan?

Aslında kendi kendime sorduğum bu sorular bile son yıllarda birbirimizden ne kadar kopmuş olduğumuzu belgeliyor. Eski tanışmışlıklar, komşuluklar, ahbap ve dost ziyaretleri kalmadı ne yazık ki. Herkes bir rüzgârın önünde sürüklenip gidiyor ve ne yazık ki kimse kimseyi görmüyor. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Kabuğu Kaptırmadan

Sefil bir
salyangoz olarak
yaşasam da teslim
olmayacağım.

Kabuğumu kaptırmadan insanların ulaşamadığı uzak bir yere gidiyorum. Hiç bitmeyecek bir yolculuk olsa ve hatta belki de öyle bir yer olmasa da arayacağım. Salyangoz adınımlarıyla uzaklaşmaya, onların beni görmeyeceği bir yer bulana kadar yürümeye devam edeceğim.

Aç kalıp kuru yaprak kemirmek zorunda kalsam hatta yolda bir kuşa yem olsam da gideceğim, kabuğumu onlara kaptırmayacağım. Sırtımızda evimizle dolaşiyor oraya burayı kirletiyor diye bizlerden yaka silkmeye başlamadan gitmek istiyorum. Sefil bir salyangoz olarak yaşasam da teslim olmayacağım.

Başlangıçta kendi ağacımız ve toprağımızda yaşarken hızlı büyüyen şehir ile birlikte insanlarla yakınlaşmış zamanla iç içe olmuştuk. Şehir bize geldikçe yaprakları kemirmek yerine ortalığa saçılan ekmek kırıntılarından çöplenenek doğrusu hepimizin hoşuna gitmişti.

Kuşlara yakalanmamak için geceleri bahçeler sulandıktan sonra geziniyor gündüzleri kabuğumuza çekilip bekliyorduk. O zamanlar mutluyduk. Kışın evlerin sıcaklığına yakın durup kış uykusundan vazgeçen arkadaşlarımız bile oldu.

O zamanın insanları başkaydı,

ağacıyla kuşuyla kedi köpeği ile birlikte yaşıyordu. Başlarına geleceklerden haberleri bile yoktu.

O güzel günler çok sürmedi. Şehir büyüyor yayılıyordu. Binalar sıklaştı, çok katlı hale geldi, bahçeler daraldı. Bize dokunan yoktu. Gezineceğimiz yerler azalsa da kimseye görünmeden mutlu mesut yaşıyorduk. Şehrin yeni sakinleri ise eskilerinden farklıydı. Onlar ağacına bahçesine toprağına bakan eski sakinler gibi değildi. Hep birbirlerine bakıyor kendilerinden başka bir şeye tahammül edemiyorlardı. Hatta birbirlerine tahammül edemediklerine de şahit olduk.

Önce sokağın kedi köpeğine sardılar.

Neymiş? Pismiş, hastalık taşırlarmış, çocuklara zarar verebilirlermiş. Ne olduysa kedileri bir daha gören olmadı. Köpekleri ise kısırlaş-tırıp bırakacağız dediler ama 3-5 cılız hayvandan başka geri gelen

olmadı. Uzaklarda bir yerlerde hayvan barınağı inşa ettiklerini, kedi ve köpeklerin orada toplanılıp şehre dönmelerine izin verilmediğini öğrendik. Hayvanseverler sayesinde sokakta yaşayabilen birkaç köpeği zehirlemek için belediyenin sağa sola bıraktığı mamaları evcil

köpeklerden bir ikisi yiyip ölünce birileri sesini yükseltse de sonuç değişmedi.

Önce birlikte yaşadıkları sokak hayvanlarını hayatlarından çıkardılar. Sonra sıra sinek böcek örümcek ne varsa ilaçlamaya geldi. Böcek olmayınca kuşlar da beslenemez oldu. Kırlangıçların geri gelmemesinden bir şeylerin iyi gitmediğini anlamalıydık. Kuşlar azalınca biz salyangozlar için doğal düşman da kalmadı. Sayımız arttı. Her ne kadar onlar için tehdit oluşturmasak da ayakaltında görmekten haz etmedikleri için bize de çare aramaya başladılar. Biraz daha kabuğumuza çekilip göz önünde görünmemeye çabaladık. Bizlere salyangoz

Nasıl bir yaratıksa bu son gelenler çiçeği böceği hayvanları uzaklaştırdıktan sonra birbirleriyle uğraşmaya başladılar.

demek yerine sümüklü böcek diyerek kendileri için istenmeyen olduğumuzu işlediler.

Saçma gelebilir ama dedim ya kendilerine tahammülü olmayan insanın kendi sümüğüne de tahammülü olmuyor elbet. Eh, bir şey sümüklüyse o da iyi bir şey değildir diye düşünüyorlar sanırım. Bunca yılın salyangozuyken olduk mu sümüklü böcek?

Nasıl bir yaratıksa bu son gelenler çiçeği böceği hayvanları uzaklaştırdıktan sonra birbirleriyle uğraşmaya başladılar. O yeni yapılan çok katlı binaların sitelerin kenarında kalan ve iyi kötü yaşama alanı sunan

tek kat bahçeli o eski evlerden oluşan bölgede yaşayanlara gözlerini diktiler. Kedi köpeğe yaptıklarını onlara da yapıp hayatlarından çıkarmak için uğraştılar.

Neymiş? Derilerinin rengi az farklıymış, ne iş yaptıkları bile belli değilmiş, güvenlik sorunu yaratıyorlarmış, onlara yakın olmak tehlikeliymiş, çocukları onların çocuklarıyla sokakta oynarsa onlar gibi olurlarmış, daha neler?

Halbuki o gariplerin sesi bile çıkmıyordu. Bir gün baktık şehrin öte yanında uzaklarda bir yerlerde kedi köpek barınağı gibi o insanlar için evler yapıldığını oraya gitmeleri gerektiği söylendi. Karşı çıkan sesini yükselten olsa da kimse duymadı. Olanları görüp işitenler ise sokak köpekleri toplanıp götürülürken yaptıkları gibi kulaklarını kapatıp başka yere baktılar. Onlar için, toplumun iyiliği için böylesinin daha

Biraz daha kabuğumuza çekilip göz önünde görünmemeye çabaladık.

iyi olduğuna inandırıldılar.

Sonra iş makineleri geldi. Ne o güzelim bahçeler kaldı, ne evler ne de toprak. Açtıkları dev çukura beton dökmeye başlanınca kaçmaya karar verdim. Onları evlerinden edenler gün gelir sırtımdaki eve de göz diker diye korktum. İnsanların ulaşamayacağı uzak bir yere doğru yola çıktım.

G idiyorum... Birbirlerinden rahatsızlık duyan, hep korku içinde yaşayan hatta zaman zaman kendine bile katlanamayan o kemirgenler gözünü biz salyangozlara dikmeden gidebildiğim kadar uzaklaşıp göz önünden çekilmeliyim.

Nasıl bir canlı ise bu insanoğlu; içinde büyüdüğü doğayı bir kenara itip inşa ettikleri beton hapishanelerinde kendinden başka canlı bulmamamasına özen gösterip yalnız yaşayabiliyor. Böylece kendiler güvende hissediyorlarmış. O ka steril yaşadktan sonra ölülerini toprağa gömerken ne düşündükleri doğrusu çok merak ediyorum.

Her neyse, yolcu yolunda ger Salyangoz olarak geldiğim

yeryüzünden yine kabuğu kuru bir salyangoz olarak ayrılmak için, sümüklü böcek olarak anılmamak için insanlardan uzaklaşmak istiyorum. Birlikte yaşadığı canlılardan ürküp onları yerinden yurdundan edenler gün gelip şu bir göz oda evime, kabuğuma göz dikmeden gitmek kalan günlerimi insanların olmadığı bir yerde tamamlamak istiyorum.

Çöp ve ekmek kııntılarınız sizin olsun. Aç kalır, kuru yaprak kemirir, acımdan ölüürüm ama teslim olmam. Söyleyin onlara benim adım salyangoz. İnsan yeryüzünde yokken bile biz kabuklular her yerdedik. Bu kafayla giderlerse biz yine kalır yaşarız ama insan kalır mı, kalana insan denir mi bilemem.

Her neyse hepsi sizin olsun, beni rahat bırakın arkamdan gelmeyin, yeter.

Hadi eyvallah...

mehmetuhri@butundunya.com.tr

TEMMUZ AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Satranç Çözümleri

KURGUMAT: Miloseski-Sayman (The Problemist 2015) 2 #
1.Vh6 (~) 1... Şxc3: 2.Vc1# 1...
Şb5 2.Fd3# 1... Şd5 2.Ff7#

OYUN SONU: İlham Aliev (Kuryatnikov-60 JT (RUS), 2003)
1.0-0-0+ Şe7 2.Kh1 Şf6 3.Şb2
Şf5 4.Şa3 Ka6+ 5.Şb2 Kh6 6.Şa3
Şg4 7.Kxh2 Kxh2 =

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(c) Sigmund Freud
2-(d) Senaryo
3-(b) Lades
4-(b) İroni
5-(a) 0090
6-(b) Ay'ın dönüş periyodu ile Dünya'nınkinin aynı olması
7-(c) İnek
8-(c) Deniz suyu
9-(b) Kemal Sunal
10-(d) Ontoloji
11-(a) Sokrates

YANITLAR

- 1-(d) Elçilik görevlisi
2-(a) Gemi odası
3-(c) Tehlike, risk
4-(b) Rakam, sayı
5-(b) Çağdaş
6-(a) Işınım
7-(b) Kavga, gürültü
8-(a) Göz korkutma
9-(d) Güdümlü balon
10-(b) Dolabaç
11-(c) Bölüm, kesim
12-(d) Sınır, uç
13-(a) İndirim saati
14-(b) Deneyimsiz
15-(c) Öndelik

Kare Bulmaca

1	İ	L	H	A	N	K	O	M	A	N	T	A	R	A
2	L	A	T	A	U	N	K	A	R	O	S	E	R	
3	M	İ	K	A	M	U	R	A	D	İ	Y	E	E	
4	İ	K	A	M	E	R	R	A	S	T	A	S		
5	Y	R	A	T	E	S	N	A	Z	A	R			
6	E	L	A	İ	T	A	A	T	L	A	T	İ	N	
7	Ç	İ	V	İ	E	R	F	E	L	E	K	Z	A	
8	İ	R	A	M	A	K	A	L	A	K	R	O	M	
9	Ğ	N	A	L	A	R	A	T	U	A	N	A		
10	N	L	E	V	N	İ	S	A	M	B	A			
11	P	E	T	E	K	O	K	U	R	A	A			
12	A	D	İ	O	R	T	O	N	A	A	T	İ	K	
13	B	A	R	A	İ	R	O	T	O	R	M	İ		
14	U	M	A	C	I	M	A	T	R	A	D	A	R	
15	C	E	T	R	A	S	T	K	A	S	A	R	A	
16	A	T	M	N	O	V	A							
17	K	K	A	N	T	A	R	R						
18	İ	C	A	R	İ	Y	A	D						
19	İ	M	A	K	R	O	A							
20	A	N	D	A	V	A	L	A	K					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

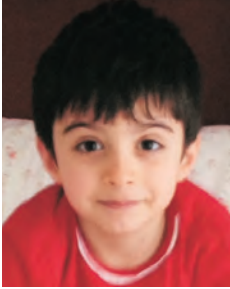
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Rüzgar Yalazan, İstanbul

Derin Vural, Diyarbakır

Ali Deniz Kimap, Ankara

Alize Roy, İsveç

Victor Roy, İsveç

Yiğit Ege Akdur ve Zeynep Defne Akdur, Ankara

Begüm Nisa Sevgili,
İstanbul

Kerem Şentürk, *Bursa*

Defne Sönmez, *İstanbul*

Sevilay Özkök, *Ankara*

Kemal Egemen Gedik, *Rize*

Fatmanur Konuk, *Zonguldak*

Yiğit Fırat, *Ankara*

Kaan Can Süne, *İzmir*

Doruk Yusuf Yıldırım, *Ankara*

Nilay Şehirli, *Mersin*

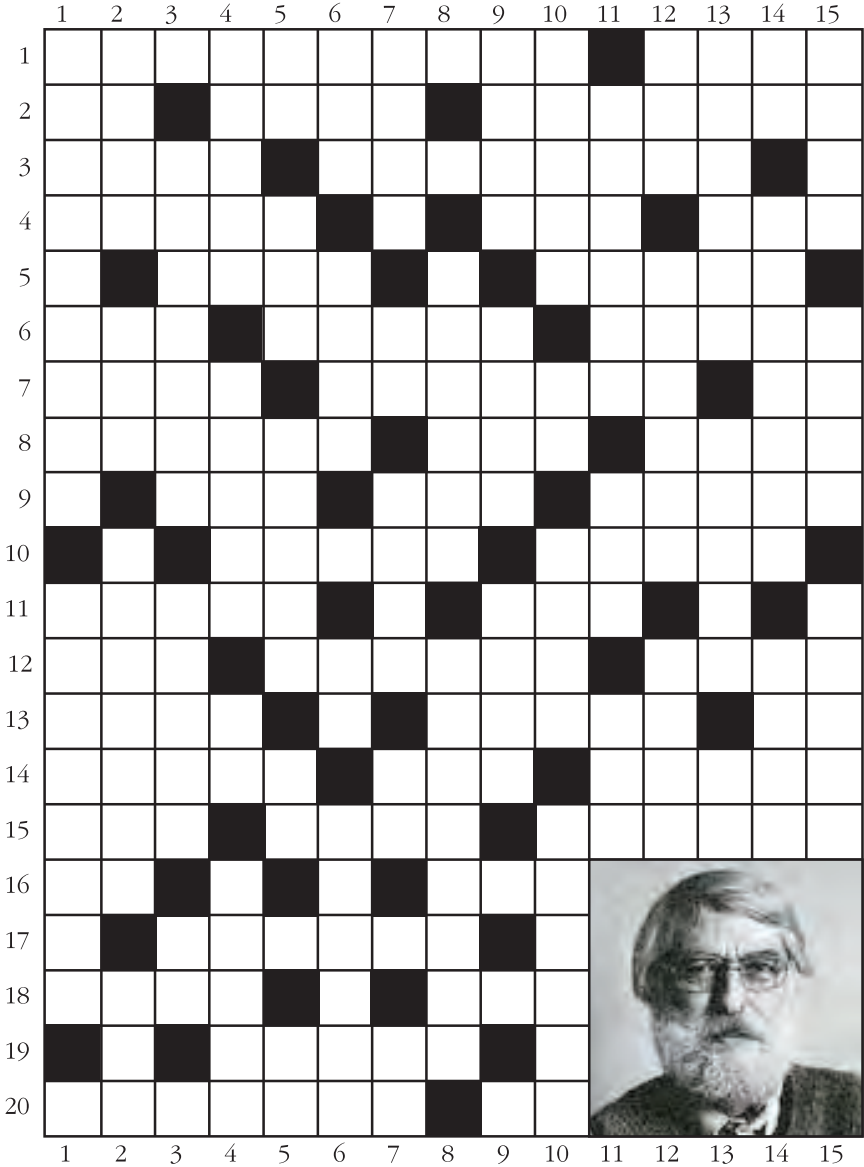
Emre Mirasyedioğlu,
Ankara

Hicran Gülce, *Adana*

Buse Başak Öztürk, *Mersin*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1921-1986 yılları arasında yaşamış olan, fotoğrafta görülen heykeltıraşımız.- Bağ budamaya ya da ağaç kesmeye yarayan eğri bir tür bıçak. 2-Bir nota.-Veba hastalığının diğer adı.- Otomobilde dışarıdan görünen dış bölüm. 3-Doğada, ince, saydam katmanlar olarak bulunan silis minerallerinin genel adı. Van'ın bir ilçesi. 4-Yerine koyma, yerine kullanma.Habeş soylusu.- Genellikle içine sulu şeyler konulan metal kap. 5-Türlü nedenlerle başarıya ulaşamamış kişi.- Bakış. 6-Bir göz rengi.- Kurallara uyma.-Güneybatı Avrupa Katoliklerinin topluca adı. 7-Kalkan balığının üzerindeki düğmeye benzer kemiksi oluşum.-Sinop'un bir ilçesi.- Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi. 8-Uzaklaşmak.- Karışık renkli.-Isıya dayanıklı, havada oksitlenmeyen bir element. 9-Uğur sayılır.- Fasıla.- Cennet bahçesine düştüğüne inanılan ilk yağmur damlası. 10-Lale devrinin en tanınmış minyatür sanatçısı.- Güney Amerika'ya özgü bir dans türü. 11-Balçıktan yapılan ve dikine duran sandık biçimindeki tahıl ambarı.- Birinin duygularını okşayacak biçimde davranarak onu elde etmeye çalışma. 12-Bayağı.- İtalya'nın Adriyatik kıyısında bir liman kenti.- Çevik. 13-'Hadi ....' (Heykeltıraşımız).-Bir makinenin dönen parçalarına verilen ad.- Bir nota. 14- Kahraman takım yıldızı'nda bulunan parlak bir yıldız.- Donuk renkli.- Cisimlerin yerini ve uzaklığını bulabilen, genellikle uçak ve gemilerde kullanılan cihaz. 15-Ata.- Türk müziğinde bir makam.- Geminin baş ve kış tarafında, asıl güverteden yüksek olan kısa güverte. 16-Bir binek hayvanı.- Çevrelerine göre çukurda kalmış, geniş veya dar düzlük. 17-Büyük ölçekteki ağırlıkları tartmaya yarayan araç. 18-Kira.-Anım-sama. 19-Fotoğrafçılıkta çok küçük objeleri fotoğraf makinesinin algılayıcısının boyutunu doldurarak fotoğraf çekme tekniği. 20-Niğde'ye bağlı, tarihçesi Roma'ya dek uzanan bir yerleşim birimi.- Bir renk.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Muazzez ....'(Sümeroloji üzerine çok önemli çalışmalar yapmış bulunan ünlü Sümerologumuz.- Patlıcan, soğan, biber, domates ve kaşar rendesi ile yapılan Ege'ye özgü bir yemek. 2-Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.-Kaynağı mitolojiye dayanan kırıli bir çalgı.- Pişmanlık.- Sert bir içki. 3-Bir otomobilin arkasına takılan, hem taşıt hem konut olarak kullanılan üstü kapalı araç. Bir tiyatro oyununda oyuncuların bir defada söylediğı parça.- Kiloamperin kısa yazılışı. 4-Tayin etme.- Kısa okunması gereken heceyi ölçüye uydurmak için uzun okuma. - Aktinyumun simgesi.-Hint enerji sistemine göre bedenin enerji merkezi olan noktalara verilen ad. 5-Sodyumun simgesi.- Hitit.- '.... Bacanos'(Ünlü kemeççe virtüözü ve bestekarımız).-Şarkı, türkü.- Tuzağa düşürülen şey. 6-Ümit Yaşar'ın bir şiiri.- Dağ yamacı.- Endonezya'nın plaka imi.- Tarihsel değeri olan eski eşya. 7-Şeref, haysiyet.- Güzel sanat.- Kimyada artı uç.- Beyni ve omuriliğı tutan özbağışıklık hastalığı.- Lübnan'ın plaka imi. 8-Katılmıcların vahşi hayatı yerinde görmelerini sağlayan turistik gezi.-Koro ve orkestra için yazılmış, oyun ögesi bulunmayan, kutsal nitelikte müzik eseri. 9-Kiraya verilerek gelir getiren ev, dükkân.- Giysinin dik durmasını sağlayan kolalı bez.-Gemilerin süratini gösteren bir hız birimi. 10-Bilgisiz, kaba kimse.- Lantanın simgesi.-Mutlulukla ilgili, mutlu.-Ege'de bir adı da kizce olan ada. 11-Küçük kitapçık.-Telli bir çalgı.- O yer anlamında bir sözcük. 12-Acemi.- Akdeniz'e özgü pembe ve beyaz çiçekler açan,kışın yapraklarını dökmeyen bir bitki.-Doğu Anadolu'da bir ırmak. 13-Asetik asidin tuzu veya esteri. Afrika'da bir başkent.- Rusçada evet. 14-Bir nota.- ABD'de bir eyalet.- Bayındır. 15-Yunan mitolojisinde savaş tanrısı.- Rahatlık, iyi halde bulunmak.- '.... Kurosava' (Ünlü Japon yönetmen).

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

ÇEŞME 2015

Duvarın Ötesi

GM Mustafa Yılmaz (2570) – WGM Betül Cemre Yıldız (2318), Çeşme, 2011, 3.3.

Yüzeysel bir değerlendirme yaparsak yandaki konumda beyazın figürlerinin daha aktif olduğuna, açık c dikeyindeki kalesi, merkeze oturan atı ve onu koruyan fili ile beyazın hafif üstün olduğuna karar verebiliriz ama bu karar, oyunu kazanmak için yeterli olur mu? Kuşkusuz, daha derinlere, ötelere bakmak gerekir. Siyah, son hamlesinde tahtanın beyi görünümdeki atı ortadan kaldırmak amacıyla Fd6?? oynadı ama bu hamlesiyle filin açık hedef haline geldiğini göz ardı etti. Büyükuusta Yılmaz, hızlı bir bakışla duvarın ötesini gördü: 15.Axf7!! Siyah şahın hemen dibinde patlayan bir bomba! Bu feda, kabul edilmek zorunda. Siyah, vezirini kaçarsa filini kaybeder. 15...Şxf7 16. Vh5+Şg8 (Siyaha pek parlak yol yok. Eğer 16...Şe7? veya 16...Şf6? oynarsa 17.Fg5+ ve veziri düşer. 16...Şf8'e karşı da 17. Vf5+ ile de oyundaki devam yoluna girmek zorunda kalır.) 17. Fxd5+ Fxd5 18. Vxd5+ Şh8 19. Vxd6 Vxd6 20. Fxd6 Ke2 Beyaz iki piyon kazandı, siyah ümitsizce karşı saldırıya geçiyor. 20... 21.Kfe1 Fxb2 22. Ke7 Fxa2 23. Kxa7! Beyaz taktik vuruşlara devam ediyor. 23... Fe8 24. Ke7 Fd8 25. Fe5 Fa5 26. Fxg7+ 1-0

Duvarı Yıkan Fil

*Özgün Şahin(2101) – Vladimir Petkov (2534)
Çeşme, 2011, 2.6.*

Aşağıdaki konumda, Bulgar GM Petkov ile oynayan genç yetenek Özgün Şahin, siyah şahı koruyan piyon duvarını yıkmak için özgün bir yol buluyor: Beyazın son hamlesi 23.Ag5!! Bu atın arkadaki ağır toplara yol açmak için kendisini feda ettiği anlaşılıyor. Siyah fedayı kabul etse de etmese de ardından bir de fil fedası gelecek. 23...Kg8 24.Fxf5!! Duvar yıkılıyor, yatay ve dikey yollar açılıyor. (23...hxg5 24.Fxf5!! exf5 25.Kh3+ Şg8 26.Kxh5+ Vezir kazancı yahut kısa sürede mat.) 24...exf5 25.Kh3! Tank yola düzüldü.25...Kg6 Siyah aldıklarından fazlasını vermeye razı ama kurtuluş yolu bulamıyor. 26. Vxc8 Şg7 28.Ae3! Cephe gerisindeki at, işi bitirmeye geliyor. 29.Af5+ tehdidine karşı savunma yok. 1-0

DÜŞÜNME REKORU

Satranç düşünme oyunu, bir rakibiniz de zaman. Oyunun başında her oyuncuya verilen eşit sürelerden kiminki önce biterse oyunu o kaybeder. Peki, bir hamle için ne kadar süre düşünebilirsiniz? Bir satranç partisinin ortalama 30-40 hamlede bittiğini kabul edersek 90dk. +30sn. zaman temposuyla ortalama 3 ya da 2,5 dakikada bir hamle yapmak gerekir. Oyunun öyle kritik konumları oluşur ki o hamlede çok uzun zaman düşünmek gerekebilir. İşte turnuvalarda bilinen en uzun düşünme rekoru 1971 yılında Moskova'da yapılan Alekhine'i Anma Turnuvası'nda Tal ile oynayan Uhlmann tarafından kırıldı. Uhlmann oyunun 12. hamlesinde tam 110 dakika düşündü. (D)

Mikhail Tal- Wolfgang Uhlmann, Alekhine'i Anma Turnuvası, Moskova, 1971

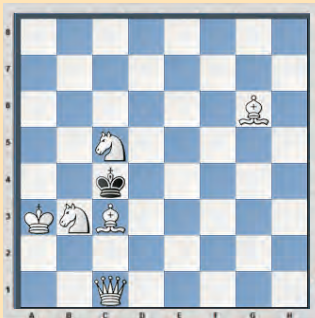
1.e4 e6 2.d4 d5 3.Ad2 c5 4.Agf3 Ac6 5.Fb5 dxe4 6. Axe4 Fd7 7.Fg5! Va5 8. Ac3 cxd4 9. Axd4 Fb4 10. O-O Fxc3 11. bxc3 Vxc3?12. Af5!! exf5 (Atı yemek için 110 dakika düşünen Uhlmann'ın 28 hamle için beş dakika zamanı kaldı.) 13. Ke1 Fe6 14. Vd6 a615. Fd2 Vxc2 16. Fb4! axb517. Vf8 Şd7 18.Ked1 Şc719. Vxa8 Terk 1-0

Gönderi: UMUT SAYMAN, İZMİR

KURGUMAT

Miloseski-Sayman
(The Problemist 2015)

2 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Ilham Aliev (Kuryatnikov
60 JT (RUS), 2003)

Berabere

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Denemeler Bütün Denemeler Montaigne

Say Yayınları

Montaigne'in yirmi yılda tamamladığı, adıyla özdeşleşen denemeleri 420 yıl sonra tümü birden Türkçe yayımlandı. Engin Sunar'ın çevirdiği yapıt 4 cilt, 1440 sayfa. Mezhep savaşlarının Avrupa'yı yakıp yıktığı yıllarda ırkçılığa, inanç despotluğuna, sömürgeci politikalara karşı çıkan Montaigne, Kralın huzurunda "adalet sisteminin rüşvet çarkıyla döndüğü" gerçeğini dile getiren tek yargıçtı. Felsefenin başlangıcı olan Delfoi Tapınağının girişinde yazılı "Kendini tanı" sözünü kendine şiar edinen Montaigne'in kendisi için kendini tanıma adına kaleme aldığı, yaşamını adadığı denemeler Rönesans ve Hümanizmanın ışıkları oldu ve bütün dünyayı aydınlatmayı sürdürüyor. Montaigne şöyle sesleniyor: "Okuyucu, bu kitapta yalan dolan yok. Sana baştan söyleyeyim ki, ben burada yakınlarım ve kendim dışında hiçbir amaç gütmедim. Sana hizmet etmek yahut kendime ün

sağlamak hiç aklımdan geçmedi; böyle bir amaç peşinde koşmaya gücüm yetmez. Bu kitabı yakınlarım için bir kolaylık olsun diye yazdım. İstedim ki beni kaybedecekleri zaman (ki pek yakındır) hakkımda bildikleri, daha ayrıntılı ve daha canlı olsun. Kendimi herkese beğendirmek niyetinde olsaydım, özenir, bezenir, en gösterişli halimle ortaya çıkardım. Kitabımda sade, doğal ve her günkü halimle, özensiz bezentsiz görünmek isterim, çünkü ben kendimi olduğum gibi anlatıyorum. Burada kusurlarım, nasıl bir adam olduğum, edebin, terbiyenin izin verdiği ölçüde, açık olarak görülecektir. Hala ilk doğa kanunlarının rahat serbestliği içinde yaşadıkları söylenen insanlar arasında olsaydım(...)

Günöbirlik Hayatlar

Irvin D. Yalom

Pegasus
Yayınları

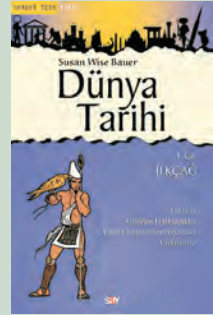
Mahalle, sokak, komşuluk, aile ilişkileri ve iletişim zayıfladıkça insanlar kalabalıklar içinde yalnızlaşıyor. Yaşadıkları, yaşamak zorunda bırakıldığı hayat daralıyor ve de ister istemez bireyi de daraltıyor. İnternet, cep telefonu... iletişim çağında

iletişimsizliği yaşıyor, insanoğlu. Psikiyatri ve psikoterapi her geçen gün biraz daha varlığını hissettiriyor. Öte yandan bu gereksinimin farkına varıp psikiyatri ve psikoterapinin korsanını ya da şarlatanlığını da sunanlar var. Nietzsche Ağladığında, Divan, Aşkın Celladı ve Varoluşçu Psikoterapi... gibi her yapıtı coşkuyla karşılanan Yalom kitaplarıyla yaşam denizinde susuzluk çekenlere can suyu sunuyor. Harvard Üniversitesi Psikiyatri Profesörü George Vaillant: “Hepimiz bu hayatta bizi anlayacak birilerine ihtiyaç duyuyoruz, ancak öncesinde farkında varmamız gereken birçok şey var. Günübirlik Hayatlar kendimizi, insanları ve dünyayı anlamamız için bize lekesiz bir ayna tutuyor” diye yorumlarken Steven Pinker: “Bu kitabı okumak, kendi zihninizi önünüze koyup sayfalarını çevirmek gibi... En derinlerde sakladığımız soruları öyle delici bir güçle bulup çıkarıyor ki!” diyor. Jay Parini de: “Irvin Yalom’a hayran olmamak elde değil. İnsanlığın kaderini ve neşesini usta bir romancı gibi işlerken hayatlarımızdaki küçük detayların önemini fark etmemizi sağlıyor.” Yalom yıllarca üzerinde çalıştığı bu kısa hikayelerde hastalarının mücadelelerini konu ettiği kadar kendi sarsıntılarını da anlatıyor ve iki önemli sorunun üzerine gidiyor: Kısa da olsa nasıl anlamlı bir yaşam sürüp her günün tadına varabiliriz? Ve kaçınılmaz son olan ölüm gerçekten ne ifade ediyor?

Dünya Tarihi

Susan Wise Bauer

Say Yayınları

Daha önce Antik Dünya, Ortaçağ Dünyası ve Rönesans Dünyası adlı yapıtları da Türkçeye kazandırılan Bauer: “Dört ciltten oluşan Dünya Tarihi’ni çocuklar kendi başlarına okuyabilir ya da anne babalar çocuklarına okuyabilir... İlk üç kitap kardeşlerin birlikte kullanabilecekleri şekilde tasarlandı... Bir akademisyen, yazar, tarihçi ve dört yaşından lise çağına kadar çeşitli yaşlarda dört çocuğun annesi olarak bu tarihi olayları bu yaş grubuna uygun bir biçimde anlatabilmek için elimden geleni yaptım... Tarihi daima olayların rengini ve sürekliliğini meydana çıkarmak için öyküleştirecek anlatmaya çalışmışımdır... Kelimeleri (“Terörizm”) duyar ve etrafındaki yetişkinlerin endişelerini hisseder. Dünya bugünkü haline rastlantı eseri gelmemiştir; onu bu hale belli olay örüntüleri hakkında bilgi edinmesine olanak vermemek onu aslında korkmaya mahkum etmektir, çünkü bu durumda savaşlar, huzursuzluk ve şiddet ona tümüyle rastlantı gibi görünür.” (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ZAFER MENTEŞ, BODRUM

Biri Size İkincisi Bir Sevdiğinize

**%50
İNDİRİM**

Bütün Dünya'dan İkinci Aboneliğe %50 İndirim

Bütün Dünya tüm okuyucularına kaçırılmayacak fırsat sunuyor:

Dergimize 1 yıllık abone olan herkese bir yakınına armağan olarak gönderebileceği ikinci abonelik bedeli şimdi % 50 indirimli. Bu fırsattan yararlanmak ve Bütün Dünya'ya abone olmak şimdi çok kolay. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işleminizi başlatabilir; ve yıl boyu dergilerinizi her ay kapınızdan alabilirsiniz.

Bütün Dünya Abone Servisi:

Tel: (0536) 634 35 97

E-posta: abone@butundunya.com.tr

H A S A N M U T L U

Yozgat doğumlu sanatçı, 1980’de Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü’nü bitirdi. 1981’de Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi kuruluş çalışmalarında bulundu, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi’nde tablo restorasyonu üzerine çalışmalar yaptı. 1984’de Fransa Devlet Bursu’nu kazanarak tablo restorasyonu ve müzecilik çalışmaları için Paris’e gitti.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Bodrum Müzesi, İş Bankası, Ankara Valiliği, Maliye Bakanlığı, Ortadoğu Amme İdaresi başta olmak üzere yurt içi ve yurt dışında birçok özel koleksiyonda yapıtları bulunmaktadır.

Sanatçının yeni yapıtları, 12 Temmuz’a değin Bağdat Caddesi, Küçükkağa sokak. 4/2, Şaşkınbakkal, Kadıköy adresindeki Art Maya Galerisi’nde sergilenmektedir.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320